

**ULKOMAILTA LAPSEN ADOPTOINEIDEN VANHEMPIEN
KOKEMUKSIA ADOPTIOPROSESSISTA SEKÄ TUEN SAANNISTA**

Tampereen Yliopisto

Hoitotieteen laitos

Pro gradu -tutkielma

Marketta Selin

Lokakuu 2007

TIIVISTELMÄ
TAMPEREEN YLIOPISTO

Hoitotieteen laitos

SELIN MARKETTA: Ulkomailta lapsen adoptoineiden vanhempien kokemuksia adoptioprosessista sekä tuen saannista

Pro gradu -tutkielma, 74 sivua, 6 liitettä

Ohjaajat: Professori, TtT Eija Paavilainen ja TtT, Dosentti Marja Kaunonen

Hoitotiede

Lokakuu 2007

Adoptio merkitsee lapseksiottamista ja sen tarkoituksena on antaa koti ja vanhemmat niitä tarvitsevalle lapselle. Adoptio on oikeudellinen toimenpide ja siitä määrätään laissa lapseksiottamisesta 153/1985. Suomeen on adoptoitu lapsia ulkomailta 1970-luvulta lähtien. Adoptoitujen lasten lukumäärä on vähitellen kasvanut. Samalla mielenkiinto kansainvälistä adoptiota kohtaan on lisääntynyt. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, miten ulkomailta lapsen adoptoineet vanhemmat ovat kokeneet adoptioprosessin ja sitä minkälaista tukea vanhemmat ovat saaneet adoptioprosessin aikana. Tavoitteena on saada tietoa adoptioprosessista ja siinä mahdollisesti ilmenevistä kehittämistarpeista ja tuen eri muodoista. Tavoitteena on myös lisätä adoptioperheen hyvinvoinnin merkityksen ymmärtämistä perhehoitotyön näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla viittä ulkomailta lapsen adoptoinutta perhettä. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä.

Vanhempien kokemukset adoptioprosessista olivat pääsääntöisesti myönteisiä, vaikka prosessi oli tuntunut ajoittain raskaalta. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että ulkomailta lapsen adoptoineet vanhemmat kokevat suuren elämänmuutoksen. Tässä muutoksessa adoptiovanhemmat tarvitsevat paljon tukea. Tukea saatiin läheisiltä ja ympäristöltä. Tiedon saanti, vanhemmuuteen valmentautuminen, omista voimavaroista ja parisuhteesta huolehtiminen, vertaistuki, myötäeläminen ja konkreettisen avun saanti olivat tekijöitä, jotka toimivat vahvistavana tukena. Heikentävää tukea esiintyi jonkin verran. Se ilmeni ennakkoluuloina vierasta kulttuuria kohtaan ja ulkopuolisten negatiivisena suhtautumisena.

Tutkimukseen perehtyminen antaa tietoa kansainvälisestä adoptioprosessista, prosessin läpi käyneiden vanhempien kokemusten kautta. Tutkimustuloksia voivat hyödyntää kuntien adoptioneuvonnasta vastaavat ja neuvontaa antavat sosiaalityöntekijät. Myös muut virallisen tahon toimijat voivat ottaa tutkimustulokset käyttöönsä kehittäessään adoptiopalveluja. Tutkimustulokset puoltavat adoptiota käsittelevän koulutuksen lisäämistä henkilöille, jotka työskentelevät adoptioperheiden kanssa. Tuloksia voidaan käyttää ammatillisessa koulutuksessa sekä opetussuunnitelmien laatimisessa.

Avainsanat: Adoptio, adoptioprosessi, adoptioneuvonta, vanhemmat, tuki

ABSTRACT

UNIVERSITY of TAMPERE
Department of Nursing Science

SELIN MARKETTA: Experiences of international adoption process and getting support by adoptive parents

Master's thesis, 74 pages, 6 appendices

Supervisors: Eija Paavilainen, Professor, PhD and Marja Kaunonen, Docent, PhD

Nursing Science

October 2007

The purpose of adoption is to give a home and parents to a child in need of them. Adoption is a judicial measure, and it is determined in the Act of adoption (153/1985). Children have been internationally adopted to Finland since the 1970's. Little by little the number of adopted children has grown. At the same time there has been an increase in the interest toward international adoption. The purpose of the study is to describe, how the process of intercountry adoption has been experienced by families and what kind of support they have received during the adoption process. The aim is to gain information on the adoption process, the possible objects of development and the forms of support. Another aim is to promote understanding of the importance of the well-being of the adoptive family from the point of view of family nursing. The study was carried out by interviewing five families that had adopted a child from abroad. The material was analysed using inductive analysing method.

Parents' experiences of adoption process were mainly positive, even though the process was considered heavy from time to time. On the basis of the study results it can be said that international adoption makes a big difference in the family involved. It changes the life of the family, and adoptive parents need a lot of support in this change. Near ones and environment were the sources of support. Getting information, preparing for parenthood, taking care of one's own well-being and marriage, peer support, empathy and receiving help were the factors that served as strengthening support. Weakening support, which occurred to some extent, was expressed in prejudice against a foreign culture and negative attitude of outsiders.

Making oneself familiar with the study provides information on international adoption process through the experiences of adoptive parents. The study results can be utilized by municipal workers in charge of adoption consultation as well as by consultative social workers. Other officials can also put the study results into use when developing adoption services. The study results support the idea of increasing training for personnel working with adoptive families. The results can also be used in vocational training and preparing teaching programs.

Keywords: adoption, adoption process, adoption consultation, parents, support

SISÄLLYS

1. TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	3
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 ADOPTIO	5
2.1.1 <i>Adoption merkitys ja lainsäädäntö</i>	5
2.1.2 <i>Adoptioprosessi</i>	6
2.1.3 <i>Adoptioneuvonta</i>	7
2.1.4 <i>Adoptiovalmennus</i>	9
2.1.5 <i>Adoptioprosessin kustannukset</i>	10
2.2 ADOPTOIDUN LAPSEN PERHE	11
2.3 ADOPTIOPROSESSIN AIKANA KOETTU TUKE	12
2.4 YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TEOREETTISISTA LÄHTÖKOHDISTA	15
3. TUTKIMUSTEHTÄVÄT	17
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	17
4.2 TUTKIMUKSEN TIEDONANTAJAT.....	18
4.3 AINEISTON HANKINTA	19
4.4 AINEISTON ANALYYSI	21
5. TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
5.1 VANHEMPIEN KOKEMUS ADOPTIOPROSESSISTA	24
5.1.1 <i>Adoptiopäätöksen varmistuminen</i>	24
5.1.2 <i>Adoptioon valmentautuminen</i>	27
5.1.3 <i>Adoption toteutuminen</i>	33
5.1.4 <i>Suomeen paluu ja sopeutuminen</i>	35
5.2 VANHEMPIEN SAAMA TUKE ADOPTIOPROSESSIN AIKANA	41
5.2.1 <i>Vahvistava tuki</i>	41
5.2.2 <i>Heikentävä tuki</i>	51
6. POHDINTA	52
6.1 TUTKIMUKSEN EETTISYYS	52
6.2 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	54
6.3 TULOSTEN TARKASTELU	56
6.4 JOHTOPÄÄTÖKSET	63
6.5 TUTKIMUSTULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN JA JATKOTUTKIMUSHAASTEET.....	63
LÄHTEET	65

LIITTEET

Liite 1. Taulukko 1. Tutkimuksia adoptioprosessista ja tuen saannista

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Liite 3. Taulukko 2. ”Adoptiopäätöksellä muutos elämään yhdistävä kategoria” -yläkategorioiden ja alakategorioiden

Liite 4. Taulukko 3. ” Läheisten ja ympäristön tuki adoptiovanhemmuudessa” -yhdistävä kategoria, yläkategoriat ja alakategoriat

Liite 5. Taulukko 4. Esimerkki sisällön analyysin etenemisestä ensimmäisessä tutkimustehtävässä: Yhdistävä kategoria, ylä- ja alakategoriat, pelkistetyt ilmaisut sekä alkuperäisilmaisut

Liite 6. Taulukko 5. Esimerkki sisällön analyysin etenemisestä toisessa tutkimustehtävässä: Yhdistävä kategoria, ylä- ja alakategoriat, pelkistetyt ilmaisut sekä alkuperäisilmaisut

TEKSTISSÄ ESIINTYVÄT KUVIOT

Kuvio 1. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen

Kuvio 2. Yhdistävä kategoria ”adoptiopäätöksellä muutos elämään”, sen ylä- ja alakategoriat

Kuvio 3. Yhdistävä kategoria ” läheisten ja ympäristön tuki adoptiovanhemmuudessa”, sen ylä- ja alakategoriat.

1. TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

”Miten tähän tultiin? Todella kaukaa siitä, missä nyt ollaan. Ajatukset kiertävät reilun vuoden taaksepäin hetkiin, jolloin valmistelimme kuumeisesti hakumatkaa Thaimaahan. Kaikki oli pakattuna samana päivänä, kun tieto matkasta vihdoinkin lähes seitsemän kuukauden odotuksen jälkeen tuli. Saisimme sittenkin pojan kotiin ennen kaksivuotispäivää ja viettäisimme myös joulun yhdessä. Kaikilla ajatuksilla oli kultaiset reunat ja onnen täyttymys oli käsin kosketeltavaa”

(katkelma Nimimerkki Kolmen lapsen äiti kirjoituksesta Adoptioperheet lehdessä 1/2007)

Tämä adoptioäidin kirjoitus eräästä adoptioprosessin hetkestä on hyvin kuvaava. Se kertoo niistä tunteista mitä tuo hetki saa aikaan, kun saapuu tieto, että jossakin odottaa kauan kaivattu lapsi. Adoptioprosessi on alkanut kauan ennen tätä hetkeä mutta tämä vaihe on yksi merkityksellisimmistä. Tästä alkaa varsinainen matka adoptioperheeksi.

Lapsia on adoptoitu Suomeen ulkomailta 1970-luvulta lähtien. Ulkomailta adoptoitujen lasten määrä Suomessa on edelleen pieni verrattaessa sitä muiden maiden lukuihin. Viime vuosien aikana ulkomailta Suomeen adoptoitujen lasten lukumäärä on vähitellen lisääntynyt, lukuun ottamatta vuotta 2006 (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005.) Tilastokeskuksen julkaisemien tietojen mukaan vuonna 2005 Suomeen adoptoitiin ulkomailta 338 lasta (Väestötilastot 2006). Viimeisimmän tilastotiedon mukaan vuoden 2006 aikana ulkomailta Suomeen adoptoitujen lasten määrä oli 227 ulkomailla syntyntä lasta. Vähennemistä tapahtui erityisesti Kiinasta adoptoinneissa. (Väestötilastot 2007.) Yhtenä vähennemisen syynä voidaan pitää Kiinan tekemiä muutoksia adoptiovanhempien kelpoisuusehtoihin.

Yleinen mielenkiinto kansainvälistä adoptiota kohtaan on lisääntynyt (Miall & March 2006) niin Suomessa kuin muissakin maissa. Media tuo esille kertomuksia vanhemmista, jotka ovat adoptoineet lapsen ulkomailta sekä lapsista, jotka on adoptoitu. Viime vuosien aikana on julkaistu myös joitakin kirjoja, joissa vanhemmat ja lapset kertovat avoimesti adoptiokokemuksistaan (Karhumäki 2005; Mylläri 2006). Eri adoptiojärjestöt antavat tietoa adoptiosta, auttaen ja neuvoen adoptiota suunnittelevia ja toimivat myös tuenantajina adoptioprosessin aikana.

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, miten ulkomailta lapsen adoptoineet vanhemmat ovat kokeneet adoptioprosessin ja sitä, minkälaista tukea vanhemmat ovat saaneet adoptioprosessin aikana. Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa vanhempien kokemuksista adoptioprosessista ja siinä mahdollisesti ilmenevistä kehittämistarpeista sekä tuen tarpeen eri muodoista. Tavoitteena on myös lisätä adoptioperheen hyvinvoinnin merkityksen ymmärtämistä perhehoitotyön näkökulmasta. Perhehoitotieteellinen tutkimus kohdentuu perheiden ja sen jäsenten terveyteen ja hyvinvointiin, eri elämänvaiheissa elävien ihmisten selviytymiseen arkielämässä sekä terveydenhuollon eri sektoreiden ammatilliseen hoitotyöhön (Rantanen, Paavilainen & Åstedt-Kurki 2006). Perhehoitotyön kehittämisessä on hoitotieteen tutkijoilla ja opettajilla merkittävä rooli (Vuorinen, Meretoja & Eriksson 2005; Havukainen, Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2007).

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tutkimuksen teoreettisten lähtökohtien kokoamiseksi on tehty kolme systemaattista kirjallisuushakua. Kaksi ensimmäistä hakua tehtiin kandidaatintutkielmaa varten syys-lokakuulla 2006. Tutkielman aihe oli adoptiovanhempien kokemuksia adoptioprosessista sekä tuen saannista. Ensimmäisen haun tutkija teki itse syyskuulla 2006. Tulosten niukkuuden vuoksi ja parhaan mahdollisen tuloksen saamiseksi käytettiin jatkohauissa informaattikkoa. Toinen haku tehtiin lokakuulla 2006 ja päivitettiin kesäkuulla 2007. Kotimaisesta aineistosta löytyi yksi väitöskirja sekä Pro gradu -tutkielmia, joista melkein kaikki on tehty sosiaalipolitiikan alueella. Aineistoon valitut ulkomaiset tutkimukset on tehty Yhdysvalloissa, Kanadassa, Iso-Britanniassa ja Israelissa.

Tiedonhaku tehtiin Linda, Medic, Cinahl, Medline, PsycInfo, Psycarticles, Science Citation Index, Social Sciences Citation Index, Sociological Abstracts ja Social Services tietokannoista. Eri kombinaatioina käytettiin seuraavia hakutermejä: adopt? and (vanhem? or parent? or tuke? or support) sekä "adoption", "support, psychosocial", "adoptive parents" sekä "postadop\$.tw.". "adoption", "parents/ or fathers/ or mothers/", "support.tw." "adoptive parents.tw".

Hakujen tuloksena saaduista viitteistä hyväksyttiin 16 tutkimusta, joista yhdeksän ulkomaista ja seitsemän kotimaista tutkimusta. Manuaalisen haun ja referenssien perusteella valittiin vielä neljä tutkimusta, joista kolme on kotimaista ja yksi ulkomainen, lopputuloksena kandidaatin tutkielmaan oli 20 tutkimusta. Kesäkuulla 2007 päivitetyn haun perusteella, joka tehtiin samoihin tietokantoihin ja samoilla hakutermeillä kuin lokakuussa 2006, saatiin 11 viitettä, joista mukaan hyväksyttiin 3 tutkimusta. (Liite 1).

2.1 Adoptio

2.1.1 Adopktion merkitys ja lainsäädäntö

Adoptio merkitsee lapseksiottamista, ja sen tarkoituksena on edistää lapsen parasta. Adoptiossa vanhemman oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät adoptiovanhemmille. Adoptio on oikeudellinen toimenpide, jolla adoptiolapsen ja adoptiovanhempien välille muodostetaan perhesuhde. Adoptio vahvistetaan tuomioistuimessa eikä adoptiosuhdetta voi purkaa. Adoptiolapsi saa adoptioperheessään saman oikeudellisen aseman kuin biologinen lapsi. (Laki lapseksiottamisesta 153 / 1985, 12§, Suomen laki osa I 2003; Parviainen 2003; Karhumäki 2005.) Adopktion tarkoituksena on antaa koti ja vanhemmat niitä tarvitsevalle lapselle. Samalla lasta kaipaavat saavat lapsen. (Pelastakaa Lapset ry. 2006.) Adoptiossa lapsen edun ja tarpeen tulee olla kantava idea ja päämäärä. Tästä on osoituksena määräys laissa (Laki lapseksiottamisesta 153/1985, 3 §), ettei adoptiota voida vahvistaa, jos siitä on annettu tai luvattu antaa korvausta. (Suomen laki osa I 2003.)

Laissa lapseksiottamisesta 153 / 8.2.1985 (Suomen laki osa I 2003) säädetään muu muassa seuraavista asioista: lapseksiottamisen edellytyksistä, oikeusvaikutuksista, ottolapsineuvonnasta, kansainvälisestä lapseksiottamispalvelusta, lupamenettelystä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa sekä lapseksiottamisen vahvistamisesta (Suomen laki osa I 2003). Kansainvälistä adoptiota säätelee lisäksi asetus lapseksiottamisesta (508/1997), asetus Suomen kansainvälisen lapseksiottamisasioiden lautakunnasta (509/ 1997), yleissopimus lasten suojelusta ja yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa (Haagin sopimus, 29/ 1997), luovuttajamaan lainsäädäntö sekä sosiaali- ja terveysministeriön opas ottolapsineuvonnan antajille 1998:7. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006; Pelastakaa Lapset ry. 2006.)

2.1.2 Adoptioprosessi

Päätös hankkia lapsi adoption kautta on useimmille vanhemmille seurausta lapsettomuudesta (Krouvi 2003; Karhumäki 2005; Smith, Surrey & Watkins 2006). Lapsen voivat adoptoida 25 vuotta täyttäneet aviopuolisot yhdessä tai yksinäinen henkilö (Laki lapseksiottamisesta 153 /1985, 6§, 7 §, Suomen laki osa I 2003; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006). Adoptioprosessiin voivat lähteä myös vanhemmat, joilla on biologisia lapsia. Tällöin yhtenä syynä voi olla sekundäärinen lapsettomuus. Lapsen luovuttajamaan viranomaiset asettavat hakijoille usein tiukkoja ja yksilöityjä kriteereitä ja tekevät päätöksen siitä, kenelle he lapsen luovuttavat (Pelastakaa Lapset ry. 2007).

Ennen varsinaista adoptioprosessiin ryhtymistä useimmat vanhemmista ottavat itsenäisesti selvää adoptioasioista. Tietoa on saatavilla kirjallisuudesta, internetistä, eri adoptiojärjestöiltä sekä aiemmin adoptoineilta adoptiovanhemmilta. (A. Wikstedt henkilökohtainen tiedonanto 31.8.2007.) Adoptioprosessi koostuu kolmesta vaiheesta: aika ennen adoptiopäätöstä, adoptiopäätös ja aika adoptiopäätöksen jälkeen (Karhumäki 2005; Interpedia 2006). Adoptioprosessi on useimmiten pitkä. Se vaatii kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä siihen osallistuvilta. Prosessi kestää lyhimmillään vuoden mutta keskimääräinen aika on kaksi vuotta. (Interpedia 2006; Pelastakaa Lapset ry. 2007.) McDonalidin, Proppin ja Murphyn (2001) tekemän tutkimuksen mukaan vanhemmat pitivät adoptioprosessia liian pitkäkestoisena. Odottaminen koettiin raskaaksi ja vanhempien voimavaroja kuluttavaksi. (McDonald ym. 2001.)

Adoptioprosessin onnistumiseen vaikuttavat olennaisesti parisuhteen vahvuus ja toimivuus. Vanhempien elämänasenteen ja henkilökohtaisen uskonnollisen vakaumuksen on todettu auttavan adoptioprosessin onnistumisessa. (Linville & Lyness 2007.) Olennaisia tekijöitä ovat myös vanhempien ja lapsen kiintymyssuhteen muodostuminen sekä kodin antama turvallisuus (Varilo 1993). Adoptioprosessin onnistumistekijöistä voidaan mainita myös oikean ja riittävän tiedon saannin merkitys sekä hyvän valmentautumisen tärkeys (de Haymes & Simon 2003; Berndtson 2004; Linville & Lyness 2007). Vanhempien iän todettiin korreloivan adoptioprosessin onnistumisen kanssa, sillä iäkkäämmät vanhemmat osasivat suhtautua ongelmiin paremmin ja heillä oli enemmän myös ongelmienratkaisutaitoa kuin nuoremmilla. (Egbert & LaMont 2004.)

2.1.3 Adoptioneuvonta

Adoptiota suunnittelevat osallistuvat adoptioneuvontaan, joka on lakisääteistä. Adoptioneuvonnan tarkoituksena on lapsen edun turvaaminen. Neuvonta on ottovanhempien lisäksi tarkoitettu lapsen luovuttamista harkitseville vanhemmille sekä lapselle itselleen. Adoptioneuvonta sisältää kolme vaihetta; adoptioneuvonnan aloittamisen, sosiaalityöntekijän tapaamiset ja kotikäynnit sekä kotiselvityksen ja lausunnon. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.) Neuvonnan antaminen on määrätty kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi (Laki lapseksiottamisesta 153 / 1985 17§, Suomen laki osa I 2003). Suomessa adoptioneuvontaa voivat antaa kuntien sosiaalitoimistot tai kunnat voivat ostaa palvelun toiselta kunnalta tai Pelastakaa Lapset ry:ltä (Pelastakaa Lapset ry. 2006; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006).

Adoptioneuvonnan sisältö on määritelty Suomen sosiaali- ja terveysministeriön oppaassa ottolapsineuvonnasta. Käsiteltäviä aiheita ovat vanhempien taustat, kasvatuseriaatteet, parisuhde, verkostot, taloudellinen tilanne, adoptioon ryhtymisen motiivi ja lasta koskevat toivomukset. Adoptiolapseen liittyvistä erityiskysymyksistä käydään myös keskustelua. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.) Laki lapseksiottamisesta (153/ 1985, 2 §) määrittelee adoptioneuvonnan tehtäväksi selvittää hakijoiden edellytykset ja valmiudet adoptiovanhemmiksi ja huolehtia siitä, että lapsi saa kodin. Lain mukaan tulee seurata adoption onnistumista lapsen edun mukaisesti ja varmistua siitä, että vanhemmat huolehtivat adoption vahvistamisesta. (Laki lapseksiottamisesta 153 /1985 18 §, Suomen laki osa I 2003; Interpedia 2006.)

Kansainvälinen adoptio

Adoptioneuvonta kansainvälisissä adoptioissa on hyvin samankaltainen kuin kotimaisissa adoptioissa. Siinä keskitytään enemmän tarkastelemaan vanhempien valmiuksia ulkomailta adoptoidun lapsen adoptiovanhemmuuteen. Adoptioneuvonta päättyy sosiaalityöntekijän laatimaan kirjalliseen kotiselvitykseen, joka on yksi tärkeimmistä asiakirjoista, joka lähetetään ulkomaille. Kotiselvityksen tulee sisältää hakijoiden henkilötiedot, selvityksen sosioekonomisesta tilanteesta, terveydentilasta, adoption motiiveista ja lasta koskevista toivomuksista. Lisäksi siinä tulee selvittää hakijoiden kasvatuskykyjä ja valmiuksia kansainväliseen adoptioon sekä sosiaalityöntekijän arvion ja kuvauksen adoptioasian valmistelusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006; Interpedia 2006.)

Kotiselvitystä ei voida tehdä lyhyellä aikavälillä, koska sen aikana sosiaalityöntekijän tulee tutustua adoptiota hakeviin vanhempiin ja vakuuttua siitä, että he ovat kykeneviä hoitamaan ja kasvattamaan

lasta (Interpedia 2006). Sosiaalityöntekijällä on merkittävä rooli adoptioprosessissa, koska hän laatii kotiselvityksen. Sosiaalityöntekijä joko puoltaa vanhempien adoptiohakemusta tai hän katsoo, ettei vanhemmilla ole edellytyksiä adoption toteuttamiseen. Sola (2002) on tehnyt tutkimuksen adoptiovanhempien kokemuksista lakisääteisestä adoptioeuvonnasta. Saatujen tutkimustulosten mukaan vanhemmat eivät olleet tyytyväisiä saamaansa adoptioeuvontaan ja he olivat kokeneet, että sosiaalityöntekijöillä on liikaa valtaa adoptioprosessissa.

Ulkomailta adoptoitaessa hakijoiden tulee saada lain mukaan kansainvälistä adoptiopalvelua sekä adoptiolupa (Laki lapseksiottamisesta 153 / 1985, 23§ ja 25 §, Suomen laki osa I 2003; Karhumäki 2005; Pasanen 2003; Pelastakaa Lapset ry. 2007; Interpedia 2007). Kansainvälinen adoptiopalvelu koostuu eri vaiheista. Neuvonnan jälkeen vanhemmat valitsevat palvelunantajan ja rekisteröityvät palvelunkäyttäjäksi. Suomessa toimii kolme sosiaali- ja terveysministeriön valtuuttamaa kansainvälisen adoptiopalvelun antajaa, jotka ovat Interpedia, Pelastakaa Lapset ry. sekä Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. (Parviainen 2003; Karhumäki 2005; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.) Palvelunantajalta adoptionhakijat saavat tietoa ja ohjausta adoptioluvan hakemiseen. Adoptiolupaa haetaan sosiaali- ja terveysministeriön alaiselta Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnalta (Laki lapseksiottamisesta 153/ 1985, 25§), joka toimii erityisenä asiantuntijaviranomaisena kansainvälisissä adoptioasioissa. (Parviainen 2003; Suomen laki osa I 2003; Lastensuojelun keskusliitto 2004; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.) Palvelunantaja huolehtii käytännön asioiden järjestämisestä (Interpedia 2006; Pelastakaa Lapset ry. 2006; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006).

Adoptioluvan saatuaan vanhemmat valitsevat maan, josta haluavat adoptoida lapsen. Seuraa asiakirjojen valmistelu ja hakupapereiden lähettäminen valittuun luovuttajamaahan. Tämän jälkeen odotetaan tietoa, onko vanhemmat hyväksytyt hakijoiksi. Jos vanhemmat hyväksytään hakijoiksi, saavat he lapsiesityksen, jonka vanhemmat puolestaan hyväksyvät tai hylkäävät. Hyväksytyt esityksen jälkeen vanhemmat odottavat tietoa, koska saavat hakea lapsen. Lapsen saavuttua adoptiopalvelunantaja tekee tarvittavat ilmoitukset viranomaisille ja toimii tuen ja ohjeiden antajana adoptiovanhemmille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.)

Adoptioeuvonnan voidaan katsoa jatkuvan adoptiolapsen saavuttua seurantana. Seurannan tarkoituksena on tukea lasta ja perhettä uudessa elämäntilanteessa ja siihen sopeutumisessa. Seurannan kesto vaihtelee lapsen luovuttajamaan määräysten mukaan. Jakson aikana laaditaan

seurantaraportteja, joiden määrän ja sisällön lapsen luovuttanut maa määrittelee. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.)

2.1.4 Adoptiovalmennus

Adoptiojärjestöillä on merkittävä rooli adoptiovalmennuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Adoptiojärjestöt pitävät valmennuskursseja adoptiovanhemmille (Interpedia 2006; Pelastakaa Lapset ry. 2007). Vanhemmat pitivät tärkeänä, että adoptiojärjestön työntekijöillä on perustiedot ja -taidot adoptioasioissa sekä niihin liittyvä erityisosaaminen (Atkinson & Gonet 2007). Valmennuskursseilla käsitellään mm. vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyviä asioita. Vanhempien kasvattajaominaisuuksien tarkastelu ja läpikäyminen ovat tärkeitä asioita, koska niillä on todettu olevan merkitystä adoptioprosessin onnistumisessa (Varilo 1993). Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita sekä niiden erityispiirteitä käsitellään myös kurssien aikana (Yhteiset Lapsemme 2005; Interpedia 2006; A. Wikstedt henkilökohtainen tiedonanto 31.8.2007). Adoptiolapsen kiintymyssuhteen kehittyminen on erilaista kuin biologisilla lapsilla, ja tämän ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeätä adoptiovanhemmille (Carli & Dalen 1999; Karhumäki 2005). Useimmat adoptioon ryhtyvistä vanhemmista valmentautuvat adoptiovanhemmuuteen osallistumalla Pride-valmennuskurssille.

Pride-valmennus

Pride-ohjelma on USA:ssa kehitetty lastensuojelun perhehoidon kehittämisohjelma. Suomessa Pride on ollut käytössä vuodesta 1995 ja se tunnetaan ensisijaisesti sijais- ja adoptiovanhempien Pride-valmennuksesta.

PRIDE muodostuu seuraavista englanninkielisistä sanoista:

P = Parents` = vanhempien

R = Resources for = voimavarat (johonkin)

I = Information = tietoon

D = Development = kehittymiseen

E = Education = oppimiseen.

Pride-valmennus on ryhmämuotoinen sijais- ja adoptiovanhempien valmennusohjelma. Kouluttajana toimii Pesäpuu ry:n Pride-kouluttajakoulutuksen saanut sosiaalityöntekijä ja sijais- tai adoptiovanhempi kouluttajaparina. Pride-valmennus on vuorovaikutuksellista koulutusta, jossa

käytetään lyhyitä alustuksia, ryhmätyöskentelyä, erilaisia harjoituksia ja osallistujien omia kokemuksia. Pride-valmennus koostuu kahdeksasta valmennustapaamisesta, yhden tai useamman kerran henkilökohtaisesta tapaamisesta sekä Pride-kotitehtävistä ja mahdollisista kehitystehtävistä. Valmennuskerroilla käsitellään muu muassa lapsen oikeuksia perheeseen, pysyvyyteen, jatkuvuuteen, kiintymykseen, perhesuhteisiin, hoivaan, kasvatukseen ja turvallisiin rajoihin. Jaetaan tietoa perhehoidosta ja adoptiosta sekä puhutaan muutokseen valmistutumisesta ja myös lapsen mahdollisuuksista selviytyä menetyksistä. (Pesäpuu ry. 2007.)

Pride-valmennuksen tavoitteena on antaa riittävästi tietoa sijais- ja adoptiovanhemmuudesta siten, että osallistuja voi tehdä tietoisien päätöksen ryhtymisestä adoptioon. Toisena tavoitteena on taata jokaiselle lapselle, joka tarvitsee sijais- tai adoptioperhettä mahdollisimman hyvin valmentautunut perhe ja saada siellä tarpeitaan vastaavaa hoitoa ja huolenpitoa. Pride-valmennuksesta saa tarvittaessa lisätietoa oman kunnan sosiaalitoimistosta tai Pelastakaa Lapset ry:ltä. (Pesäpuu ry. 2007; Pelastakaa Lapset ry. 2007.)

Adoptiojärjestöjen toiminnasta on tehty tutkimuksia. Egbertin ja LaMontin (2004) tutkimuksessa kuvataan vanhempien kokemuksia adoptiojärjestöjen toiminnasta ja tuen saamisesta. Ne vanhemmat, jotka olivat osallistuneet järjestöjen antamaan adoptiovalmennukseen, olivat tyytyväisiä adoptioprosessin sujumiseen. He olivat valmistautuneita myös mahdollisiin vastoinkäymisiin.(Egbert & LaMont 2004.)

2.1.5 Adoptioprosessin kustannukset

Adoption läpiviemiseen ei riitä pelkästään adoptio neuvonta ja valmentautuminen vaan se on myös taloudellinen kysymys. Se maksaa hakijalle kokonaiskustannuksineen yleensä 5500-17000 euroa. Adoptioprosessin pituudesta riippuen kustannukset vaihtelevat maittain johtuen hoito- ja hallintomaksuista. Kustannuksiin sisältyvät matkakulut ja adoption kustannukset, joita ovat muu muassa asiakirjojen käännettäminen ja laillistaminen, yhteyshenkilön ja asianajajan palkkiot, hallintomaksut sekä lapsen hoitomaksut. (Interpedia 2007.) Vuonna 2002 astui voimaan laki adoptiotuesta, jonka tarkoituksena on korvata vanhemmille osa adoptiokuluista. Adoptiotuki on verotonta ja se maksetaan kertaluonteisesti. Tuen suuruus riippuu adoptoitavan lapsen kotimaasta. Virosta adoptoitaessa tuki on 1900 euroa, Kiinasta ja Kolumbiasta adoptoitaessa tuki on 4500 euroa ja muista maista adoptoitaessa 3000 euroa. (Kela 2007.)

2.2 Adoptoidun lapsen perhe

Käsitys siitä, mikä on perhe, on vähitellen muuttumassa. Ennen perheen ajateltiin olevan ydinperhe, johon kuuluvat äiti, isä sekä yksi tai useampi lapsi. (Marin 1999.) Suomen kielen perussanakirjassa (1992) perhe määritellään *yhdessä asuvien ihmisten ryhmäksi, jonka muodostavat kaksi keskenään avo- tai asuinliitossa olevaa henkilöä ja heidän lapsensa tai yksinhuoltaja ja lapsi tai lapseton pariskunta* (Suomen kielen perussanakirja 1992). Tätä ajattelumallia on ollut pakko tarkastella uudelleen yhteiskunnallisten, sosiaalisten ja kulttuurillisten näkökulmien muuttuessa (Miall & March 2006). Perheiden rakenne voi olla hyvinkin kaukana totutusta ydinperheestä, perheeseen voi kuulua esimerkiksi äiti ja adoptoitu lapsi. Se, mitä perhe itse kullekin merkitsee, on jokaisen määriteltävä itse (Åstedt-Kurki & Paavilainen 1999). Perhe on yhteiskunnan perusyksikkö, joten perheellä on yhteiskunnallisesti katsottuna tärkeä tehtävä (Etzell, Korpivaara, Lukkarinen, Nikula, Pekkarinen, Peni & Värmälä 1998).

Adoptioperhe on perhe, johon on adoptoitu lapsi tai lapsia. Kansainvälisen adoption myötä lapsella on erilainen kulttuuriperimä ja useimmiten hän poikkeaa ulkonäöltään adoptiovanhemmista. Oli lapsi minkä ikäinen tahansa tullessaan adoptoiduksi, on hänellä aina mukanaan osa siitä kulttuurista, missä hän on syntynyt. Adoptioperheelle on oleellista lapsen kulttuuritaustan arvostaminen ja hyväksyminen sekä yhteyksien säilyttäminen mahdollisuuksien mukaan lapsen syntymämaahan. Adoptiolapsella on oma menneisyytensä, joka voi olla hyvinkin raskas, täynnä menetyksiä ja kipeitä kokemuksia. Adoptiovanhemmille on tärkeitä ymmärtää lapsen erilaisuus ja hänen kokemansa menetykset ja auttaa lasta selviytymään niistä. (Poikonen 2000; Karhumäki 2005; Pesäpuu ry. 2007.)

Lapselle ja hänen kehittymiselleen on perheellä ja perhe-elämällä erityinen merkitys. Jokaisella lapsella pitäisi olla oikeus hyvään perhe-elämään. Adoptioperheen tehtävä on suojella ja hoitaa lasta. (Pesäpuu ry. 2007.) Perheen tulee auttaa lasta sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen (Poikonen 2000; Karhumäki 2005). Lapsen pitää sopeutua uuteen perheeseen, omaksua uusi kieli ja suomalainen kulttuuri. Sopeutumisprosessi on sekä lapselle että vanhemmille suuri haaste. Yksi sopeutumisen peruselementtejä on perhekäsityksen syntyminen. (Karhumäki 2005; Pasanen 2003.)

Tutkimuksissa on todettu, että mitä paremmin vanhemmat ovat valmistautuneet adoptioprosessiin, sen paremmin he voivat auttaa adoptiolasta sopeutumaan perheeseen. Mitä paremmin vanhemmat ovat perillä lapsen normaalista kasvu- ja kehitysvaiheista, sen paremmin he pystyvät seuraamaan lapsen kehitystä ja huomaamaan siinä mahdollisesti ilmenevät poikkeamat. (Narad & Mason 2004.) Adoptiovanhempien tehtävänä on tukea lapsen kasvua ja kehitystä luomalla turvalliset olosuhteet perheessä. Adoptiolapsen kiintymyssuhteen syntyminen tapahtuu hitaammin kuin biologisen lapsen. Adoptiovanhempien tehtävä onkin auttaa lasta kiintymään ja luottamaan siihen, että adoptioperheen ihmissuhteet ovat pysyviä. Adoptiolapsi tarvitsee turvallisuutta ja jatkuvuutta ihmissuhteissa. Turvallisuus auttaa hänen itsetuntonsa ja identiteettinsä kehittymisessä oikeaan suuntaan (Pesäpuu ry. 2007), koska hän on menettänyt oman alkuperäisen identiteettinsä ja yhteyden omiin juuriinsa (Borchers 2003).

Perhe voidaan nähdä sosiaalisen toiminnan ja vaihdon välineenä ja välittäjänä. Sosiaalisella toiminnalla on eri muotoja, esimerkiksi taloudellinen ja kulttuurillinen. Perhe on myös sosiaalisen toiminnan näyttämö. Se on paikka missä opitaan perheen roolit, voidaan olla vapaasti ja valmistaudutaan kodin ulkopuoliseen elämään. (Marin 1999.) Linville ja Lyness (2007) toteavat adoptioperheitä tutkittuaan, että perheessä aiemmin valinneet roolit ovat kokeneet muutosta. Esimerkiksi aikaisemmin kokoaikaisesta työssä käyvästä äidistä on tullut osa-aikatyöntekijä. Perheen isien on puolestaan todettu ottavan enemmän osaa kotitöihin.

Perhe on kokonaisuus, jossa kaikkien toiminta vaikuttaa muihin perheenjäseniin (Varilo 1993; Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1999; Alinen & Åstedt-Kurki 2001; Friedman, Bowden & Jones 2003). Perheen muodostama tukiverkko on todettu elintärkeäksi ja sen vaikutus perhettä yhdistävänä tekijänä on huomattava (Leung & Erich 2002). Perheen on todettu olevan ensisijainen tuki jäsenilleen eri elämäntilanteissa (Leung & Erich 2002). Perhe opettaa myös jäsenilleen miten tukea annetaan ja otetaan vastaan. Perheen eheyden ja konfliktien puuttumisen on katsottu olevan yhteydessä perheenjäsenten toisilleen jakamaan tukeen. (Pender, Murdaugh & Parsons 2002.)

2.3 Adoptioprosessin aikana koettu tuki

Adoptioprosessin aikana vanhemmat tarvitsevat tukea eri tahoilta onnistuakseen adoptioprosessissa. Tuki merkitsee nykysuomen sanakirjan mukaan pystyssä pitämistä, kannattamista, lujittamista tai jonkin vahvistamista (Sadeniemi 1973). Tukea voi antaa esimerkiksi rohkaisemalla, kuuntelemalla, lohduttamalla ja tietoa jakamalla (Heiskanen 2005).

Adoptiovanhemmat ovat kokeneet tuen saannin välttämättömänä sekä ennen adoptiota, että sen jälkeen (de Haymes & Simon 2003; Luckock & Hart 2005). Tuenantajina ovat olleet sekä virallinen että epävirallinen taho. Vanhempien on todettu hakevan tukea sen mukaan minkälaista tuen ja avun tarvetta heillä esiintyy. (Kramer & Houston 1998.) Tuen saanti auttaa vanhempia löytämään ne väylät, joiden kautta voi tarvittaessa hakea apua. Tuki auttaa myös ymmärtämään paremmin adoption merkitystä, adoptiolasta sekä lapsen suhteita sisaruksiin ja muihin lapsiin. Vanhemmat hakevat apua ammattilaisilta, ystäviltä ja vertaisryhmistä. Apua haetaan erityisesti silloin, kun perheessä on tapahtunut jotakin traumaattista. Avun tarpeen on todettu lisääntyvän siinä vaiheessa, kun lapset aloittavat koulun tai kun lapsi tulee teini-ikään. (Dhami, Mandel & Sothmann 2007.)

Adoptiovanhemmat joutuvat vaativan kasvatustehtävän eteen. He tarvitsevat tukea onnistuakseen tässä tehtävässä. (Varilo 1993.) Levy-Shiff, Goldshmidt ja Har-Even (1991) tutkivat vanhempien odotuksia ja kokemuksia ennen adoptiota tai ennen lapsen syntymää sekä adoption jälkeen tai syntymän jälkeen. Tutkimuksessa todettiin tuen saannin määrän vaikuttavan suoraan vanhempien odotuksiin ja kokonaisvaltaisesti heidän elämänlaatuunsa. Mitä enemmän vanhemmat saivat tukea, sen aktiivisempaa oli heidän sosiaalinen elämänsä adoption jälkeisenä aikana ja heidän itsetuntonsa oli parempi. (Levy-Shiff ym. 1991.) Tuen saannin todettiin lisäävän itseluottamusta, turvallisuuden tunnetta ja vaikuttavan myönteisesti perheen elämäntilanteeseen (Pietilä, Vehviläinen-Julkunen, Välimäki & Häggman-Laitila 2001).

Erityisesti äidit ovat toivoneet saavansa lisää tukea arkeen. Äidit odottivat saavansa terveydenhoitajien taholta tukea erityisesti äitiyteen ja vanhemmuuteen kasvamisessa. Tukea odotettiin koko perheelle ja erityisesti isien huomioimista ja kannustamista. (Tarkka, Lehti, Kaunonen, Åstedt-Kurki & Paunonen-Ilmonen 2001.) Märijärven (2006) tutkimuksessa äitien arjen kohtaamisesta sosiaalisten tukiverkoston viitekehäyksessä tärkeimmäksi tuen antajaksi mainittiin läheiset; aviomies, isovanhemmat ja sisarukset, myös vertaisryhmät ja neuvolan antama tuki tuotiin esille (Märijärvi 2006).

Tukea saadaan ja tarvitaan myös perheen ulkopuolisilta tahoilta. Adoptiojärjestöt, vanhempien tukiryhmät sekä yksilö-, perhe- ja ryhmäkokoontumiset toimivat vanhempien tukijoina. (Kramer & Houston 1998; Leung & Erich 2002.) Ryhmältä saatua tukea ovat pitäneet tärkeimpänä myös ne vanhemmat, jotka ovat osallistuneet lastenneuvoloiden vanhempienryhmiin (Järvinen, Åstedt-Kurki, Tarkka & Paavilainen 2000).

Norlund (2005) selvitti tutkimuksessaan vertaistuen merkitystä kansainvälisen adoptioprosessin aikana ja sen jälkeen. Tulosten perusteella vertaistuki osoittautui tärkeäksi tuen ja tiedon lähteeksi prosessin kuluessa (Kramer & Houston 1998; de Haymes & Simon 2003; Norlund 2005). Vertaisryhmän merkitys tuen antajana korostui myös Kujansuun (2002) tutkimuksessa, joka käsitteli kansainvälistä adoptioprosessia. Tutkimuksessa tarkasteltiin perheiden sopeutumisongelmia sekä perheiden käytettävissä olevia adoptioerusteisia tukipalveluja. Tukea oli saatu adoptioneuvonnan ja valmennuskurssien kautta. (Kujansuu 2002.) Sosiaalityöntekijän rooli adoptioprosessissa ja varsinkin sen alkuvaiheissa on keskeinen. Tutkimuksissa on todettakin sosiaalityöntekijän olevan yksi keskeisimmistä tuenantajista. Adoptiojärjestöjen toiminnan kautta ja sen työntekijöiltä saatu tuki todettiin tarpeelliseksi. (Kramer & Houston 1998; de Haymes & Simon 2003.)

Adoptiojärjestöjen työntekijät antoivat ensisijaisesti tiedollista tukea vanhemmille. He kehottivatkin vanhempia hakemaan emotionaalista tukea perheenjäseniltään, ystäviltään ja kirkon työntekijöiltä. (Kramer & Houston 1998.) Emotionaalisen tuen voidaan nähdä muodostuvan tuesta, lohdutuksesta, avun tarpeen tunnistamisesta ja keskustelusta. Arvostetuksi tulemisen tunne, kokemus huolenpidosta ja siitä, että joku kuuntelee liittyy läheisesti emotionaaliseen tukeen. (Pietilä ym. 2001.) Asioista ja ongelmista puhuminen ja se, että joku todella kuuntelee, myötävaikuttaa positiivisesti tuen saantiin. Tämän on todennut myös Tuominen (2004) haastattellessaan lapsettomuudesta kärsiviä vanhempia, jotka kertoivat saaneensa tukea voidessaan puhua kipeästä asiasta. (Tuominen 2004; Tuominen, Halme & Åstedt-Kurki 2007.)

Adoptioprosessissa ei aina kaikki mene odotetulla tavalla, vaan ikäviäkin asioita tulee kohdattavaksi. Adoptioerheeseen ja lapseen ei välttämättä kaikkialla suhtauduta hyväksyvästi. Adoptiovanhempien tuleekin valmistautua myös negatiivisen tuen saamiseen (de Haymes & Simon 2003). Lapsen sairastuminen ja joutuminen sairaalahoitoon on tilanne jolloin vanhemmat tarvitsevat erityisesti tukea. Tutkimuksessa (Smit, Delpier, Tarantino & Anderson 2006) onkin todettu, että adoptiovanhemmat tarvitsevat huomattavasti enemmän tukea lapsen sairauden aikana kuin samassa tilanteessa olevat biologiset vanhemmat. Samoin todettiin, että adoptiovanhempien tiedon saannin tarve lapsen sairaudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä on olennaisesti suurempi kuin biologisten vanhempien. (Smit ym.2006.) Vanhemmat itsekkin voivat sairastua eikä adoption jälkeen koettu masennus ole mitenkään epätavallista. Jotkut vanhemmat kokevat adoption niin raskaana ja stressaavana, että väsyvät ja sairastuvat fyysisesti. (Linville & Lyness 2007.)

Vanhempien keskuudessa on ilmennyt tyytymättömyyttä sosiaalisen tuen saantiin tai he ovat kokeneet saaneensa sitä liian vähän (McDonald ym. 2001; Sola 2002). Sosiaalisen tuen voidaan ajatella koostuvan emotionaalisesta tuesta, yksilön päätöksenteon tukemisesta sekä konkreettisesta tuesta (Kahn 1979). Emotionaalinen tuki tarkoittaa lähinnä rakkautta ja turvallisuuden tunteen luomista (Kahn 1979; Hinson Langford, Bowsher, Maloney & Lillis 1997). Päätöksenteon tukemisen on tarkoitus vaikuttaa ja auttaa yksilöä tekemään omat päätöksensä. Konkreettinen tuki ilmenee avunantona, materiaalsen tuen ja ajan antamisena. (Kahn 1979; Bullock 2004; Koivula, Kaunonen & Tarkka 2005.) Yhteiskunnan taholta odotettiin adoptioprosessiin enemmän tukea (McDonald ym. 2001). Taloudellinen tuki, jonka Kansaneläkelaitos maksaa adoptiovanhemmille on merkityksellinen. Se on konkreettista tukea adoptiovanhemmille ja sen tarkoituksena on kattaa osa niistä kuluista, joita vanhemmille syntyy adoptioprosessin aikana. (Kela 2007.)

Adoption jälkeistä tuen tarvetta tarkasteltaessa todettiin, että vanhempien haluama tuki on hyvin monimuotoista. Vanhemmat ovat todenneet adoption jälkeiset palveluohjelmat hyväksi. (Atkinson & Gonet 2007.) Palveluohjelmaan kuuluu mm. vanhemmille suunnatut tukiryhmät sekä kasvatukselliset työryhmät (Gibbs, Barth & Houts 2005). Ohjelmien kautta saadaan apua lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa sekä tukea vanhemmuuteen (Atkinson & Gonet 2007; Dhami ym. 2007). Vanhemmat ovat oppineet käyttämään apunaan tukiryhmissä omaksumiaan kasvatukseen menetelmiä ja mikä tärkeintä molemmat vanhemmista käyttivät niitä yhteneväisesti (Linville & Lyness 2007).

2.4 Yhteenveto tutkimuksen teoreettisista lähtökohdista

Adoptio merkitsee lapseksiottamista. Sen tarkoituksena on edistää lapsen parasta ja antaa koti ja vanhemmat lapselle. Adoptio on oikeudellinen toimenpide, josta säädetään erikseen laissa ja asetuksissa. Tärkeimmät määräykset ovat laissa lapseksiottamisesta 153 / 1985 sekä asetuksessa lapseksiottamisesta 508/ 1997. Adoptio on pitkäkestoinen prosessi ja vaatii adoptioon ryhtyviltä kärsivällisyyttä. Adoption hakijoiden pitää osallistua adoptio- neuvontaan. Kuntien tehtävä on järjestää adoptio- neuvonta sitä hakeville tai kunnat voivat ostaa palvelun Pelastakaa Lapset ry:ltä.

Kansainvälisissä adoptioissa hakijoiden pitää saada kansainvälistä adoptio- palvelua sekä adoptio- lupa. Adoptio- neuvonta sisältää neuvonnan aloituksen, sosiaalityöntekijän tapaamiset ja kotikäynnit sekä kotiselvityksen laatimisen. Kansainvälinen adoptio- prosessi ei ole ilmainen. Se

maksaa hakijalle yleensä 5500-17000 euroa. Vuonna 2002 astui voimaan laki adoptiotuesta, jonka tarkoituksena on korvata vanhemmille osa adoptiokuluista. Tuen määrä riippuu kohdemaasta ja se maksetaan kertaluonteisesti.

Adoptioprosessin onnistumisen yhdeksi tärkeimmäksi tekijäksi on tutkimusten perusteella todettu vanhempien osallistuminen adoptiovalmennukseen. Yleisimmin se on niin sanottu Pride-valmennus, jossa on oma suunniteltu ohjelmansa. Valmennuksen aikana vanhemmat ovat saaneet tietoa, jota he kaikkein eniten tarvitsevat tulevassa kasvatustehtävässään. Tiedon laadulla ja riittävyydellä on tärkeä merkitys. Adoptiojärjestöjen toiminta ja yhteistyö vanhempien kanssa on tässä yhteydessä huomattavaa, koska adoptiojärjestöt pitävät tarpeellisiksi koettuja valmennuskursseja. Adoptiojärjestöjen työntekijöiden ammattitaitoa pidettiin ensiarvoisen tärkeänä. Vanhempien kasvattajaominaisuuksilla on huomattava osuus adoptioprosessin läpiviemisessä ja sen onnistumisessa. Tähän tehtävään vanhemmat tarvitsevat myös valmennusta ja koulutusta. Vanhempien pitää osata varautua myös negatiiviseen tukeen eli negatiiviseen suhtautumiseen adoptioperhettä ja adoptiolasta kohtaan. Suomalaisessa yhteiskunnassa esiintyy Berndtsonin (2004) tutkimuksen mukaan etnistä hierarkiaa ja rasismia. Tämä tulee esille varsinkin silloin, kun adoptoitu lapsi poikkeaa ulkonäöllisesti suomalaisista.

Tutkimustulosten perusteella adoptioprosessiin sujumiseen ei oltu täysin tyytyväisiä. Parantamisen ja kehittämisen tarvetta ilmeni. Adoptioprosessia pidettiin yleisesti liian pitkänä. Sosiaalityöntekijöiden toimintaan ja valtaan liittyvää tyytymättömyyttä esiintyi. Adoption jälkeisen tuen ja palvelujen saatavuuden parantamiselle nähtiin tarvetta sekä vanhempien että lasten kohdalla. Samoin yhteistyön kehittämisen tarve adoptiojärjestöjen kanssa nousi esille tutkimuksista. (Rosenthal 1994.) Vanhempien harjaannuttaminen, tiedon antaminen sekä vertaistuen ja kokemusten jakamisen mahdollisuus nähtiin tuen antamisen kehittämiskohteina Egbertin ja LaMontin (2004) tutkimuksessa. Adoptiovanhemmat odottivat yhteiskunnan taholta lisää tukea adoptioprosessin aikana. (Egbert & LaMont 2004.) Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa oli todettavissa selkeä ero verrattuna suomalaisiin tutkimuksiin. Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa korostui enemmän adoptiojärjestöjen merkitys tuenantajana, kun taas suomalaisissa tutkimuksissa tuotiin esille enemmän oman perheen ja läheisten antaman tuen sekä vertaistuen tarvetta.

Adoptioprosessin aikana vanhemmat tarvitsevat hyvin monitahoista tukea. Tuki eri muodoissaan on välttämätöntä ja tukea on myös saatavissa. Toisaalta tukea pitää itse osata hakea ja jopa vaatia. Tuenantajissa on sekä virallisia että epävirallisia tahoja. Tukea saatiin läheisiltä: puolisolta,

vanhemmilta, isovanhemmilta, sisaruksilta, muilta läheisiltä ja ystäviltä. Adoptiojärjestöt koettiin hyviksi tuenantajiksi. Järjestöjen palveluohjelmilla oli merkittävä tehtävä tuenjakajina. Tukea oli saatu lisäksi sosiaalityöntekijöiltä, neuvolan terveydenhoitajilta ja lääkäriltä. Vertaisryhmien tuen merkityksellisyys tuli esille melkein kaikissa tutkimuksissa eli ”*Saman kokenut ymmärtää parhaiten...*”. Tukea oli saatu tiedon saannin avulla, ohjeiden ja neuvojen kautta, ymmärtämisen, kuuntelemisen ja konkreettisen avun välityksellä. Tuen saanti oli auttanut itsetunnon parantumiseen ja lisännyt myös itseluottamusta. Turvallisuuden tunteen kasvu ja elämänlaadun parantuminen oli koettu tuen saannin ansioksi. Tuen saanti oli vaikuttanut myönteisesti koko perheen elämäntilanteeseen.

3. TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ulkomailta lapsen adoptoineiden vanhempien kokemuksia adoptioprosessista ja siitä tuesta, mitä he ovat saaneet. Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa adoptioprosessista ja siinä mahdollisesti ilmenevistä kehittämistarpeista sekä tuen tarpeen eri muodoista. Tavoitteena on myös lisätä adoptioperheen hyvinvoinnin merkityksen ymmärtämistä perhehoitotyön näkökulmasta.

Tutkimustehtävinä on kuvata:

1. Vanhempien kokemuksia adoptioprosessista
2. Vanhempien saamaa tukea adoptioprosessin aikana

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Tutkimuksen kohteena oleva ilmiö ja tutkimustehtävä määrittelevät tutkimuksessa sen, miten ja millaisin menetelmin tutkimuskohdetta lähestytään (Vehviläinen-Julkunen & Paunonen 1997).

Laadullisessa tutkimuksessa tulee esille asioiden ja ilmiöiden moninaisuus. Jo yhdellä maininnalla on merkityksensä, eikä määrällisyys ole ohjaava tekijä. Laadullinen tutkimus on myös joustava aineiston keruu- ja analysointimenetelmien moninaisuuden vuoksi. (Parahoo 1997; Eskola & Suoranta 2001.) Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan ymmärtämään tutkimuskohdetta ja sen toimintaa (Heikkilä 2005).

Haastattelu on yleisin laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmä, koska sen avulla saadaan parhaiten tietoa osallistujien omista kokemuksista ja näkökulmista (Lincoln & Guba 1985; Åstedt-Kurki & Nieminen 1997; Nieminen 1997; Janhonen & Nikkonen 2001; Tuomi & Sarajärvi 2006). Haastattelu valittiin tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi, koska tutkimuksessa haluttiin selvittää vanhempien omia kokemuksia adoptioprosessista ja sen aikana saamastaan tuesta. Tutkimuksen aineisto analysoitiin sisällön analyysillä, joka on menettelytapa, jolla aineisto voidaan tiivistää siten, että ilmiötä voidaan järjestää, kuvailla ja tuoda esille ilmiöiden välisiä suhteita (Kyngäs & Vanhanen 1999; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001). Tutkimuksessa käytetty haastattelu tiedonkeruumenetelmänä ja induktiivinen sisällön analyysi analysointimenetelmänä ovat perusteltuja, jotta vanhempien kokemukset adoptioprosessista ja sen aikana saadusta tuesta saataisiin mahdollisimman objektiivisesti esille.

4.2 Tutkimuksen tiedonantajat

Kohderyhmänä tutkimuksessa olivat lapsen ulkomailta Suomeen adoptoineet vanhemmat. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavat valitaan yleensä harkinnanvaraisesti (Heikkilä 2005). Ohjeiden mukaan aineisto tulisi kerätä sieltä, missä kyseinen ilmiö esiintyy (Nieminen 1997). Tämän tutkimuksen kohderyhmän valikoituminen tapahtui ns. lumipallomenetelmällä. Lumipallomenetelmä on yksi tapa saada tiedonantajia, jolloin käytetään jo tiedossa olevien tiedonantajien apua hankittaessa uusia tiedonantajia tutkimukseen mukaan. (Mäenpää, Åstedt-Kurki & Paavilainen 2002; Nieswiadomy 2002; Polit & Hungler 2004; Tuomi & Sarajärvi 2006.) Kohderyhmän kokoa määrittelee myös saturaatio eli kylläntyminen, joka tarkoittaa tilannetta, jolloin aineisto toistaa itseään eikä esille tule enää tutkimustehtävien kannalta uutta tietoa (Eskola & Suoranta 2001; Tuomi & Sarajärvi 2006).

Kohderyhmä koostui viidestä ulkomailta lapsen adoptoineesta pariskunnasta. Adoptiosta kulunut aika vaihteli kahdesta vuodesta neljään vuoteen. Kaikki adoptoidut lapset olivat alle kouluikäisiä tutkimusta tehtäessä. Yhdessä haastattelussa oli läsnä vain äiti, isän ollessa työasioiden vuoksi

estynyt haastatteluhetkellä. Tiedonantajia olisi ollut enemmänkin, mutta haastattelujen edetessä alkoi näkyä aineiston saturaatio eli kylläntyminen, joten haastattelujen tekeminen päätettiin rajoittaa viiteen.

Tutkimukseen osallistuneiden äitien (N = 5) ikä vaihteli 39 vuodesta 46 vuoteen (ka = 40.8), isien (N = 4) ikä vaihteli 39 vuodesta 51 vuoteen (ka = 43.7). Pariskunnista yhdellä oli aiemmin biologinen lapsi, toisella pariskunnalla oli kaksi adoptiolasta, muilla adoptiolapsi oli ainoa. Adoptiolapsien iät vaihtelivat kolmesta vuodesta kuuteen vuoteen (ka = 3.8), lapsista kolme oli tyttöjä ja kolme poikia. Kaikki vanhemmat olivat mukana työelämässä ja osalla oli ylempi korkeakoulututkinto. Maantieteellisesti haastateltavat olivat Etelä- ja Keski-Suomen alueelta, kaikki erisuuruista kunnista. Adoptioprosessi oli kestänyt lyhimmillään puolitoista vuotta ja pisimmillään neljä vuotta (ka = 2.6). Lapset olivat olleet Suomessa haastattelu-hetkeen mennessä kahdesta vuodesta neljään vuoteen (ka = 2.8).

4.3 Aineiston hankinta

Tutkimuksen aineiston keruumenetelmänä käytettiin haastattelua. Haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, koska siinä ollaan suorassa vuorovaikutustilanteessa haastateltavan kanssa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005; Heikkilä 2005). Haastattelun eräänä etuna on se, että se on joustava (Burns & Grove 2005; Tuomi & Sarajärvi 2006). Haastattelija voi tehdä haastattelun kuluessa tarkentavia kysymyksiä haastateltavalle ja näin täydentää tietoja (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1995). Haastattelija voi samalla toimia eräänlaisena havainnoitsijana, ja kirjata ylös haastattelutilanteen ilmapiirin ja tavan, miten asioita esitetään (Tuomi & Sarajärvi 2006). Haastattelun avulla pyritään saamaan aineisto, josta luotettavasti voidaan tehdä päätelmiä tutkittavasta ilmiöstä (Hirsjärvi & Hurme 2001; Maijala, Paavilainen, Åstedt-Kurki & Paunonen-Ilmonen 2002).

Haastattelut tehtiin tammi-helmikuun 2007 aikana. Ensimmäisistä haastatteluista oli alustavasti sovittu jo vuoden 2006 marraskuulla. Tutkija oli haastatteluun suostuneiden perheiden äiteihin puhelinkontaktissa ja osaan myös sähköpostiyhteydessä. Perheiden äidit ja isät olivat alustavasti keskustelleet haastatteluun osallistumisesta ja halusivat osallistua siihen yhdessä. Puhelinkeskustelussa tutkija kertoi haastateltaville vielä tarkemmin tutkimuksen aiheesta ja tarkoituksesta. Alustavaa tietoa he olivat saaneet tutuiltaan lupautuessaan haastateltaviksi. Puhelinkeskusteluissa kerrottiin myös se, että tutkija aikoo nauhoittaa haastattelun. Kaikki

suostuivat tähän menettelytapaan. Tutkija kertoi haastateltaville tutkimuksen luottamuksellisuudesta ja osallistujien anonymiteetin säilyttämisestä sekä osallistumisen vapaaehtoisuudesta (Kuula 2006). Haastateltaville kerrottiin, että heillä on halutessaan mahdollisuus perua haastatteluaika. Kukaan haastateltavista ei perunut sovittua tapaamista. Tutkija antoi haastateltaville tässä tilanteessa myös yhteystietonsa siltä varalta, jos haastatelluille ilmaantuisi tarvetta myöhempisiin yhteydenottoihin. Virallisia tutkimuslupia ei tässä tutkimuksessa tarvittu, koska haastateltavat olivat vapaaehtoisesti suostuneet haastateltaviksi eikä tutkimusta tehty minkään organisaation alaisuudessa eikä toimintaympäristössä.

Haastattelujen onnistumiseksi on hyvä tehdä esihaastattelu, jossa voi testata teemahaastattelurunkoa sekä teknisiä laitteita, joita tarvitaan haastatteluja nauhoitettaessa (Eskola & Suoranta 2001). Tutkija teki esihaastattelun perheen kanssa, joka on adoptoinut lapsen ulkomailta, tätä haastattelua ei otettu mukaan aineostoon. Haastattelut tehtiin avoimena haastatteluna väljien teemojen avulla (Kuula 2006). Tutkijalla oli apuna teemahaastattelurunko (Liite 2) lähinnä niitä tilanteita varten, jolloin haastattelu ei olisi edennyt luontevasti (Eskola & Suoranta 2001). Haastatteluista muodostui joiltakin osin keskustelutilanne ja tutkija antoi haastateltavien kertoa asioista, jotka he kokivat tärkeiksi. Haastattelupaikka ja tilanteen ilmapiiri ovat merkittäviä tekijöitä haastattelun onnistumisessa. Tilanteessa ei saisi olla mitään häiriötekijöitä. (Syrjälä ym. 1995; Hirsjärvi & Hurme 2001.) Kotiympäristö on hyvä haastattelupaikka, koska se on haastateltavalle tuttu ja turvallinen (Eskola & Suoranta 2001). Tutkimushaastatteluista neljä tehtiin haastateltavien kodeissa ja yksi haastattelu tehtiin olosuhteiden vuoksi haastateltavan työpaikalla. Haastattelut kestivät tunnista kolmeen tuntiin.

Ennen varsinaista haastattelua keskusteltiin hetki vapaamuotoisesti. Tällöin osapuolet pystyivät hieman tutustumaan toisiinsa, jonka jälkeen oli luontevampi siirtyä käsittelemään varsinaista aihetta. Yksi haastattelun onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä on haastateltavien luottamuksen saaminen, jotta he rohkenevat kertoa asioista avoimesti (Fontana & Fray 1994; Janhonen & Latvala 2001; Heikkilä 2005). Adoptiota ja siihen liittyviä asioita voidaan pitää arkaluonteisina. Tutkija koki saavuttaneensa haastateltavien luottamuksen heidän pystyessään kertomaan aroistakin asioista. Alussa tutkija kirjasi haastateltavien taustatekijöitä, kuten iän, siviilisäädyn, koulutuksen, ammatin, lasten lukumäärän, iät ja sukupuolen sekä sen, kuinka kauan adoptioprosessi oli kestänyt ja minä vuonna adoptio oli tapahtunut.

Erityisen haasteen tutkijalle antoi vanhempien yhtäaikainen haastattelutilanne, koska molempien haastateltavien pitää saada äänensä kuuluville tasavertaisesti ja molempien pitäisi voida puhua avoimesti kokemuksistaan ja tuntemuksistaan (Eskola & Suoranta 2001; Mäenpää ym. 2002: Åstedt-Kurki & Paavilainen & Lehti 2006). Joissakin haastattelutilanteissa osan ajasta oli läsnä myös adoptoitu lapsi, mutta tällöin pyrittiin pitämään taukoa haastattelussa ja nauhuri suljettiin tauon muodostuessa pidemmäksi. Haastattelujen loputtua tutkija kysyi haastatelluilta lupaa käyttää tarvittaessa luotettavaa ulkopuolista henkilöä aineiston litteroinnissa. Haastateltavat antoivat tähän suostumuksensa. Tutkija teki kuitenkin itse aineiston litteroinnin, mikä osoittautui hyväksi ratkaisuksi aineiston sisäistämisen kannalta. Tutkija piti tutkimuspäiväkirjaa, johon hän kirjasi haastattelun kulun, omat tuntemuksensa sekä tutkimuksen aikana esille tulleita kysymyksiä ja ajatuksia.

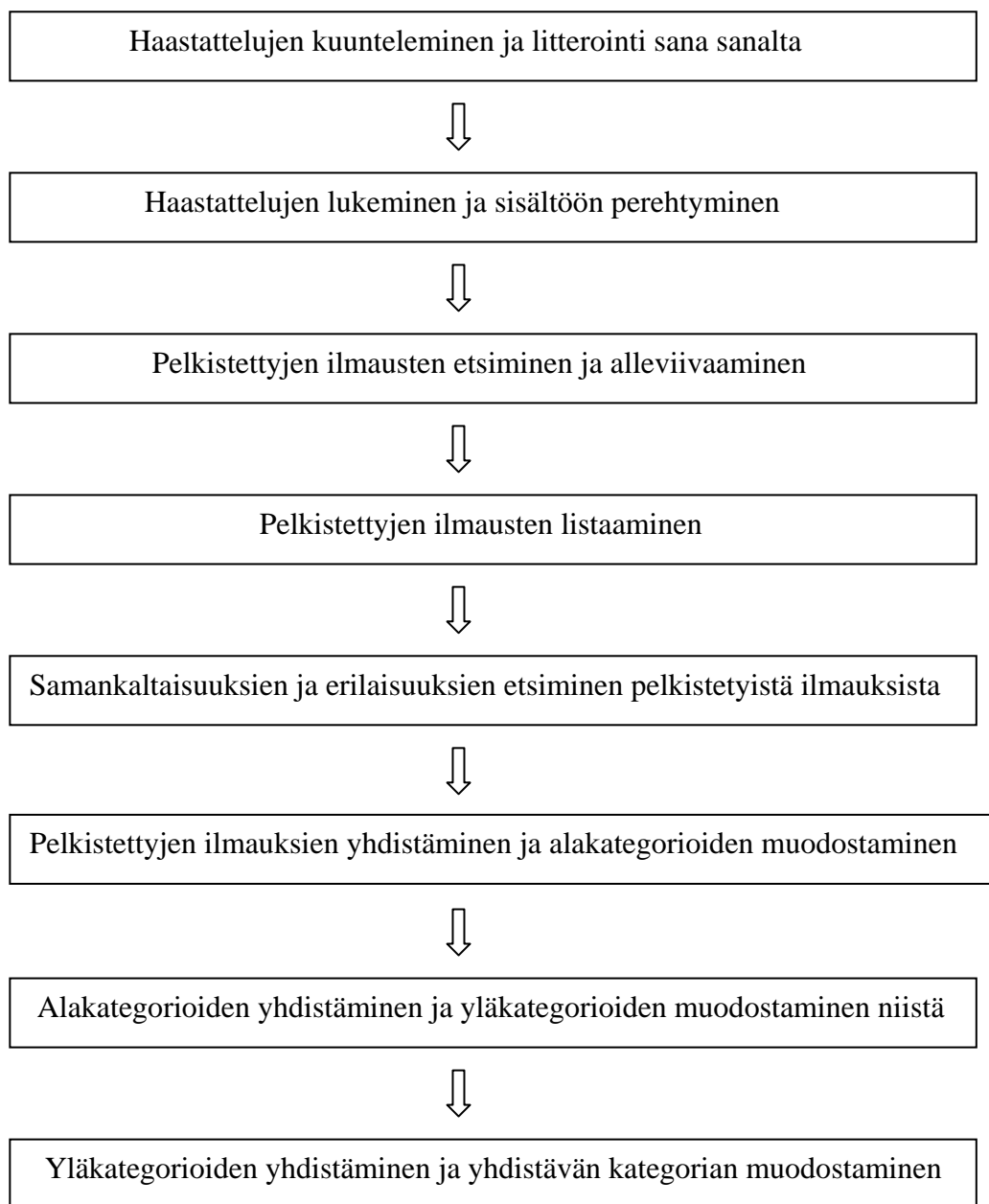
Tutkija kuunteli haastattelut yleensä seuraavana haastattelun jälkeisenä päivänä, teki merkintöjä tutkimuspäiväkirjaansa tilanteista ja aloitti haastattelujen litteroinnin mahdollisimman pian. Muutamassa haastattelussa tuli päällekkäin puhumista, johtuen osin vanhempien ja myös tutkijan yhtäaikaisesta puhumisesta. Näiden tilanteiden nauhoituksesta selvän saaminen vaati useita kuuntelukertoja. Tämä ongelma väheni haastattelujen edetessä ja haastattelijan oppiessa haastattelutekniikkaa paremmin.

Litteroitua aineistoa kertyi 138 sivua, jossa kirjasin oli Times New Roman, fonttikoko 12 ja riviväli 1.5. Tutkija kirjoitti haastattelut pikkutarkasti sanasta sanaan ottaen mukaan haastateltavien pitämät tauot, huokaukset ja naurut (Syrjälä ym. 1995). Tutkija kirjasi, missä kohden tapahtui kasetin kääntäminen tai vaihtaminen, sekä kaikki haastattelun aikana tapahtuneet keskeytykset.

4.4 Aineiston analyysi

Tutkija aloitti aineiston analysoinnin sen jälkeen, kun kaikki haastattelut oli tehty ja koko aineisto litteroitu. Haastattelujen perusteella saadun aineiston tutkija analysoi käyttäen induktiivista sisällön analyysia. Sisällön analyysi on menetelmä, jolla halutaan saada tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman selkeä ja tiivis kuvaus menettämättä silti aineiston sisältämää tietoa (Kynge & Vanhanen 1999; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001; Eskola & Suoranta 2001; Tuomi & Sarajärvi 2006). Ensimmäinen vaihe sisällön analyysissä on analyysiyksikön valinta. Analyysiyksikön valintaa ohjaa tutkimustehtävä ja aineiston laatu. Analyysiyksikkö voi olla sanayhdistelmä, sana, ajatuskokonaisuus, lause tai lausuma. Analyysiyksikkö voi myös olla sivujen tai sanojen määrä.

(Kyngäs & Vanhanen 1999; Eskola & Suoranta 2001; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001; Burns & Grove. 2005.) Tämän tutkimuksen analyysiyksiköksi tutkija valitsi lausuman. Kuviossa 1 on esitetty induktiivisen sisällön analyysin etenemisprosessi Tuomea & Sarajärveä (2006) mukaillen.

KUVIO 1. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2006).

Litteroinnin jälkeen tutkija kuunteli haastattelut uudelleen seuraten litteroitua tekstiä ja kirjaten marginaaliin joitakin lisäkommentteja haastattelutilanteista. Tutkija luki aineiston läpi useita

kertoja, ennen kuin aloitti pelkistämisvaiheen. (Kyngäs & Vanhanen 1999; Eskola & Suoranta 2001.) Pelkistämisvaiheessa tutkija esitti aineistolle tutkimustehtävän mukaisia kysymyksiä: miten vanhemmat ovat kokeneet adoptioprosessin ja minkälaista tukea he ovat saaneet. Aineistosta saadut vastaukset eli alkuperäisilmaisut tutkija alleviivasi erivärisillä kynillä ja siirsi tämän jälkeen Word -tiedostoon eri asiakirjoihin. Tämän jälkeen hän muodosti niistä pelkistetyt ilmaisut. Tutkija koodasi haastatellut henkilöt ja alkuperäisilmaisut, jotta ne olisivat myöhemmin löydettävissä aineistosta. Aineiston tutkija ryhmitteli hakemalla pelkistetyistä ilmauksista samanlaisuuksia ja erilaisuuksia. Samansisältöisistä pelkistyksistä tutkija muodosti alakategoriat ja antoi niille sisältöä kuvaavat nimet. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001.) Induktiivisessa sisällön analyysissä tutkija päättää oman tulkintansa perusteella sen, mitkä asiat hän ryhmittelee samaan kategoriaan ja sen, mitä asioita hän ei voi ryhmitellä (Kyngäs & Vanhanen 1999; Hirsjärvi & Hurme 2001; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001).

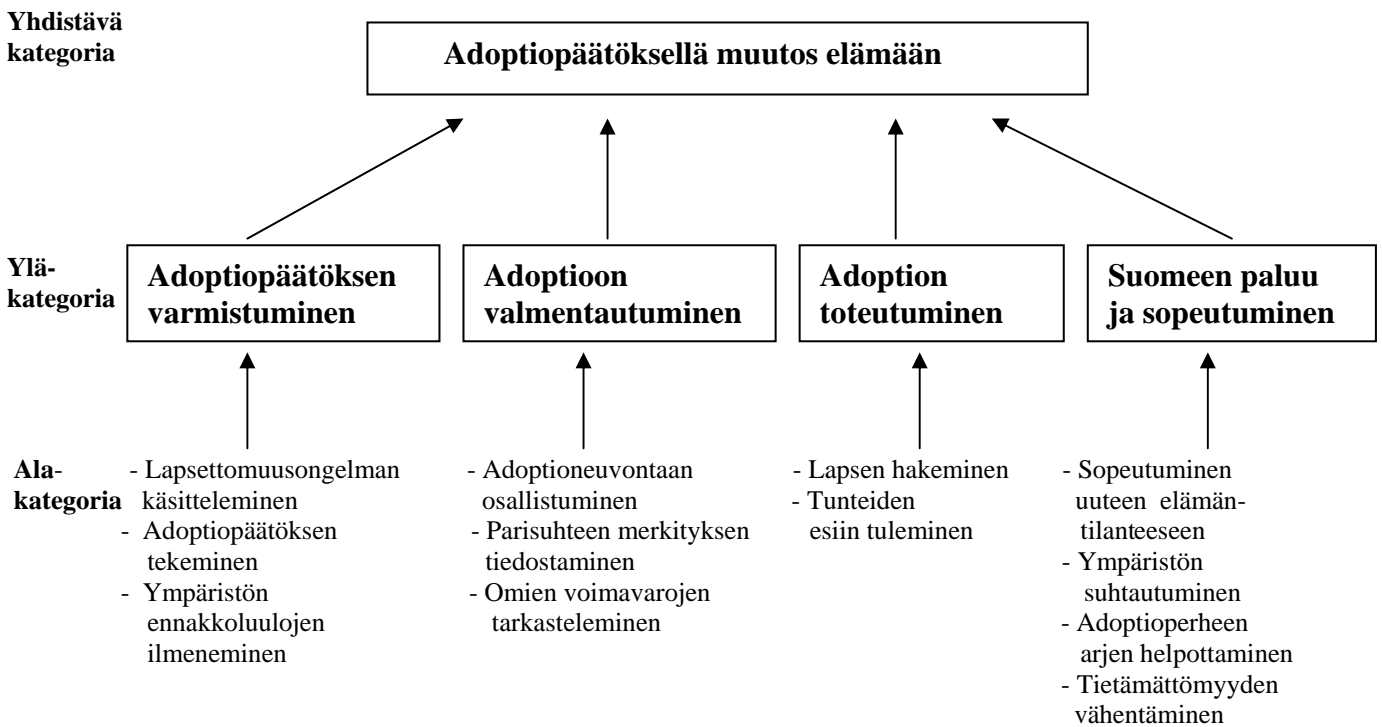
Sisällön analyysin viimeinen vaihe on aineiston abstrahointi, tällöin samansisältöiset alakategoriat yhdistetään ja niistä muodostetaan yläkategorioita. Yläkategoriat nimetään siten, että nimi kuvaa mahdollisimman kattavasti niitä alakategorioita, joista yläkategoria on muodostettu. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001.) Yläkategorioista muodostetaan yhdistävä kategoria, jonka nimen tulisi kuvata analyysin tulosta eli vastata tutkimustehtävään (Tuomi & Sarajärvi 2006).

Sisällön analyysin perusteella ensimmäisen tutkimustehtävän yhdistävä kategoria muodostui neljästä yläkategoriasta ja 12 alakategoriasta. (Liite 3.) Toisen tutkimustehtävän yhdistävä kategoria muodostui kahdesta yläkategoriasta ja yhdeksästä alakategoriasta. (Liite 4.) Aineiston analyysin kulkua selvittävässä taulukoissa (Liite 5, Liite 6) tutkija on käyttänyt alkuperäisilmaisuja, jotta lukija voi seurata analyysin kulkua ja arvioida sen luotettavuutta (Kyngäs & Vanhanen 1999; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001; Tuomi & Sarajärvi 2006). Tulososassa esitetään mahdollisimman kuvaavia suoria lainauksia alkuperäisaineistosta. Haastateltujen anonymiteetin suojaamiseksi tutkija on poistanut suorista lainauksista tunnistekoodit ja hyvin yksilölliset ilmaisut (Kuula 2006).

5. TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Vanhempien kokemus adoptioprosessista

Vanhempien kokemuksia adoptioprosessista kuvaa yhdistävä kategoria **adoptiopäätöksellä muutos elämään**. Sen yläkategoriat ovat: adoptiopäätöksen varmistuminen, adoptioon valmentautuminen, adoption toteutuminen sekä Suomeen paluu ja sopeutuminen. (Kuvio 2.)

KUVIO 2. Yhdistävä kategoria ”adoptiopäätöksellä muutos elämään”, sen ylä- ja alakategoriat.

5.1.1 Adoptiopäätöksen varmistuminen

Yläkategoria adoptiopäätöksen varmistuminen muodostui alakategorioista: lapsettomuusongelman käsitteleminen, adoptiopäätöksen tekeminen ja ympäristön ennakkoluulojen ilmeneminen.

Lapsettomuusongelman käsitteleminen

Useimmille haastatteluun osallistuneista adoptioprosessiin ryhtyminen oli seurausta lapsettomuudesta. Eräällä perheellä oli ennestään biologinen lapsi ja nyt tehty adoptiopäätös johtui sekundäärisestä lapsettomuudesta. Takana olivat erilaiset lapsettomuustutkimukset. Osa äideistä oli käynyt läpi pitkään kestäneet lapsettomuushoidot, jotka sitten olivat jääneet tuloksettomiksi. Vanhemmat kertoivatkin kokeneensa tämän vaiheen hyvin stressaavana ja turhauttavana. Lapsettomuusongelmaa pidettiin myös sellaisena, että sitä oli aluksi vaikea kertoa edes läheisille. Pahinta oli ollut pettymyksen kokeminen kerta toisensa jälkeen, kun hoidot eivät tuottaneetkaan toivottua tulosta. Vanhemmat olivat käsitelleet lapsettomuusongelmaansa ja hyväksyneet vähitellen tilanteen, etteivät he voi saada biologista lasta ja päätyivät siksi adoptioon. Lapsettomuusongelman tulee olla käsiteltyä ennen adoptioon ryhtymistä, kuten eräs äiti sanoi:

”..kun on pitkä lapsettomuusongelma takana, pitää sen olla loppuun käsitelty juttu ...”

Vanhemmat kertoivat, että lapsettomuushoidot ovat kalliita ja he kokivat, että hoitoja antavat klinikat pitävät niitä eräänlaisena bisneksen tekona. Terveysthuollon sektorilla pitäisi vanhempien mielestä yhtenä vaihtoehtona lapsettomuushoidoille tuoda esille adoption mahdollisuus. Tästä mahdollisuudesta ei vanhemmille kukaan terveydenhuollon henkilöstöstä ollut maininnut. Vanhemmat toivoivat, että

”...siinä vaiheessa lääkäritkin sais tuoda sen julki, että semmonen vaihtoehdokin on, että mieltikää...”

Adoptiopäätöksen tekeminen

Adoptiopäätös ei ollut hetken mielijohde vaan sitä oli harkittu pidempään, jopa useita vuosia. Vaikka osa vanhemmista piti adoptioon ryhtymistä vaikeana, he totesivat, että se oli päätös, joka kannatti kuitenkin tehdä. Eräs äiti ilmaisi asian seuraavasti:

”...se on ollu varmaan elämän vaikein päätös, silloin kuitenkin oli todella vaikee, voin sanoa, että sitten kun sen sai tehtyä niin paras päätös kyllä mitä mää oon ikinä tehny.”

Adoptiopäätöksestä ei heti kerrottu kenellekään. Jotkut olivat siirtäneet asian kertomisen siihen asti, kunnes lähtivät hakemaan lasta. Syynä tähän oli se, että vanhemmat halusivat välttyä turhilta kyselyiltä, koska heillä itselläänkään ei ollut vastauksia kaikkiin kysymyksiin. Adoptioprosessin pituus oli myös yhtenä syynä, koska lapsen saaminen voi viedä jopa vuosia ja tuona aikana kyselijöitä riittäisi. Päätöksen tekoa ei kaduttu missään vaiheessa. Haastateltavat sanoivat, että he voisivat aloittaa uudelleen adoptioprosessin. Jotkut haastateltavista olivat laittaneetkin uuden adoptioprosessin vireille. Jälkikäteen arvioituna adoptioprosessi oli vanhempien mielestä kokonaisuutena myönteinen, vaikka se tuntui ajoittain rankalta ja voimia vaativalta. Eräs haastateltavista arvioi adoptioprosessia näin:

”...mun mielestä tää on yks niitä myönteisimpiä asioita...mutta kyllä se kieltämättä oli tosi raskasta silloin aika ajoin, jotenkin kun ei yhtään itse tiennyt, että mitä tuleman pitää, oli aivan kuin Liisa Ihmemaassa ihan uusi ja outo asia...”

Vanhemmat miettivät myös sitä, millä perusteilla ihmiset nykyisin ryhtyvät adoptioprosessiin. Eräs adoptiovanhemmista totesi:

”...musta tuntuu, että aika heppoisin perustein toiset ihmiset lähtee nykyään siihen prosessiin, ja toisaalta se on sitten taas ihan turhaa resurssien tuhlausta.”

Neuvontavaiheessa tulee joskus adoptioprosessin keskeytyksiä. Ehkä adoptiota ei ole yhdessä mietitty riittävästi. On hyvä, että huomataan neuvontavaiheen aikana, ettei meistä olekaan adoptiovanhemmiksi eikä vasta lapsen saavuttua. Adoptioneuvontojen keskeytykset koettiin resurssien tuhlauksena. Neuvontoihin on pitkät jonot. Aikaa menee hukkaan niiltä vanhemmilta, jotka haluaisivat saada lapsen ja ovat tosissaan tehneet adoptiopäätöksen. Asiasta totesi eräs äiti näin:

”...kun joku joka oikeasti on asiaan sitoutunut ja sen päätöksen tehnyt niin ne joutuu sitten odotteleen omaa vuoroaan...siinä on mennyt vuosi hukkaan...”

Ympäristön ennakkoluulojen ilmeneminen

Lähipiirin ja omien vanhempien suhtautuminen asiaan oli aluksi hieman ennakkoluuloista. Ennakkoluuloisuutta ilmeni etupäässä iäkkäiden miessukupuolta edustavien läheisten joukossa. Asiaa ihmeteltiin seuraavalla tavalla:

”... ett miks se nyt sitten pitää toiselta puolelta maapalloo yleensäkin hakee...”

Naissukupuolta edustavat läheiset suhtautuivat asiaan suvaitsevammin. Yleensä äidit hyväksyivät ja ymmärsivät asian parhaiten. Adoptiopäätöksestä kerrottaessa tuli useimmiten hetken hiljaisuus tai kertominen saattoi laukaista kuulijoissa jonkin yllättävän reaktion. Kysymyksiä heräsi muu muassa siitä, miksi lapsi piti hakea niin kaukaa ja olivatko vanhemmat miettineet, mitä adoptio tulee maksamaan. Adoptiovanhempien terveydentilaa arvioitiin ja myös vanhempien iästä käytiin keskustelua. Ystävistäkin muutamat rohkenivat esittää avoimesti ihmettelynsä adoptioon ryhtymisen johdosta:

”... jotkut ystävistä sanoi mitä te nyt enää te ootte ton ikäsiä ja teillä on ton ikänen ett ootteks te ny ihan harkinnu.”

5.1.2 Adoptioon valmentautuminen

Yläkategoria **adoptioon valmentautuminen** muodostui alakategorioista adoptioeuvontaan osallistuminen, parisuhteen merkityksen tiedostaminen ja omien voimavarojen tarkasteleminen.

Adoptioeuvontaan osallistuminen

Palvelunantajana toimi joko Interpedia tai Pelastakaa Lapset ry, josta vanhemmat käyttivät lyhennettä Pela. Neuvonnan ja kotiselvitykset adoptiovanhemmat saivat joko oman kunnan sosiaalityöntekijän tai Pelan järjestämänä. Kotiselvitysten tekeminen on lakisääteistä toimintaa ja ne kuuluvat sosiaalityöntekijän tehtäviin. Kotiselvitykseen kuuluu vanhempien ja sosiaalityöntekijän tapaamiset. Ne vanhemmat, joilla oli mahdollisuus saada kotiselvitykseen kuuluvat tapaamiset järjestymään kotona, pitivät tätä mahdollisuutta hyvänä ratkaisuna. Haastatelluilla vanhemmilla ei ollut sosiaalityöntekijän kotikäynneistä epämiellyttäviä kokemuksia, kuten he kertoivat joillakin vanhemmilla olleen:

”...eikä me kumpikaan olla koettu mitenkään, että nää kysymykset tai sosiaalityöntekijän nää haastattelut tai kotikäynnit olis ollu jotenkin tungettelevia tai semmosia, kun on esimerkiksi lukenut jostain niin monilla on aika epämieluisia kokemuksia...”

Adoptioprosessiin kuului olennaisesti adoptioon valmentautuminen, joka on suunniteltua toimintaa. Pride-valmennukseen kuuluu tietty määrä käyntikertoja ja jokaiselle kerralle on oma aihealue, jota käsitellään. Valmennuksen aikana keskusteltiin paljon, tehtiin ryhmätehtäviä, saatiin kirjallisia kotitehtäviä ja materiaalia, joka käsitteli lapsen kehitysvaiheita ja kiintymyskautta. Valmennuksessa käytiin läpi omia kasvatusmenetelmiä ja -periaatteita. Selvitettiin miten aviopari on tottunut ratkomaan ristiriitatilanteita. Jotkut äidit olivat myös kirjoittaneet kirjeen ”tuntemattomalle” adoptiolapsen äidille. Pride-valmennusta pidettiin hyvänä ja erittäin tarpeellisena. Vanhemmat kuvasivat sitä seuraavasti:

”...Pride-kurssi oli siinä keskityttiin aika paljon sijaisvanhemmuuteen...asioita käsiteltiin monelta kantilta ja kauheesti oli keskustelua, siellä oli semmoisia ryhmätehtäviä ja kaikkia niinku mun mielestä se vähän niinku avarsi...että se voi olla tämmöstä lapsen kanssa se elämä... joutu miettiin erinäisiä asioita monelta kannalta, että olihan se semmonen, se oli meille hyvä juttu kuitenkin...”

Virallisten asiakirjojen valmistelu

Adoptioprosessiin kuului erilaisten selvitysten laatiminen, joihin liitettiin useita virallisia asiapapereita, joiden hankkiminen oli joskus työlästä. Liitteiksi vaadittiin mm. lääkärintodistus, palkkatodistus, selvitys omaisuudesta, veroista ja veloista. Joihinkin maihin vaadittiin lisäksi psykologin lausunto, hyvän ystävän lausunto, työnantajan lausunto ja edustavia valokuvia perheestä ja kodista. Hankaluudet johtuivat yleisimmin siitä, ettei adoptioasiasta tiedetty riittävästi kyseisessä virastossa tai virastobyrokratia oli kankeaa. Ne vanhemmat, jotka olivat omalla paikkakunnallaan ensimmäiset ulkomailta lapsen adoptoineet vanhemmat, kertoivat:

”...kyllä siinä monessa virastossa kun niitä papereita koottiin tunsii itsensä edelläkävijäksi ja tienaukaisijaksi...”

Adoptioasia oli monessa virastossa uusi ja outo. Vanhempien piti olla itse aktiivisia tiedon hankkimisessa ja jakamisessa ja he kuvailivat tilannetta näin:

”...adoptiolapsen synnyttäminen näin byrokraattisesti se on ihan hirvee prosessi...”

Ne hankaluudet, joita vanhemmat kokivat adoptioprosessin alkuvaiheessa suvaittiin, koska ymmärrettiin, että kaikki selvitykset ja virallisten papereiden laadinta oli lapsen edun mukaista toimintaa:

”...vaikka ne selvitykset ja muut on hankalia niin kyllä se on lapsen edun mukaista että tarkkaan katsotaan...”

Asuinpaikkakunnan maantieteellisen sijainnin merkitys tuli esille virallisten asioiden hoitamistavassa. Pienellä paikkakunnalla kohtelu virastoissa oli yleensä ystävällistä, vaikka tietoa itse asiasta ei aina ollutkaan heti saatavilla. Yleensäkin suhtautumista pidettiin jotenkin kotoisempana pienemmällä kuin isommilla paikkakunnilla. Joillakin vanhemmilla oli se käsitys, että isoilla paikkakunnilla, missä adoptioasia on tutumpi, asioita hoidettiin ikään kuin liukuhihnalta. Kaikki tapahtui siellä nopeammin ja virallisemmalla tyylillä:

”... kyllä täällä nää hommat hoidetaan välittömämmin, eikä niin virallisesti sitten.....on enempi sellaista sarjatyötä tuolla isommissa paikoissa...”

Vanhemmat kokivat adoptioprosessiin ryhtymisen todella isoksi asiaksi. Eräs äiti sanoikin seuraavasti:

”... se on kerran oikeesti niin iso asia sille pariskunnalle, joka lähtee siihen prosessiin, niin mä äinakin ajattelen, että miksi tehdä siitä asiasta sen vaikeampaa kuin se jo on...”

Vanhempien mielestä adoptioon liittyvien asioiden hoitaminen pitäisi sujua joustavasti, koska asia itsessään oli jo voimavaroja vaativa. Energiaa ei haluttu tuhjata sellaisten asioiden järjestelemiseen, joiden pitäisi sujua vaivattomasti. Toiveena olisi, että

”...just se, että viranomaiskuvio toimisi sellaisessa kivassa hengessä...”

Kotiselvitysten tekeminen

Sosiaalityöntekijän kanssa tehtiin paljon yhteistyötä kotiselvityksen puitteissa. Yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa koettiin useimmiten helpoksi eikä siinä ilmennyt erityisiä ongelmia:

”...nääh sosiaalityöntekijät, joitten kanssa me oltiin tekemisissä, niitten kanssa oli helppo tehdä yhteistyötä...”

Käytännön järjestelyissä oli kuitenkin toivomisen varaa, koska ne eivät aina sujuneet vanhempien mielestä parhaalla mahdollisella tavalla tai aikataululla. Vuorotyötä tekevät vanhemmat kokivat hankaluutena sen, ettei heidän toiveitaan tapaamisaikojen suhteen noudatettu. He esittivät omana näkemyksensä, että henkilökemialla saattoi olla vaikutuksensa toiminnan joustamattomuuteen. Heidän arvionsa adoptioneuvonnasta oli seuraava:

”...se neuvonta olis ollu kauheen ihana jos se olis käytännön järjestelyiltään sujunut joustavasti...”

Jotkut vanhemmista olivat kokeneet, että sosiaalityöntekijä venytti tahallaan neuvontaa lapsettomuusongelman läpikäymisen takia. Vanhemmat olivat omasta mielestään käsitelleet asian jo ennen ryhtymistään adoptioprosessiin. Osalla vanhemmista esiintyi tuntemuksia siitä, että he olivat sosiaalityöntekijän armoilla, sillä sosiaalityöntekijä joko suosittelee vanhempia adoptiovanhemmiksi tai ei. Vanhemmilla saattoi ajoittain esiintyä uskon puutetta siihen, olivatko he sosiaalinhoitajan kanssa yhteisellä asialla vai eivät. Eräs äiti kertoi tuntemuksistaan näin:

”...se vaan on oikeesti niin, että sitä on lainausmerkeillä niitten ihmisten armoilla ja taikka ainakin se tuntuu siltä, vaikka se ei olisikaan... onhan se todellisuudessa niin, siitähän se riippuu sosiaalityöntekijä joko suosittelee tai ei...kyllähän me sitä sille sanottiinkin jossakin vaiheessa, että niinku me ajateltas, että meidän pitäis olla samalla puolella...”

Negatiivisen palautteen antaminen sosiaalityöntekijän toiminnasta koettiin vaikeaksi, koska yleensä sama sosiaalinhoitaja teki myös adoptionjälkeiset seurantakäynnit adoptioperheen luo. Pelättiin, että aiempi negatiivinen palaute vaikuttaisi myöhempään yhteistoimintaan. Vanhemmat toivoivat saavansa jonkinlaista välipalautetta sosiaalinhoitajalta kotiselvitysten kuluessa. Palaute saatiin vasta kotiselvityksen lopussa sosiaalinhoitajan laatimasta raportista, joka lähetettiin kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnalle. Vanhemmilla oli vahvana se kokemus, että sosiaalinhoitajan tekemät loppuraportit olivat heidän kannaltaan hyviä:

”... mutta kauheen hyvät selvitykset sosiaalinhoitaja teki ja ne raportit...”

Vanhemmat yrittivät parhaansa mukaan ymmärtää sosiaalityöntekijän toimenkuvan monitahoisuutta ja työn tuomaa kiirettä. He esittivät toiminnan parantamiseksi ehdotuksen, että adoptioasioita hoitamassa olisi sellainen henkilö, jolla ei olisi muita työtehtäviä. Vanhemmat kertoivat, että nykyisin tilanne sosiaalitoimistossa saattoi olla se, että sosiaalityöntekijän, joka oli juuri palannut jonkun lapsen huostaanottotilanteesta olisi seuraavana tehtävään pitänyt antaa vanhemmille adoptioneuvontaa. Tämä tilanne tuntui ristiriitaiselta ja saattoi vaikuttaa sosiaalityöntekijän käytökseen. Lisäresurssien saaminen adoptioneuvontoihin toisi vanhempien mielestä parannusta asioiden hoitamiseen mielekkäällä tavalla. Vanhemmat sanoivat:

”...se olis varmaan hyvä jos niillä olis vaan semmonen adoptioihminen siellä...silläkin ihmisellä oli kaikkia muita töitä...resursseja he tarvis lisää, että saisi neuvontoja enemmän tehtyä ja niihin pystys keskittyyn paremmin...”

Parisuhteen merkityksen tiedostaminen

Parisuhde joutui koetukselle ja erityisen tarkastelun kohteeksi adoptioprosessin aikana. Parisuhteen tulisi olla mahdollisimman hyvä ja toimiva, siksi sen merkityksen tiedostaminen oli ensiarvoisen tärkeätä prosessin onnistumisen kannalta. Vanhemmat kokivat adoptioprosessiin kuuluvan neuvonnan eräänlaisena perheterapiana. Neuvonnan aikana tuli keskusteltua aviopuolison kanssa sellaisista asioista, joita ei ehkä muuten olisi otettu puheeksi, kuten omista lapsuuden kokemuksista, traumaista tai myönteisistäkin asioista. Aviopuolisot olivat huomanneet, että toisen tunteminen oli lisääntynyt prosessin kuluessa huolimatta siitä, että he olivat olleet avioliitossa jo useita vuosia. Haastatellut totesivat:

”...ei se nyt kaikkein helpoin tie tietenkään ole parisuhteen kannalta, kyllähän se aika lailla koettelee tietenkin parisuhdettakin, mutta...on se sille hyvä mieltä niitä tehtäviä ja avioliittohommia...”

Omien voimavarojen tarkasteleminen

Adoptio oli hyvin tunteita herättävä tapahtuma. Sitä käsiteltiin yhdessä aviopuolison kanssa. Se oli kuitenkin sellainen prosessi, jota jokainen kävi läpi itsessään omalla tavallaan. Siinä ei ollut yhtä oikeata tai ainoa tapaa, kuten eräs haastateltavista asian ilmaisi:

”... se täytyy käydä sillai omalla lailla, samanlaista tietä ei oo...”

Prosessin aikana vanhemmissa heräsi ajoittain epäilyä, että onko meistä tähän. Välillä vanhemmat miettivät, lähtevätkö he ollenkaan mukaan, ovatko he tarpeeksi hyviä adoptiovanhemmiksi. Tunteet vaihtelivat ilon ja epäilyksen välillä. Osasyynä näihin epäilyihin oli se, että koettiin riittämättömyyttä vanhemmuuden vaatimusten täyttämässä, joita neuvonnan aikana tuli esille:

”...sit ne aivan ylikorkeat vaatimukset vanhemmuudesta oli mun mielestä jälkikäteen kun ajattelee reaalisesti aika kovia.....ja kun sitten aletaan kyselemään ja pelotellaan erilaisilla ongelmilla...”

Jälkeenpäin asiat saivat kuitenkin oikeat mittasuhteet, kun niiden kanssa tultiin tutummaksi ja vanhemmuuteen kuuluvia asioita käytiin adoptioneuvonnan aikana läpi.

Odottaminen oli yksi luonteenomaisimmista adoptioprosessiin kuuluvista piirteistä. Ensin vanhemmat odottivat tietoa siitä, oliko heidät hyväksytty adoption hakijoiksi, sen jälkeen odotettiin lapsiesitystä ja sitten tietoa lapsesta. Tähän kuluva aika oli vähintään puoli vuotta, mutta se saattoi pidentyä useiksi kuukausiksi, jopa vuosiksi. Eniten kritiikkiä esitettiin juuri odotusaikojen pituudesta sekä tiedon hitaasta kulkemisesta:

”...toiset purnaa sitä kauheesti, kun sitä tietoa ei tule missä vaiheessa mennään...”

Odottamisen tuska oli monelle vanhemmalle sietokykyä koetteleva asia. Eräs äiti kuitenkin totesi rauhallisesti:

...” mutta tää nyt vaan on tämmönen pinnaa vaativa juttu...”

Toisaalta odotusaika nähtiin hyvänä valmistautumisaikana, kunhan se ei muodostu liian pitkäksi. Joillakin vanhemmista odotusaika oli ollut todella pitkä johtuen muuttuneista hakemuskiintiöistä. He totesivat:

”...se oli tylsä vaihe...se lähti siitä, kun odotusaika oli silloin puolivuotta ja me odotettiin 2 ja ½ vuotta...mutta ei kenellekään haluaisi niin pitkää odotusaikaa kun meillä oli.”

Vanhemmat kuvailivat unohtumattomia onnen ja ilon tunteitaan, kun tieto lapsesta vihdoinkin saapui. He muistivat tarkasti sen hetken ja mitä olivat silloin tekemässä, kun heille soitettiin tiedot lapsesta

He saivat kuulla tulevan lapsensa nimen ja iän. Postissa heille lähetettiin lisätietoja ja valokuva lapsesta. He kertoivat myös, etteivät siinä vaiheessa todellakaan ymmärtäneet, mitä lapsen tulo oikeasti heille merkitsi. Se oli kuitenkin niin iso muutos elämään. Eräs äiti sanoi tuosta hetkestä:

”... se on ikimuistoinen hetki...mutta eihän siinä vaiheessa oikeasti tajua, että mitä se sitten tarkoittaa...”

5.1.3 Adoption toteutuminen

Yläkategoria adoption toteutuminen muodostui alakategorioista lapsen hakeminen ja tunteiden esiintuleminen.

Lapsen hakeminen

Lapsen hakumatka tehtiin yleensä ryhmämatkana ja matkanjärjestelyissä avusti palvelunantaja. Muiden adoptiovanhemmiksi ryhtyvien kanssa matka sujui turvallisen tuntuiseksi. Joukossa oli aina joku, joka tiesi asioista enemmän ja neuvoi muita. Oli myös maita, joihin ryhmämatkoja ei tehty, vaan kaikki matkan järjestelyt piti suorittaa itse. Tieto lapsen hakemisesta saatiin yleensä muutamaa kuukautta aikaisemmin, joten kovin pitkää asioiden järjestelyaikaa ei sitten enää ollut. Palvelunantajalta sai yleisohjeita matkaa varten. Vanhemmat ottivat yleensä yhteyttä sellaisiin adoptiovanhempiin, jotka olivat aiemmin tehneet hakumatkan ja saivat heiltä käytännön asioiden hoitamista helpottavia ohjeita.

Eri maissa on erilaiset toimintatavat lapsen luovutuksen ja virallisten asiapapereiden hoitamisessa. Tavallisimmin lapset tuotiin johonkin yhteiseen kokoontumispaikkaan, missä heidät luovutettiin tuleville vanhemmilleen. Oli myös tilanteita, jolloin lapsi haettiin lastenkodista tai suoraan sijaisvanhemmilta. Vanhemmat kertoivat, että nämä tilanteet olivat toisaalta hyvin sydäntäsärkeviä, kun lapsi joutui luopumaan siihen asti hänelle tärkeimmistä ihmisistä. Lapsen luovutustilanteessa kaikki kommunikaatio tapahtui englannin kielellä ja paikallisen sosiaalihoitajan välityksellä. Tilanteet olisivat voineet olla antoisampia, jos käytössä olisi ollut yhteinen kieli:

”... ehkä siinä olis ollut mahdollisuus poimia lähipiiristä sitä tietoa...mutta kun he eivät puhuneet sanaakaan englantia niin me jouduttiin kaikki vaihtoon liittyvät asiat puhumaan sosiaalityöntekijän kautta...”

Muutammat vanhemmat kertoivat olleensa hyvin valmistautuneita lapsen hakumatkaan. He olivat opetellet muutamia sanoja paikallisella kielellä, jotta pärjäisivät lapsen kanssa paremmin. Oli varauduttu leluilla ja kirjoilla sekä suunniteltu, miten edetään tutustumisvaiheessa. Vanhemmat, joilla oli biologinen lapsi, kokivat, että alku uuden lapsen kanssa sujui helpommin, koska heillä oli ennestään kokemusta lapsesta. Adoptoitu lapsi otti myös helpommin kontaktia toiseen lapseen. Tilanteesta kerrottiin seuraavalla tavalla:

”...tilanne oli monelle vanhemmalle aika outo, kun ei ole ollut lasta aikaisemmin, ei ole kokemusta...”

Lapsen luovutushetki oli juhlallinen tapahtuma. Joissakin maissa oli annettu tarkat ohjeet käyttäytymisestä ja pukeutumisesta tuota tilannetta varten. Tilanne oli täynnä jännitystä ja odotusta. Äideistä jotkut kertoivat, miten he olivat reagoineet lapsen luovutushetkellä. Toiset heistä olivat ajatelleet tuolloin vain käytännön asioita ja toiset olivat olleet melkein paniikissa. Äidit kertoivat tuosta tilanteesta näin:

”... määhän vaan mietin kuumeisesti miten saan ton huutavan lapsen täältä pois...vasta hotellihuoneessa alkoi tulla sellaista onnea, mua itketti onnesta...”

”...mää olin kyllä paniikissa silloin luovutushetkenä ihan siis kerta kaikkiaan...mutta isä otti lapsen ja minä sain koottua itseni...”

Lapsen saamisen jälkeen perheet viettivät yleensä viikosta kahteen lapsen syntymämaassa. Tuona aikana hoidettiin virallisia asioita ja tutustuttiin lapseen. Jotkut vanhemmista kertoivat tehneensä tuona aikana myös retkiä, kuten turisteilla oli tapana. He eivät halunneet linnoittautua lapsen kanssa hotellihuoneeseen, vaan elää niin tavallista elämää kuin se oli niissä olosuhteissa mahdollista. Yhdessä käytiin myös ostoksilla, koska lapselle piti hankkia vaatteita ja muita varusteita kotimatkaakin ajatellen.

Tunteiden esiin tuleminen

Vanhemmat kertoivat myös niistä oudoista ja omasta mielestään kummallisista tunteista, joita heillä oli ilmennyt lapsen hakumatkalla. Tunteet vaihtelivat onnen tunteista pelonsekaisiin tunteisiin. Vanhemmat saattoivat hetkellisesti ajatella, että tietty vapaus elämästä oli nyt mennyt. He olivat nyt

sidotut tuohon lapseen loppuelämäksi. Tätä asiaa ei voi enää perua. Nämä ajatukset menivät kyllä nopeasti ohi. Eräänlaisia pelkojakin esiintyi esimerkiksi siitä, ettei lapsi kiintyisikään adoptiovanhempiansa tai he itse lapseen:

”...että kauheata jos tuo lapsi ei kiinny minuun tai minä en kiinny siihen, että sellaisia viime hetken pelkoja, ett ne yhtäkkiä pulpahtelee mieleen...”

5.1.4 Suomeen paluu ja sopeutuminen

Yläkategoria Suomeen paluu ja sopeutuminen muodostuivat alakategorioista sopeutuminen uuteen elämäntilanteeseen, ympäristön suhtautuminen, adoptioperheen arjen helpottaminen ja tietämättömyyden vähentäminen.

Sopeutuminen uuteen elämäntilanteeseen

Suomeen paluu lapsen kanssa oli alku uuteen ja suureen elämänmuutokseen. Lapsen tulo muuttaa aina elämän, mutta kun on kyseessä adoptoitu lapsi se muutti elämän tavallaan kaksinkertaisesti. Vanhemmat joutuivat sopeutumaan lapsiperheen arkielämään. Arkipäivän totutut rutiinit piti järjestää uusiksi. Aikaisempi elämäntapa muuttui hetkessä, kun perheeseen tuli lapsi. Muutos oli todella suuri, kun piti ottaa huomioon vanhemmuuden tuomat velvoitteet, joita ei aikaisemmin ole ollut. Enää ei voinut elää sellaista elämää kuin ennen, kuten eräs isä haastattelussa totesi:

”... se oli kaikki semmoista ekstemporee se elämä, että pysty yhtäkkiä lähtemään...vaatteet niskaan ja nyt mentiin... huomattiin sitten lapsen tultua että pukemiset, syöttämiset, kaikki hoitaminen...niin aikataulussa täytyi kaikki uudelleen huomioida...”

Vanhempien vastuulla oli oma ja lapsen sopeutuminen muutokseen. Lähipiiri ja muu ympäristö vaativat myös osansa vanhempien huomiosta. Kaiken tämän yhteensovittaminen vieläpä onnistuneesti, vaatii melkoisia voimavaroja adoptiovanhemmilta. Valmentautumisen aikana oli kerrottu minkälaista se elämä lapsen kanssa mahdollisesti on. Vanhemmat olivat mielikuvissaan yrittäneet eläytyä tilanteeseen. Kuitenkin se muutos, minkä lapsi toi, oli niin suuri, ettei sitä voinut etukäteen ymmärtää, koska oli tottunut niin erilaiseen elämäntapaan. Ehkä se, miten paljon lapsi sitoo tai rajoittaa elämää ainakin alkuvaiheessa, oli suurin muutos. Tuota muutosta kuvaili eräs haastateltavista seuraavasti:

”... sitä minä olen sanonut, että ei sitä pysty etukäteen ymmärtämään kun ei olo lasta ollut, että miten täysin siihen on sidottu...”

Osa äideistä kertoi asettaneensa itselleen erityisiä vaatimuksia äitiydestä ja vanhemmuudesta. Heillä oli mieletön halu onnistua lapsen hoitamisessa ja kasvatuksessa. He halusivat olla mahdollisimman hyviä äitejä lapselle. Jos äidin luonne oli täydellisyyteen pyrkivä, eli kaiken piti olla järjestyksessä kuten ennenkin, lisäsi tämä stressiä. Joku äideistä kertoikin ottaneensa asian niin raskaasti, että sairastui:

” Minä otin sen niin raskaasti, olin jotenkin niin väsynyt. Se oli niin suuri elämänmuutos.”

Ensimmäisiä hoidettavia asioita Suomeen paluun jälkeen olivat virallisten muodollisuuksien ja asiapapereiden kuntoon saattaminen. Lapsi piti kirjata väestörekisteriin, vahvistaa lapsen nimet, hankkia Kela-kortti ja vakuutukset, käydä neuvolassa ja maahantulotarkastuksessa. Vanhempien ollessa evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä lapsen kastaminen kuului kirkon sakramenttien noudattamiseen.

Viralliseen adoptioprosessiin kuului lapsen tulon jälkeen puolen vuoden seuranta-aika, jolloin sosiaalihuoltaja kävi adoptioperheessä kolme kertaa kahden kuukauden välein. Hän teki jälkiselvityksen paluun jälkeisestä tilanteesta ja lapsen sopeutumisesta uuteen perheeseen. Luovuttajamaan viranomaiset vaativat tämän jälkiselvitysraportin lähettämistä:

”... viranomaiset vaatii tämän selvityksen, jotenkin minä koin, että meille ei sillä ollut merkitystä, mutta on tärkeä tieto sinne, että täällä asiat sujuu hyvin ja kaikki on kohdallaan...”

Varsinaisen adoptiovahvistuksen saamisessa oli luovuttajamaiden kohdalla erilaisia käytäntöjä. Esimerkiksi Thaimaassa ei adoptiota vahvistettu heti vaan siihen saattoi mennä yhdestä kahteen vuotta, kun taas Kiinassa adoptiot vahvistettiin jo hakumatkan aikana.

Ongelmia saattoi esiintyä lapsen nimen vahvistamisen yhteydessä, kun Suomessa ei ymmärretty sitä, että voi olla sellainen lapsi, jolla ei ollut ennestään sukunimeä. Neuvola- ja lääkärin vastaanotto-aikojen varaamisessa ilmeni teknisiä ongelmia, kun lapsella ei ollut vielä sosiaaliturvatunnusta, joka vaaditaan nykyisissä ajanvarausohjelmissa. Vakuutusyhtiöistään kaikki eivät myöntäneet adoptiolapselle heti vakuutusta, ei ainakaan normaalilla hinnalla, vaan

lapsen pitää asua Suomessa ensin kaksi vuotta. Joitakin poikkeuksia esiintyi silloin jos lapsi oli ollut syntymästään lähtien julkisen terveydenhuollon piirissä syntymämaassaan, ja siitä oli olemassa tarkat selvitykset. Joitakin epäselvyyksiä esiintyi asioitaessa Kelan kanssa liittyen lähinnä lapsen huoltajuusasioihin.

Adoptioperheistä osa pitää aktiivisesti yllä lapsen synnyinmaan kulttuuriin liittyviä asioita. Toiset osallistuvat adoptiojärjestöjen pitämiin maakohtaisiin tapaamisiin, missä lapset saivat kontakteja muihin vertaisiinsa lapsiin. Osa perheistä oli ajatellut osallistua näihin maakohtaisiin tapaamisiin vasta sitten, kun lapsi olisi vähän vanhempi ja haluaisi tavata muita lapsia, jotka on adoptoitu samasta maasta mistä hänkin. Tuttavaperheiden kanssa vietettiin myös lasten synnyinmaan kansallispäivää tai muita juhlapäiviä. Lapselle oli selvitetty hänen kehitystasoaan vastaavalla tavalla, ettei hän ole syntynyt äidin vatsasta, vaan hänet oli haettu kaukaa äidin ja isän lapseksi. Vanhemmat kertoivat, että he pyrkivät rehellisesti vastaamaan lapsen kyselyihin erilaisuudesta. Osa haastateltujen lapsista oli niin pieniä, ettei heille ollut tästä vielä paljoa puhuttu, vaan vanhemmat odottivat lapsen kasvavan ja sitten ymmärtävän asian paremmin.

Ympäristön suhtautuminen

Läheiset, tuttavat ja vieraamatkin ihmiset osoittivat suurta kiinnostusta adoptiolasta ja -perhettä kohtaan. Monet näyttivät olevan innoissaan lapsesta ja myös onnellisia adoptiovanhempien puolesta. Nekin läheisistä, jotka olivat epäilleet koko adoptioprosessiin ryhtymistä, joutuivat punnitsemaan kantaansa uudelleen. Ainahan joukosta löytyi epäileviä ja arvostelevia henkilöitä, mutta heidän puheensa vanhemmat olivat päättäneet jättää omaan arvoonsa tai suhtautua niihin huumorilla. Lapsi valloitti yleensä heti kaikki, joiden kanssa oli tekemisissä:

”...hän vallotti heti papan sydämen, ett siitä tuli sitten kaikkein tärkein sitten kaikessa koomisuudessaan juuri siitä pahimmasta vastustajasta...”

Lähipiirin ja ympäristön myönteinen suhtautuminen oli auttanut lasta sekä adoptiovanhempia uuteen elämänvaiheeseen sopeutumisessa. Arkielämän järjestämisessä oli vanhemmilla riittävästi työtä. Lapsella saattoi alussa ilmetä nukahtamisvaikeuksia tai ongelmia syömisessä. Ruoka oli ollut hyvin toisenlaista tai yksipuolista tai sitä ei ehkä ollut saatu riittävästi, olihan osa lapsista lastenkodissa kasvaneita. Perheen arkeen ei alussa kaivattu mitään ylimääräistä toimintaa. Arjen kulkua kuvattiin näin:

”...nyt tämä on jotenkin mennyt tämä aika semmosessa normaalin arjen pyöryksessä, ettei ole kauheesti semmosta ylimääräistä kaivannut..”

Yleinen suhtautuminen adoptiolapseen ja koko perheeseen oli ollut myönteistä. Vanhemmat eivät ole kuulleet kenenkään sanovan mitään negatiivista lapseen liittyen, kun on ollut tiedossa, että kyseessä on adoptiolapsi. Ympäristön suhtautuminen oli ollut kaikkein ystävällisintä silloin, kun perhe oli ollut yhdessä liikkeellä:

”...kaikkein ystävällisimmin ja kaikkein lämpimimmin ihmiset suhtautuu silloin kun me ollaan koko perheenä liikkeellä...”

Joku äideistä oli tulkinut ulkopuolisten ihmisten suhtautumisen paheksuvaksi, kun oli ollut liikkeellä kahdestaan lapsen kanssa. Paheksunta oli kohdistunut nimenomaan äitiin eikä lapseen, syynä ehkä se, että ihmiset olivat ajatelleet lapsen olevan seurausta äidin ulkomaanmatkasta:

”...ett ihan selvästi näkee, että se on vähän sellaista vihamielistä se suhtautuminen ei liity lapseen vaan minuun, että katsoo ett ton se reissaaminen saa aikaan...”

Isät eivät kertoneet kokeneensa samanlaista suhtautumista. Asennoituminen oli lähinnä kunnioittavaa. Ihmiset katsoivat isää hyvällä silmällä, ajatellen että hänellä oli ulkomaalainen vaimo ja että hän oli hyvä isä hoitaessaan lasta.

Asumispaikkakunnan merkitys tuli selvästi esille ympäristön suhtautumisessa. Mitä pienemmällä paikkakunnalla adoptioperhe asui, sen paremmin ihmiset tunsivat heidät ja tiesivät perheen tilanteen. Pienellä paikkakunnalla asuvat kertoivat, että juuri he olivat siellä ensimmäisiä, jotka olivat adoptoineet lapsen ulkomailta. Lasta ja perhettä oli pidetty myönteisessä mielessä tietynlaisessa erikoisasemassa:

”...kiinnostus on säilynyt, että ollaan sillai kyllä vähän erikoistapaus...”

Adoptioperheen arjen helpottaminen

Adoptioprosessin kaikkine kuluineen todettiin olleen kallis. Kela maksaa nykyisin vanhemmille adoptiotukea. Tuen maksu koettiin hyvänä parannuksena, koska sillä saatiin katettua osa adoptioprosessiin liittyvistä kuluista. Kuluja muodostui lapsen hakumatkan valmisteluista, itse hakumatkasta, erilaisista maksuista luovuttajamaassa, virallisten papereiden laadinnasta ja kääntämiskuluista sekä niiden laillistamisesta.

Osa vanhemmista oli tehnyt erilaisia ratkaisuja taloudellisen tilanteensa tasapainossa pitämiseksi. Yhteisesti oli päätetty luopua esimerkiksi talon remontoinnista tai jostakin aiemmin suunnitellusta hankkeesta adoption vuoksi:

”... tehtiin sitten sellaisia ratkaisuja pidettiin tärkeämpänä kuin taloudellisia asioita...”

Äidin ollessa äitiysloman ja hoitovapaa-ajan kotona ei lapsen hoitojärjestelyistä tarvinnut huolehtia. Lakisääteisten vapaiden ja mahdollisten kesälomien loputtua ja äidin lähdettyä töihin, lapsille oli onnistuttu järjestämään hoitopaikka joko perhepäivähoidosta tai päiväkodista. Erään perheen kohdalla isällä oli mahdollisuus hoitaa lasta kotona. Vanhempien toivomuksena oli:

”...että äitiysloman pituutta ja hoitovapaata olisi hyvä pidentää...”

Äidit olisivat halunneet olla pidempään kotona hoitamassa lastaan. Tosin joillakin äideistä oli niin vaativa ammatti, etteivät he olisi voineet olla kauempaa poissa työelämästä menettämättä tietotaitoaan. Osa äideistä olisi jäänyt kotiin, jos kodinhoitotuki olisi ollut parempi. Kotiin jääminen nykyisillä korvauksilla ei kaikille ollut mahdollista taloudellisen tilanteen vuoksi. Asiasta todettiin seuraavasti:

”... vanhempainvapaan raha sehän tulee palkan mukaan se oli ihan hyvä, mutta sitten kun se tippuu kodinhoitotuella, niin sitten se menee aivan onnettomaksi. Sen takia monet menee varmaan siinä vaiheessa töihin...”

Tietämättömyyden vähentäminen

Adoptioon liittyviä asioita pitäisi vanhempien mielestä ottaa enemmän esille terveydenhoitajien ja lääkäreiden koulutuksessa Vanhemmat olivat kokeneet, että terveydenhuoltosektorilla ei aina ollut riittävää tietoa adoptioista ja adoptiolasten kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Adoptiolasten

kohdalla kasvuun ja kehitykseen kytkeytyy tiettyjä erityispiirteitä, kuten kasvuhäiriöt, ravitsemukseen liittyvät ongelmat ja ennenaikainen puberteetti. Vanhemmat totesivat, että terveydenhoitajilla ei ollut riittävästi tietoa näistä adoptioon liittyvistä asioista. Toisaalta helpottavaksi tekijäksi koettiin se, että terveydenhoitajilla oli pitkän työkokemuksensa perusteella taitoa hoitaa käytännön asioita. Eräs vanhemmista kertoi seuraavasti ensimmäisistä neuvolassa käynneistä:

”...neuvolassa ensimmäiset kerrat meni siihen prosessin kertomiseen ja semmoseen...oli se vähän turhauttavaa puhua sitä samaa siinä sitten terveydenhoitajallekin...neuvolassa ei välttämättä adoptioasioista tietoa, pitäisi ottaa koulutuksessa esiin...”

Tietämättömyyttä esiintyi myös lääkäreiden keskuudessa. Ulkomailta adoptoitujen lasten sairaudet voivat olla hyvinkin erityyppisiä kuin suomalaisten lastentaudit. Nuo taudit ovat lasten syntymämaissa tavanomaisia, mutta Suomessa vieraampia. Lääkärit joutuvat hakemaan tietoa oireista, hoidosta ja seurannasta. Vanhemmat totesivat, että lääkärit luottivat paljon heidän tietoihinsa adoptiolapsille tyypillisistä sairauksista. Eräs äiti kertoi, että häntä oli joskus pidetty liian tarkkana, kun hän toi esiin huolensa jostakin lapsen oireesta. Häntä lohdutettiin sillä, että tämä on teidän ensimmäinen lapsenne ja kyllä se asia siitä menee ohi. Eräs lääkäri olikin todennut vanhemmille:

”... hän on oppinut teidän kanssa enemmän kuin muun väestövastuupiirinsä kanssa...kun on tullut sellaisia erikoisia asioita...”

Läheskään kaikissa virastoissa adoptioasioista ei tiedetty mitään, varsinkin pienemmillä paikkakunnilla, joten niistä piti ottaa selvää. Asioita selvitettiin puhelimen, ohjekirjojen ja internetin välityksellä. Saatuja ohjeita noudatettiin pikkutarkasti. Tilannetta kuvaa hyvin seuraava esimerkki:

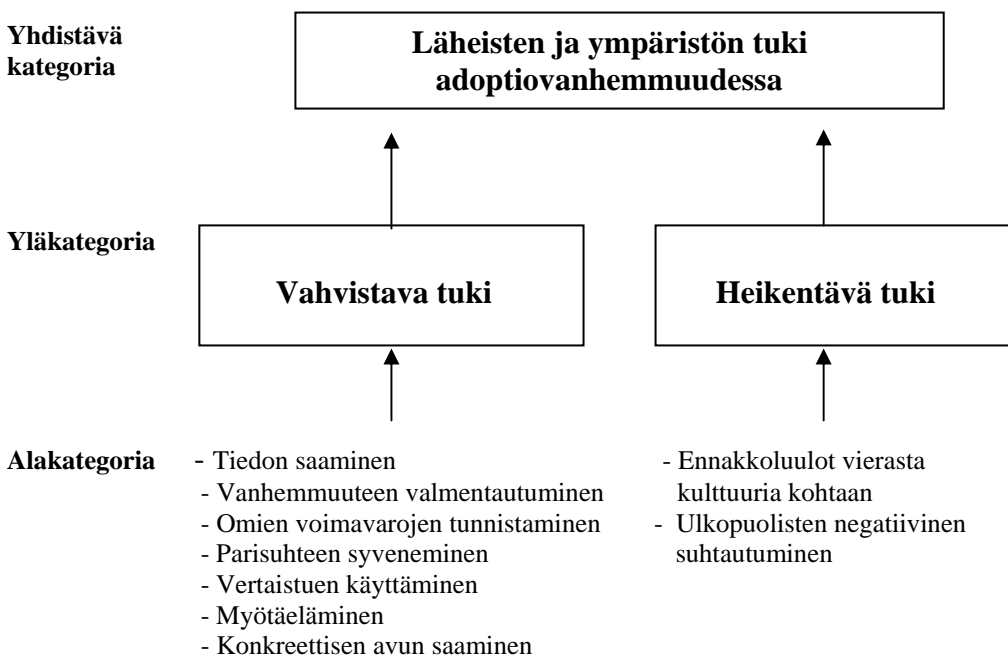
”...pelkästään se palkkatodistuskin, että olis palkanlaskijan pitänyt tulla allekirjoittaa se sinne virastoon meidän kanssa...”

Asioiden selvittelyn koettiin vievän ylimääräistä aikaa ja se kysyi kärsivällisyyttä molemmilta osapuolilta. Toisinaan vanhemmat kokivat, että he olivat tiedonviejiä mennessään hoitamaan asioita, kuten eräs äiti mainitsi maahantulotarkastusasiasta:

”...otettiin sieltä netistä se ohje ja sen kanssa mentiin sitten ja sanottiin, että nämä kokeet pitää ottaa maahantulotarkastuksessa...”

5.2 Vanhempien saama tuki adoptioprosessin aikana

Vanhempien saamaa tukea adoptioprosessin aikana kuvaa yhdistävä kategoria **läheisten ja ympäristön tuki adoptiovanhemmuudessa**. Sen yläkategoriat ovat: vahvistava tuki ja heikentävä tuki. (Kuvio 3.)

KUVIO 3. Yhdistävä kategoria ”läheisten ja ympäristön tuki adoptiovanhemmuudessa”, sen ylä- ja alakategoriat.

5.2.1 Vahvistava tuki

Yläkategoria vahvistava tuki muodostui alakategorioista tiedon saaminen, vanhemmuuteen valmentautuminen, omien voimavarojen tunnistaminen, parisuhteen syveneminen, vertaistuen käyttäminen, myötäeläminen ja konkreettisen avun saaminen.

Tiedon saaminen

Vanhemmat pitivät neuvojen ja ohjeiden saantia välttämättöminä adoptioprosessiin lähdettäessä. Tuolloin kaikki adoptioasiat olivat outoja ja uusia. Lähtöpäätöksen jälkeen haastateltavat olivat osallistuneet adoptioneuvontaan, jonka aikana he saivat tarvitsemaansa neuvontaa ja ohjausta. Ottolapsineuvonta on lakisääteinen ja pakollinen kaikille adoptioprosessiin ryhtyville. Virallista tietoa adoptioista vanhemmat saivat parhaiten palvelunantajiltaan eli Pelastakaa Lapset ry:ltä tai Interpedialta. Järjestöllä oli keskeinen rooli tiedon ja tuen jakamisessa ennen lapsen hakumatkaa, mutta myös sen jälkeen. Järjestön työntekijöitä pidettiin erittäin ammattitaitoisina asiansa osaavina henkilöinä:

”... Pelahan tekee ihan ensiluokkaiset neuvonnat...ja järjestön työntekijät olivat ehdottomasti paras anti...”

Adoptiojärjestön kautta vanhemmat olivat saaneet yhdyshenkilölistan ja adoptiokuraattorin yhteystiedot. Yhdyshenkilölistalla oli niiden vanhempien nimet ja yhteystiedot, jotka olivat aikaisemmin adoptoineet lapsen ja luovuttaneet yhteystietonsa tällä listalla käytettäväksi. Heihin sai tarvittaessa ottaa yhteyttä ja käydä tutustumassa adoptioperheen elämään. Heiltä sai myös ohjeita lapsen hakumatkaa varten. Ohjeita hakumatkalle antoi tietysti palvelunantaja, mutta ne vanhemmat, jotka olivat itse tehneet tuon matkan osasivat antaa tarkempia neuvoja käytännön asioissa. Yhdyshenkilöjärjestelmä toimi hyvin ja koettiin tarpeelliseksi. Vanhemmille yleensä heräsi kysymyksiä ja niihin haluttiin vastauksia. Melkein kaikki haastatellut olivat antaneet nimensä ja yhteystietonsa yhdyshenkilölistalle voidakseen olla myöhemmin avuksi muille adoptiota suunnitteleville tai jo adoptioprosessin käynnistäneille. Haastateltavista eräs totesi:

”... minä itse annoin meidän tiedot sinne tai multa kysyttiin, että saako ne laittaa yhdyshenkilölistalle ja sanoin että kyllä, ilman muuta...”

Adoptiokuraattori tuli mukaan prosessiin vasta sen jälkeen, kun lapsi oli haettu. Kotiin paluun jälkeen vanhemmat olivat saaneet adoptiokuraattorilta ystävällisen kirjeen, joka oli laadittu juuri heidän tarpeitaan ajatellen. Hänelle saattoi aina soittaa, jos tuli kysymyksiä tai ongelmia. Jotkut vanhemmista olivatkin käyttäneet adoptiokuraattorin palveluja. Osa äideistä sanoi, ettei adoptiokuraattorille soitettaessa kannattanut pitää kynnystä kovin korkealla, koska hän on adoptiovanhempia varten ja helposti saatavilla. Adoptiokuraattorin toimintaan oltiin hyvin tyytyväisiä ja häntä pidettiin yhtenä parhaana asiantuntijana. Hän osasi rohkaista vanhempia. Hänen

olemassaolonsa ja tieto siitä, että häneen voi ottaa yhteyttä, antoi vanhemmille tukea. Adoptiokuraattorin toimintaa luonnehdittiin seuraavasti:

”...adoptiokuraattori on mielestäni ehdoton semmonen asiantuntija ykkönen...ja adoptiokuraattorin palvelu on ihan loistava, mää oon soittanut kaksi kertaa...”

Terveystieteiden merkitys tiedon jakajana tuli esille vanhempien palattua lapsen kanssa Suomeen. Eräs äideistä oli kysellyt ohjeita siitä, milloin lapsen kanssa pitäisi tulla ensimmäistä kertaa käymään neuvolassa. Ohjeeksi oli annettu, että kannattaa tulla heti, kun on palannut Suomeen. Joku äideistä oli ennakkoon soittanut neuvolaan ja kysellyt valmennusta vauvan tai lapsen hoitoon, mutta sellaista ei ollut tarjolla. Hän kertoi:

”...soitin neuvolaan, kun eihän mulla ollut minkäänlaista käsitystä sen ikäisen hoidosta...”

Terveystietäjät hankkivat tietoa adoptioon liittyvistä asioista, koska heillä ei sitä välttämättä aina ollut. He kyselivät aktiivisesti vanhemmilta adoptioprosessista. Käyttämällä työkokemusta ja maalaisjärkeä tilanteista yleensä selvittiin hyvin. Terveystieteiden toiminnasta vanhemmat kertoivat näin:

”...terveystietäjä oli kiinnostunut asioista ja kyllähän siellä neuvolassa mielellään kävi... ett hän oli kauheen pitkänlinjan työntekijä, ett hänellä oli työkokemusta...ja semmonen hyvä terve asennoituminen... neuvoi, että kyllä se lapsi sitten syö, jollei yhtenä päivänä syö niin toisena syö...”

Suomalaista neuvolajärjestelmää pidettiin hyvänä ja sen palveluihin oltiin tyytyväisiä. Neuvolassa käytiin alkuvaiheessa melko usein, koska lapsella oli rokotusohjelma käynnissä ja lapsen kasvua piti myös seurata hieman tiheämmin. Neuvolassa käytiin ihan mielellään. Monet vanhemmista veivät neuvolaan mukanaan esimerkiksi kasvukäyrämalleja, jotka olivat hieman erilaisia kuin suomalaisilla lapsilla ja muita terveystietoja, joita heillä oli lapsesta. Terveystietäjät tukivat vanhempia antamalla ohjeita lapsen hoitoon, kannustamalla vanhempia kasvatustehtävässä ja olemalla kiinnostuneita lapsesta ja perheen tilanteesta.

Vanhemmuuteen valmentautuminen

Adoptiovanhemmat kokivat adoptiojärjestön toiminnan ja sen antaman tuen merkitykselliseksi etenkin prosessin alkuvaiheessa. Adoptiojärjestö käynnisti adoptioprosessin ja järjesti Pride-

valmennuksen. Pride-valmennusta pidettiin todella hyvänä tuenantajana ja osa vanhemmista kertoi, että juuri tästä he olivat saaneet eniten tukea:

”... Pride-valmennuksessa käytiin ja sieltä me saatiin eniten tukea...järjestön merkitys on ollut siinä vaiheessa tärkeä, kun tätä asiaa työstiin...ja jälkikäteen he informoivat näistä yhteistapaamisista, jolla on se oma merkityksensä...”

Valmennuksen aikana vanhempia ”kasvatettiin” vanhemmuuteen. He saivat myös tulevaisuuden varalle tietoa, mistä he mahdollisten ongelmien tullessa voisivat hakea apua. Terveystieteiden ja neuvolan palvelujen lisäksi käytettävissä oli lääkäripalvelut. Jos lapselle tai perheelle tuli sopeutumisongelmia tai muita häiriöitä oli mahdollisuus saada apua perheneuvolasta. Tarvittaessa saatavilla oli myös psykologin ja puheterapeutin palvelut. Vanhempien voi olla jossakin vaiheessa vaikeaa hakea apua ja myöntää, ettei kaikki mennytkään niin kuin he olivat ajatelleet. Eräs äiti totesi:

”...on vaikeeta hyväksyä sitä viranomaisten tarjoamaa tukea ja jotenkin vaikeaa myöntää että tässä meni pieleen...että minä en pärjääkään vaan tarvitaan jotakin enemmän kuin mitä minä pystyn antamaan...”

Sosiaalihoitajan toiminnalla tuntui olevan iso merkitys vanhemmille. Sosiaalihoitaja keräsi tietoa vanhemmista tehdessään kotiselvityksiä, mutta toimi myös tiedonjakajana vanhempien suuntaan. Jotkut vanhemmista kertoivat jännittäneensä joka kerta sosiaalihoitajan tapaamista, mutta toisaalta oli myös innostavaa katsoa, miten oli selvinnyt annetuista ”kotitehtävistä”. Vanhemmat kertoivat käyneensä syvällisiä keskusteluja sosiaalihoitajan kanssa ja kokeneensa ne myönteisinä. Vanhemmat kertoivat noista tapaamisista seuraavasti:

”...kyllä silloin jännitti joka kerta, sosiaalihoitaja oli sellanen tarkka ja tiukka...mutta ei se niin kauheeta ollu, innosti aina kun selvisi edellisistä ja jäi odottamaan sitä seuraavaa kertaa...”

Omien voimavarojen tunnistaminen

Vanhempien omien voimavarojen tunnistaminen ja niiden vahvistaminen loi edellytyksiä adoptioprosessin onnistumiselle. Tätä prosessia käytiin läpi neuvonnan ja kotiselvitysten aikana. Vanhemmilta vaadittiin odottamisen sietämistä, kärsivällisyyttä, pitkäjänteisyyttä ja erilaisten

tunteiden käsittelytaitoa, näillä luonteenpiirteillä varustettuna selvisi helpommin prosessin läpiviemisestä. Omilla lähtökohdilla kuten koulutuksella, ammatilla ja työkokemuksella todettiin olevan vaikutusta siihen, miten adoptioasian koki ja miten sitä käsitteli, kuten eräs haastateltavista sanoi:

”...se riippuu niin ihmisistä...ihmisten lähtökohdat on niin erilaiset...meillä ne on ollut hirveen hyvät lähtökohdat...”

Vanhemmat halusivat hoitaa lapsen mahdollisimman hyvin ja onnistua vaativassa kasvatustehtävässään. Useimpien vanhempien koulutus tai ammatti oli sellainen, mistä oli hyötyä lapsen kehityksen ja kasvun tukemisessa. Oma ammatti ja työn tuoma kokemus auttoi vanhempia sopeutumisessa ja lapsen ymmärtämisessä, tulihan lapsi eri kulttuurista. Eräs äiti kertoi kokemuksestaan näin:

”...haluais kaikki tehdä hyvin ja että kaikki menis hyvin ja yrittää mahdollisimman hyvin sitä lasta hoitaa ja kasvattaa...mulla on jotakin kokemusta lapsista ja tällöisistä sosiaalisista ja psyykkisistä ongelmista sekä ammattikoulutus...ja se työn tuoma kokemus mikä mulla on, sekin auttaa...”

Jotkut haastatelluista mainitsivat kielitaitovaatimuksen ja varsinkin englannin kielen taidon. Joistakin maista tuli paljon adoptiota koskevaa virallista englanninkielistä materiaalia, ja siitä piti ottaa selvää ja toimia annettujen ohjeiden mukaan:

”...kielitaito...15 englanninkielistä notarisoitua asiakirjaa että ensin luet niitä, että miten niitä pystyy selvittämään se on hirveen...ei se helppoa ole...”

Myös lapsen hakumatalla kielitaidosta oli hyötyä sekä virallisten että ”vapaa-ajan” asioiden hoitamisessa. Tietyt asiat lapsen luovuttajamaassa hoidettiin paikallisen tulkin välityksellä.

Muutammat vanhemmista kertoivat oman henkilökohtaisen uskonnollisen vakaumuksen auttaneen adoptioprosessin aikana. Se oli vahvistanut heitä ja heidän henkisiä voimavarojaan. Seurakunnan tuki ennen lapsen hakumatkaan lähtöä ja paluun jälkeen oli koettu merkittäväksi. Vanhemmat kertoivat kokeneensa johdatusta koko adoptioprosessissa ja he tunsivat rukouksen auttaneen vaikeimmissakin epäilyn hetkissä.

Parisuhteen syveneminen

Adoptioprosessiin ryhtyminen oli molempien aviopuolisoiden yhteinen päätös. Parisuhteen kannalta lapsen tulo perheeseen toi ison muutoksen. Parisuhteen piti olla kunnossa, koska adoptioprosessi vaati molemmilta voimavaroja ja puolisoiden tuli tukea toinen toistaan. Haastatellut kertoivat adoptiovalmennuksen olleen hyvä parisuhteen vahvistaja ja se auttoi myös toisen tuntemisen syvenemisessä. Valmennus toimi haastateltujen mielestä perheterapiana, he totesivatkin:

”...valmennus se on kyllä ihan suositeltava sehän vois olla vaikka kaikille vanhemmille ihan fiksu asia ...”

Vanhemmat puhuivat paljon keskenään ja käsittelivät sellaisia asioita, joita ei ehkä muuten ollut puhuttu arkielämässä. Eräs äideistä totesi, että hän oli kokenut hyvänä tukena keskustelut puolison kanssa. Miehet olivat kuitenkin realistisempia monessa asiassa kuin naiset ja osasivat suhteuttaa asioita oikeassa mittakaavassa. Hän kertoi:

”...me on voitu puhua mitä mikin asia kehityksellisesti tarkoittaa...se on hälventänyt mun pelkoja ja tuonut sitä realismia monessa asiassa...”

Vertaistuen käyttäminen

Kaikki haastateltavat kertoivat vertaistuen merkityksestä ja useat pitivät sitä tärkeimpänä tuen muotona. Koska sellaiset ihmiset, jotka olivat kokeneet saman asian, ymmärtävät toisiaan paremmin. Heidän kanssaan voi jakaa kokemuksia. He olivat myös tarvittaessa hoitoapuna ja antoivat neuvoja sekä ohjeita. He myös kuuntelivat ja heidän kanssaan oli erityinen yhteenkuuluvuuden tunne. Vertaistukea kuvattiin näin:

”...vertaistuki, että just on perhe jossa on suunnilleen samanikäisiä lapsia ja suurin piirtein samanlainen kuvio...että saa hoitoapua ja ystäviltä neuvoja ja voi jakaa kokemuksia myönteisessä hengessä, se toimii tukena...”

Vanhemmat soittivat matkavalmisteluja tehdessään sellaisille vanhemmille, jotka olivat aiemmin olleet lapsen hakumatkalla. Heiltä sai oikeanlaista ja käytännönläheistä tietoa, miten matkan aikana eri tilanteissa oli hyvä toimia. Vanhemmat kertoivat saamistaan neuvoista:

”...mää soittelin heti niille, jotka oli jo käyny...niiltä sai hirveesti tietoja ja neuvoja niistä käytännön järjestelyistä...ne osas neuvoa niissä kaikissa vaateasioissa ja hankinnoissa...”

Adoptiovanhemmat pitivät yhteyttä toisiinsa. He olivat tutustuneet joko lapsen hakumatalla, adoptioperheille järjestetyissä yhteistapaamisissa tai maakohtaisissa tapaamisissa. Yhteyksiä pidettiin tapaamisten lisäksi myös puhelinsoitoilla ja sähköpostitse. Joskus oli kiva tavata ihan sattumalta toinen adoptioperhe ja kysellä kuulumisia. Jo se tieto, että jossakin, usein lähelläkin oli samanlaisessa tilanteessa oleva perhe ja että heihin voi tarvittaessa ottaa yhteyttä, toimi tukijana ja lisäsi henkisiä voimavaroja. Vanhemmista tuntui hienolta:

”... että sitä lähelläkin olis sitä vertaistukee jos tarttis...”

Yhteyksiä pidettiin yllä muihinkin lapsiperheisiin, joilla oli samanikäisiä lapsia. Tämä tuki normaalia perheen arkea ja lapsen kehitystä. Adoptiolapsi oli tietyllä tavalla erityisasemassa ja sai usein huomiota, joten hänen oli hyvä opetella muiden huomioon ottamista toisten lasten seurassa.

Myötäeläminen

Haastateltujen kertoessa läheisilleen, että he olivat adoptoimassa lapsen ulkomailta, saivat he tukea omilta vanhemmiltaan ja varsinkin äideiltään. Isät ja isovanhemmat olivat aluksi hieman epäileväisiä, mutta antoivat myöhemmin täyden tukensa. Haastateltavat kertoivat, että heidän vanhempansa tiesivät lapsettomuusongelmasta ja tuloksettomista hoidoista. He ymmärsivät haastateltavien tilanteen ja ratkaisun hankkia lapsi adoption kautta. Isovanhemmille lapsenlapsen saaminen oli ollut iso asia ja he olivat nauttineet roolistaan. Vanhemmilta saadusta tuesta sanottiin näin:

”...täydellinen tuki tuli äidiltä ja muilta sukulaisilta...kauheen hyvin ne suhtautui siihen ihan alusta asti...että ne oli sitä mieltä, että se oli meidän ratkaisu ja hyvä niin.”

Lapsen hakumatkan jälkeen läheiset ja sukulaiset olivat olleet tukemassa perhettä joko henkisesti tai antaen konkreettista apua. Saatu tuki koettiin positiivisena tuli se sitten omasta perhepiiristä tai muualta. Haastateltavat kuvailivat tuenantajia seuraavasti:

”...ensinnäkin tietysti lähimmät sukulaiset, äidit, sisarukset ja siskojen perheet ovat olleet tukemassa... serkuilta on tullut sellaista henkistä tukea, ne ei kritisoi ihmisten ratkaisuja, ovat myönteisesti mukana...lähipiirin myönteinen suhtautuminen on ne sitten ystävät tai sukulaiset niin sillä on merkitystä...”

Ennen lapsen hakumatkalle lähtöä asiasta oli kerrottu lähimpien sukulaisten lisäksi parhaimmille ystäville ja joillekin naapureille. Ystäväistä ne, joilla oli suunnilleen sama elämäntilanne ja samanikäiset lapset olivat säilyneet ystävinä. Heidän antamansa tuki oli ollut huomattavaa ja he olivat eläneet mukana adoptioperheen arjessa jopa toisinaan enemmän kuin sukulaiset:

”...enemmän on nämä meidän ystävät olleet arjessa mukana...”

Äitien työpaikoilla oli puhuttu adoptiosta ja lapsesta. Useimmiten kaikki työkaverit olivat olleet kiinnostuneita asiasta ja onnellisia tulevan äidin puolesta. Muutamat työkavereista antoivat hyviä ohjeita lapsen hoitoon liittyen. Eräällä naisvaltaisella työpaikalla oli esiintynyt aiemmin ikävää puhetta perheen lapsettomuuteen liittyen. Luultiin ehkä, että he pitivät materiaalisia arvoja tärkeämpinä kuin lasta. Tällaiset puheet muistetaan ja ne loukkaavat, koska kyseessä on muutenkin kipeä asia. Isät kertoivat asiasta työpaikoillaan yleensä vasta sitten, kun oli ”pakkotilanne” eli vähän ennen lapsen hakumatkalle lähtemistä, koska oli saatava isyyslomaa ja lomaa matkaa varten. Muutamalle hyvälle työtovereilleen isät olivat asiasta etukäteen maininneet. Joidenkin työpaikalla asia oli tullut tietoon virallisten papereiden laadinnan aikana, ei kuitenkaan yleisesti. Haastattelutilanteissa tuli ilmi, että miesten työpaikat olivat erilaisia kuin naisvaltaiset työpaikat. Miehet eivät ehkä paljon puhu tällaisista herkistä asioista, koska ne eivät oikein sovi imagoon. Keskustelua asiasta oli käyty enemmän vasta lapsen tulon jälkeen. Työtovereiden kannustava kiinnostus oli säilynyt edelleen, ja se toimi myös eräänlaisena henkisenä tukena. Eräs isä kertoikin:

”...sillon sitten oli pakko kertoa, ennen kun lähti. Kyllä kaikki oli myönteisiä ja toivotti onnee...”

Eräät vanhemmat kertoivat, että he olivat lapsen hakumatkan aikana saaneet tukea luovuttajamaan ihmisiltä ja erityisesti hotellin henkilökunnalta. Henkilökunta oli osoittanut kiinnostusta ja kysellyt päivittäin kuulumisia ja monella tavalla huomionnut lasta ja perhettä. Paikalliset ihmiset olivat suhtautuneet myönteisesti ja ilmaisseet hyvän mielensä lapsen puolesta. Eräät vanhemmat sanoivat:

”...hotellin tuki oli valtavan ihana...pitivät lasta onnellisena ja etuoikeutettuna kun pääse sieltä pois...se on kehitysmää ja huonot olot lapsilla...”

Pienemmillä paikkakunnilla ihmiset tiesivät toistensa asioista enemmän kuin isommilla paikkakunnilla. Ihmisten kiinnostus oli ehkä näkyvämpää ja hyväntahtoisempaa myös adoptiolasta ja perhettä kohtaan. Ihmiset tulivat juttelemaan ja kyselemään lapsesta. Eräs sosiaalihoitaja oli osoittanut kiinnostustaan adoptiolasta ja perhettä kohtaan, soittamalla ja kysymällä saisiko hän vierailta perheessä muutoinkin kuin viran puolesta. Tämä antoi vanhemmille tunteen, että heistä välitettiin ja oltiin kiinnostuneita, siitä miten asiat heillä sujuivat.

Seurakunnan ja kirkon toiminnan kautta oli saatu vahvistavaa tukea. Tuki oli ollut keskustelua, läsnäoloa ja aitoa kiinnostusta perhettä kohtaan. Seurakunnan järjestämässä perhepiirissä oli voinut puhua asioista, siellä oli saanut ystäviä ja tavannut muita vanhempia. Lapselle siellä oli tarjolla monenlaista toimintaa ja leikkitovereita, joten hän oli saanut kontaktia muihin lapsiin.

Lasten päivähoitopaikoissa oli suhtauduttu hyvin asiallisesti adoptoituun lapseen, eikä hänestä ollut ainakaan negatiivisessa mielessä tehty erityistapausta. Kiinnostusta oli osoitettu lapsen syntymämaan kulttuuria kohtaan. Siitä oli puhuttu ja oli pidetty teemapäiviä, jos lapsi oli itse halunnut. Toiset lapset olivat melko varauksettomasti hyväksyneet ulkonäöltään erilaisen lapsen joukkoonsa. Tilanne oli hyvä vanhempienkin kannalta, ettei heidän tarvinnut kantaa ylimääräistä huolta siitä, miten asiat sujuivat lapsen päivähoitopaikassa. Eräs äiti kuvaili tilannetta näin:

”...hän on hyvin suosittu kaveri ja sellainen sosiaalinen, että ottaa muut huomioon...on saatu päiväkodista myönteistä palautetta...”

Vanhempien työpaikoilla kiinnostus adoptiolasta kohtaan oli jatkunut myönteisessä mielessä. Työtoverit olivat kyselleet, mitä lapselle kuului ja miten asiat sujuivat. Jopa työn kautta tutuksi tulleet asiakkaat, jotka tiesivät ja tunsivat perheen tilanteen olivat tiedustelleet kuulumisia lapsesta. Hyvin tavallista oli se, että esimerkiksi kaupassa ihan vieraat ihmiset tulivat juttelemaan ja kyselemään lapsesta. He aloittivat keskustelun yleensä kehumalla, miten kaunis lapsi oli ja kysymällä, mistä maasta lapsi oli haettu. Kyselijät kertoivat, että heidän suvussa tai jollakin tuttavalla oli adoptiolapsi. Kyselyjä tuli myös sellaisilta vanhemmilta, jotka vasta suunnittelivat adoptiota. Usein nämä kyselyt johtivat hyvään asialliseen keskusteluun. Näitä kyselyjä vanhemmat eivät olleet kokeneet negatiivisina, päinvastoin. Vanhemmat kertoivat:

”...paljon on ollu semmosia, jotka on tullu sanoon, että heillä on joku sukulainen jolla on adoptiolapsi tai että tyttäreellä on adoptiolapsi...”

Kyselyjä tultiin yleensä esittämään äidille ja niitä saattoi tulla ihan odottamattomissa paikoissa, kuten uimahallissa. Ulkopuoliset eivät yleensä kysele kovin henkilökohtaisia asioista. Joskus tilanne oli sellainen, että kyselijät alkoivat puhua omista hyvinkin henkilökohtaisista asioista adoptiovanhemmille. Eräs vanhemmista totesikin, että ei ole mitään sellaista asiaa, mitä ei tämän adoptioasian puitteissa joutuisi selvittämään.

Konkreettisen avun saaminen

Perheen arjen sujuminen oli monesta asiasta kiinni. Varsinkin alkuvaiheessa vanhemmat tarvitsivat käytännön apua ja monenlaista tukea, koska heillä oli paljon virallisia asioita hoidettavana kaiken muun lisäksi. Ne vanhemmat, joilla oli mahdollisuus saada apua esimerkiksi lasten hoitoon isovanhemmilta tai muilta läheisiltä olivat avusta hyvin kiitollisia. Tämä järjestely oli mahdollista sen jälkeen, kun lapsi oli sopeutunut uuteen kotiin ja suomalaiseen elämänmenoon. Isovanhemmat olivat tarvittaessa hoitaneet lapsia. Hoitoapua oli tarvittu lasten tai vanhempien sairastaessa sekä kesäaikana, kun vanhempien kesälomat olivat ohi. Isovanhemmat olivat myös kuljettaneet lapsia päivähoitoon tai hakeneet sieltä. Haastateltavat sanoivat:

”...vanhemmat on ollu kyllä tukena ja hoitaneet lasta...”

Vanhemmat, joilla oli ennestään biologinen lapsi, kokivat, että toisen lapsen kanssa oli helpompaa, koska heillä oli aikaisempaa kokemusta lapsen hoidosta. Adoptiolapsen sisaruksella on ollut myönteinen vaikutus. Sopeutuminen on sujunut helpommin, kun on lähellä toinen lapsi, josta ”katsoo mallia”. Asiaa luonnehdittiin näin:

”...sisaruksella on ollut sellainen myönteinen merkitys, että hänellä on niin kun jokin verrokki...”

Ystävät ovat olleet suureksi avuksi ja auttaneet tarvittaessa lasten hoidossa. Heiltä oli saatu paljon muutakin käytännön apua ja ohjeita lasten hoitoon liittyvissä asioissa, esimerkiksi lapsen ruokailuun ja vaatetukseen liittyen. Eräs äiti sanoi:

”... sain ohjeita ruoka-asioista, niistä purkeista ja vaipoista ja tämmöisistä kaikista...”

Taloudellisen tuen saanti rajoittui Kelan maksamaan adoptiotukeen, jonka suuruus on määritelty maakohtaisesti. Tietysti adoptioperheelle maksetaan Kelasta ne lakisääteiset korvaukset, mitä normaalistikin lapsiperheelle maksetaan. Adoptiolapsi liitettiin Kelan etuuksien piriin heti kun hän oli saanut sosiaaliturvatunnuksen. Vanhemmat totesivat:

”...onhan se hyvä, että tuli se adoptiotuki, kun kaikki on kallista kuitenkin...”

Joillakin vanhemmista oli sellainen yksityinen vakuutus, joka kattoi myös lapsen sairauskulut. Tämä oli hyvä, koska kaikki vakuutusyhtiöt eivät myönnä adoptiolapselle vakuutusta normaalihinnalla, ennen kuin hän on asunut Suomessa kaksi vuotta. Lapsella voi ilmetä sairauksia, jotka todetaan vasta Suomessa. Osa niistä on sellaisia, joiden hoito on kallista.

5.2.2 Heikentävä tuki

Yläkategoria heikentävä tuki muodostui alakategorioista ennakkoluulo vierasta kulttuuria kohtaan ja ulkopuolisten negatiivinen suhtautuminen.

Ennakkoluulo vierasta kulttuuria kohtaan

Tiettyä ennakkoluuloa vierasta kulttuuria kohtaan oli havaittavissa eräiden läheisten suhtautumisessa heidän kuultuaan, että perheeseen haetaan adoptiolapsi. Esitettiin ihmettelyä siitä, miksi tuo lapsi piti niin kaukaa hakea. Eräs isovanhemmista oli todennut:

”...että täytyykö sen niin pitkältä olla...”

Eräs äiti kertoi, että häneltä oli kysytty, puhuiko lapsi isänsä kanssa niiden alkuperäiskieltä. Mitä tähän kysymykseen oli kätketty tai miten se oli esitetty herätti tiettyä ihmettelyä. Kysyvä äiti oli ehkä aidosti kiinnostunut erinäköisestä lapsesta mutta ei osannut esittää kysymystänsä oikeilla sanoilla. Eräänlaista paheksuvaa suhtautumista oli ollut joskus havaittavissa, kun äiti oli ollut yksin liikkeellä lapsen kanssa. Sellainen suhtautuminen oli kohdistunut äitiin eikä niinkään lapseen, mutta taustalla oli ehkä ollut tietty ennakkoluulo vierasta kulttuuria kohtaan. Eräs äiti kuvaili asiaa seuraavasti:

”...semmosta aina joskus tulee, mutta kyllä sen niin kun niistä ihmisistä huomaa...ne katsoo sillai...”

Ulkopuolisten negatiivinen suhtautuminen

Ulkopuolisten negatiivista suhtautumista oli esiintynyt jonkin verran. Eräälle äidille oli naapuri nähtyään hänet lapsen kanssa todennut, ettei hän voisi hoitaa vierasta lasta. Tämä tuntui tietysti pahalta, sillä eihän lapsi ollut vieras vaan oma. Kielteiseen suhtautumiseen voi osin vaikuttaa ihmisen ikä. Vanhempi sukupolvi ei niin helposti hyväksy tai ymmärrä adoptioasiaa, eikä ainakaan ulkomailta adoptointia.

Kokemusta oli myös siitä, että ihmiset ottivat liikaa kantaa toisten asioihin. He saattoivat puuttua vanhempien kasvatukseen ja hoitotapoihin, vaikka heillä ei ollut tietoa esimerkiksi adoptiolapsen kiintymyssuhteen muodostumisesta. Aina ei tiedostettu sitä, että adoptiolapsella oli kaksinkertainen hylkäämiskokemus: oman äidin ja isän sekä synnyinmaan taholta, minkä takia heidän kehityskulkunsa ja kiintymyssuhteensa muodostuu eri lailla kuin biologisella lapsella. Ulkopuolisten suhtautumista eräs haastateltava kuvasi seuraavasti:

”...ihmiset puuttuu liikaa toisten asioihin neuvomalla mitä pitäis tehdä...joskus oon aistunut joidenkin ihmisten taholta, että ehkä he ei ymmärrä sitä, että adoptiolapsen kehityskulku on erilainen kuin biologisilla lapsilla...”

6. POHDINTA

6.1 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen tekemiseen liittyy aina eettisiä kysymyksiä ja tutkijan tulee etsiä niihin ratkaisuja. Ihmistieteissä ollaan tekemisissä eettisten kysymysten kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 2001.) Tutkimuksen eettisyyden arviointi lähtee jo aiheen valinnasta ja jatkuu koko tutkimuksen ajan aina tulosten julkistamiseen asti (Burns & Grove 2005; Parahoo 2006). Tutkijan tulee miettiä, miten aiheen arkaluontoisuus vaikuttaa tutkimuksen tekemiseen ja tutkimukseen osallistuville. Toisaalta tiedonantajat itse tekevät lopullisen päätöksen osallistumalla tutkimukseen tai kieltäytymällä siitä. Aiheen arkaluontoisuus ei saisi olla esteenä tutkimuksen tekemiselle, myös arkoja aiheita pitää

tutkia. Tutkijan tulee pitää mielessä eettiset normit ja tutkittavien yksityisyyden kunnioittaminen sekä anonymiteetin säilyttäminen. (Kuula 2006; Eskola & Suoranta 2001.) Tärkeimpiä tutkimuseettisiä kysymyksiä ovat tutkimuslupien hankinta, tutkittavien suostumus, luottamuksellisuus, aineiston kerääminen, aineiston analysointi ja tutkimustulosten raportointi (Vehviläinen-Julkunen 1997; Hirsjärvi & Hurme 2001).

Tutkimussuunnitelma hyväksyttiin Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksella joulukuussa 2006. Tutkija on saanut ohjausta tutkimuksen kuluessa ohjaajilta. Tutkimuslupaa ei erikseen tarvittu, koska tutkimusta ei tehty minkään organisaation sisällä. Tutkimukseen osallistumisen pitää perustua vapaaehtoisuuteen ja halukkuuteen olla tiedonantajana (Vehviläinen-Julkunen 1997; Eskola & Suoranta 2001). Tutkimukseen osallistujat olivat antaneet vapaaehtoisesti henkilökohtaisen suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkija oli yhteydessä puhelimitse haastateltaviin ja sopi haastatteluajat tutkittavien kanssa. Tutkija kertoi haastateltaville arvion haastatteluun varattavasta ajasta. Haastateltaville kerrottiin ennakkoon tutkimusaiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2006). Heillä on oikeus saada tietoa tutkimuksesta ja tutkijan tuleekin ratkaista mitä ja kuinka paljon hän kertoo tutkittaville, ettei annettu tieto vaikuttaisi tutkimuksen luotettavuuteen (Vehviläinen-Julkunen 1997; Silverman 2000; Kuula 2006). Haastateltavilta kysyttiin suostumus haastattelujen nauhoittamiseen. Heille kerrottiin, että he voivat halutessaan keskeyttää tutkimuksen milloin tahansa (Kuula 2006; Tuomi & Sarajärvi 2006). Haastattelujen lopuksi haastateltavilta kysyttiin lupa mahdollisen ulkopuolisen henkilön käyttämisestä aineiston litteroinnissa.

Tiedonantajille ei saa muodostua mitään vahinkoa osallistumisesta (Burns & Grove 2005; Kuula 2006; Tuomi & Sarajärvi 2006). Tiedonantajien anonymiteetin suojaamiseksi heidän nimiään ei mainita tutkimuksessa. Saatuja tuloksia ja alkuperäisilmaisuja on käytetty niin, ettei niistä voi tunnistaa tiedonantajia. (Eskola & Suoranta 2001; Burns & Grove. 2005; Kuula 2006; Tuomi & Sarajärvi 2006.) Tutkija on jättänyt eettisistä syistä tiettyjä tiedonantajien taustoihin liittyviä asioita mainitsematta, ettei heitä voitaisi tunnistaa niiden perusteella. Samoin analyysin alkuperäisilmaisuista tutkija on jättänyt pois joitakin hyvinkin kuvaavia ilmaisuja, mutta ne on pyritty korvaamaan vastaavilla, noudattaen alkuperäisilmausujen merkitystä. Tutkimuksen tiedonkeruun tuloksena saatu aineisto ei saa joutua ulkopuolisten tietoon. (Vehviläinen-Julkunen 1997; Nieswiadomy 2002; Hirsjärvi ym.2005.) Äänitteet sekä litteroitu aineisto on tutkijan hallussa. Tutkimuksen valmistuttua aineisto tuhotaan tutkijan toimesta.

Hyvään tieteellisen käytäntöön kuuluu noudattaa Suomen Akatemian tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita. Niiden mukaan tutkimuksen tekemisen, aineiston tallentamisen, tulosten esittämisen ja arvioinnin tulee perustua yleiseen huolellisuuteen, tarkkuuteen ja rehellisyyteen. (Suomen Akatemia 2006; Tuomi & Sarajärvi 2006.) Tutkimuksen eettisiä periaatteita on noudatettu tutkimuksen suunnittelussa, toteutuksessa, aineiston käytössä ja analysoinnissa. Tutkimuksen tulokset esitetään avoimesti tulososassa (Eskola & Suoranta 2001). Lähteiden käytössä ja lähdeviittauksissa tutkija on toiminut asianmukaisesti (Uusitalo 1996). Tutkija on pyrkinyt tuomaan rehellisesti esille sen, mitä tiedonantajat ovat ilmaisseet.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi kohdistuu koko tutkimusprosessiin (Eskola & Suoranta 2001). Tutkimusmenetelmien luotettavuutta on käsitelty metodikirjallisuudessa yleensä valideetin ja reliabiliteetin kannalta. Laadullisen tutkimuksen kohdalla näitä näkökulmia on kritisoitu, koska ne ovat ensisijaisesti syntyneet kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointikriteereiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2006.) On lähdeittävä siitä, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen väline. Tulosten tulkinta on riippuvainen tutkijan näkökannasta, johon vaikuttavat hänen tunteensa ja aikaisemmat kokemuksensa. Tulkinnat eivät tästä johtuen ole sellaisenaan toistettavissa. (Nieminen 1997; Eskola & Suoranta 2001; Metsämuuronen 2006.)

Tutkimuksen luotettavuutta lisää jos tutkijalla on tutkittavasta asiasta esiymmärrys (Nieminen 1997; Varto 1992). Tutkijan tulee tiedostaa esiymmärryksen merkitys ja pyrkiä objektiivisuuteen tutkimuksen analysoinnissa ja tulosten tulkinnoissa (Nieminen 1997). Tutkijalla oli tietty esiymmärrys adoptioprosessista ja tuesta, jota vanhemmat tarvitsevat adoptioprosessin aikana, koska hän oli elänyt mukana lähipiirissä tapahtuneessa adoptioprosessissa. Tutkija pyrki olemaan kuitenkin objektiivinen ja avoimelle aineistolle, jonka hän haastattelujen tuloksena sai. Lisäymmärrystä asiaan tutkija haki vieraillemalla Pelastakaa Lapset ry:n sekä Yhteiset Lapsemme ry:n toimitiloissa Helsingissä keskustelemalla siellä työntekijöiden kanssa.

Luotettavuuskysymykset laadullisessa tutkimuksessa pohjautuvat aineiston keräämiseen, laatuun, aineiston analysointiin sekä tulosten raportointiin (Nieminen 1997; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001). Aineiston laatu on yksi luotettavuuden kriteeri. Aineisto pitäisikin kerätä sieltä missä asia tai ilmiö esiintyy ja sellaisilta henkilöiltä, jotka ovat kykeneviä ilmaisemaan itseään. (Nieminen 1997;

Eskola & Suoranta 2001.) Holloway ja Wheeler (2002) esittävät laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereiksi uskottavuuden, siirrettävyyden, riippuvuuden ja vahvistuvuuden. Tässä tutkimuksessa oli tavoitteena kuvata ulkomailta lapsen adoptoineiden vanhempien kokemuksia adoptioprosessista ja tuen saantia adoptioprosessin aikana. Kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat adoptiovanhempia. Heillä oli omakohtainen kokemus asiasta. Tutkimuksen luotettavuutta lisää uskottavuus, joka merkitsee sitä, että haastateltavien antamat tiedot ja tutkijan niistä tekemät tulkinnat vastaavat totuudenmukaista käsitystä siitä, mitä haastateltavat ovat ilmaisseet. Tutkijan tehtävänä on säilyttää haastateltavien todellisuus tutkimusprosessin aikana. (Holloway & Wheeler 2002.)

Tutkijan ja haastateltavien välille syntyi avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri haastattelutilanteissa, mikä lisää aineiston luotettavuutta. Aineiston edustavuutta lisäsi myös se, että mukana oli sekä äitejä että isiä, joten molempien vanhempien kokemuksia tuli esille. Riippuvuus luotettavuuden kriteerinä liittyy aineiston luokitteluun ja analyysin esittämiseen. Tutkijan tulee esittää selkeästi se, mistä eri kategoriat ovat muodostuneet. Lukijan on helpompi seurata tutkimuksen etenemistä ja arvioida sen luotettavuutta, kun tutkimuksen kulku on selvitetty riittävän perusteellisesti. (Holloway & Wheeler 2002.) Analysoinnissa on hyvä kirjata kuvaavia alkuperäisilmaisuja tekstiin. Ne vaikuttavat luotettavuuteen, selventävät asiaa ja tekevät tutkimuksesta luettavamman ja mielenkiintoa herättävän. (Nieminen 1997; Eskola & Suoranta 2001.) Luotettavuuden kriteereistä tulosten siirrettävyys toiseen kontekstiin on mahdollista tietyin ehdoin. Tämä riippuu siitä, miten samankaltainen toinen tutkimusympäristö on verrattuna tämän tutkimuksen ympäristöön. Tällöin tulee ottaa huomioon, että tilanteet ja käsitykset asioista muuttuvat ajan kuluessa ja siten vaikuttavat siirrettävyyteen. (Eskola & Suoranta 2001; Holloway & Wheeler 2002.)

Aineiston analysointi tapahtui induktiivisella sisällön analyysillä. Sisällön analyysin luotettavuus perustuu tutkijan taitoihin osoittaa tulosten ja aineiston välinen yhteys (Syrjälä ym. 1995; Nieminen 1997; Kyngäs & Vanhanen 1999; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001; Metsämuuronen 2006). Aineistolle esitettiin tutkimustehtävän mukaisia kysymyksiä ja saadut vastaukset pelkistettiin, luokiteltiin ja niistä muodostettiin kategorioita. Tutkijan tulisi kyetä pelkistämään aineistonsa siten, että se mahdollisimman luotettavasti kuvaisi tutkittavana olevaa ilmiötä (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001). Tutkija pyrki olemaan uskollinen aineistolle ja häivyttämään omat ennakkokäsityksensä asiasta. Tutkija on kirjannut raporttiin tarkasti analyysin etenemisvaiheet (Varto 1992; Nieminen 1997), mikä lisää luotettavuutta, samoin kuin tutkimusraportin sisältämät alkuperäisilmaiset.

Niemisen (1997) mukaan aineiston luotettavuutta lisää tutkimuspäiväkirjan pitäminen, johon tutkija on kirjannut oman tulkintansa haastattelutilanteesta (Nieminen 1997). Tutkija piti tutkimuspäiväkirjaa ja palasi sen tietoihin aineiston litterointi- ja analysointivaiheissa. Tutkimuksen luotettavuutta lisää vahvistuvuus eli tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia aiempien tästä aiheesta tehtyjen tutkimusten tuloksien kanssa (Holloway & Wheeler 2002).

6.3 Tulosten tarkastelu

Tässä tutkimuksessa haluttiin kuvata ulkomailta lapsen adoptoineiden vanhempien kokemuksia adoptioprosessista ja sitä tukea, mitä vanhemmat olivat saaneet adoptioprosessin aikana. Kiinnostukseni aiheita kohtaan on pidempiaikainen, mutta sitä on luonnollisesti lisännyt se, että tyttäreni perheineen on noin kaksi vuotta sitten adoptoinut lapsen ulkomailta. Näen tärkeänä tutkia tätä aiheita, koska adoptiovanhempien kokemuksia adoptioprosessista ja tuen saannista ei Suomessa ole aikaisemmin tutkittu hoitotieteen alueella. Muutamia aiheeseen liittyviä Pro gradu -tutkielmia on tehty sosiaalipolitiikan ja kasvatustieteen aloilla. Muilta osin aiempi adoptioita käsittelevä suomalainen tutkimus koskee lähinnä lainsäädäntöä ja adoptiolapsien sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan (Parviainen 2003). Loppusysäyksen aiheen valinnalleni antoi kevään 2006 aikana suorittamani ”Methods for Comparative and Culturally Competent Research-kurssi”, joka toteutettiin yhteistyössä Middlesex Universityn ja Tampereen yliopiston kanssa. Tutkimus tehtiin haastattelututkimuksena ja aineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä. Tässä tutkimuksessa haastateltiin viittä ulkomailta lapsen adoptoinutta pariskuntaa.

Vanhempien kokemus adoptioprosessista

Tutkimustulosten perusteella adoptioprosessia voidaan kuvata adoptiopäätöksen varmistumisen, valmentautumisen, adoption toteutumisen ja Suomeen paluun ja sopeutumisen kautta tapahtuvaksi suureksi elämänmuutokseksi. Pääsääntöisesti kokemus oli myönteinen, vaikka välillä oli ollut raskaitakin hetkiä. Haastateltujen adoptioprosessi oli lyhimmillään kestänyt puolitoista vuotta ja pisimmillään neljä vuotta. Adoptioprosessin todettiin olevan pitkän ja kysyvän vanhemmilta kärsivällisyyttä. Ulkomaisten tutkimusten mukaan adoptioprosessia on pidetty myös liian pitkäkestoisena ja odottamista vanhempien voimavaroja kuluttavana (McDonald ym. 2001).

Adoptioon ryhtyminen oli useimmille vanhemmista seurausta lapsettomuudesta. Saman syyn adoptointiin on todennut myös Smith ym. (2006) tutkimuksessaan adoptioperheistä. Jotkut vanhemmista toivat esille pettymyksensä, ettei heille ollut lapsettomuushoitajien aikana kukaan terveydenhuollon henkilöstöstä kertonut adoption mahdollisuudesta. Adoptiopäätöstä oli harkittu pidempään, eikä sitä kaduttu, päinvastoin muutamat vanhemmista olivat laittaneet uuden adoptioprosessin vireille. Adoptiopäätöksestä ei heti kerrottu kenellekään, kun asia aikanaan julkistettiin, oltiin vanhempien puolesta onnellisia. Pientä ennakkoluuloisuutta ja epäilyä ilmeni joidenkin haastateltavien lähipiirissä heidän kertoessaan adoptiopäätöksestä.

Adoptioon valmistuminen tapahtui adoptioeuvonnan, kotiselvitysten ja valmistuskurssien avulla. Adoptioon valmistautumista pidettiin tärkeänä. Valmistuskursseista Pride-kurssi oli se, mistä vanhemmat kokivat saaneensa eniten tietoa ja tukea. Adoptiojärjestöjen merkitys näkyi prosessin aloituksessa sekä valmistuskurssien järjestämisessä, tämä tulee esille myös Kramer ja Houston (1998) sekä de Haymes ja Simon (2003) tekemissä tutkimuksissa. Vanhemmat arvostivat adoptiojärjestöjen työntekijöiden erityisosaamista, saman ovat todenneet Atkinson & Gonet (2007) tutkimuksessaan adoptiovanhempien kokemuksista ja tuen tarpeesta. Adoptiokuraattoria pidettiin erityisenä asiantuntijana ja vanhemmat kiittivät hänen toimintaansa.

Sosiaalityöntekijän toiminnan merkityksellisyys adoptioprosessissa korostui. Osa vanhemmista kertoi kotiselvityksestä myönteisenä kokemuksena. He olivat tyytyväisiä sosiaalityöntekijän kanssa tehtyyn yhteistyöhön. Jotkut vanhemmista tunsivat kuitenkin olleensa sosiaalityöntekijän armoilla, koska hänellä on niin suuri valta kotiselvityksiä tehdessään. Suoraa palautetta sosiaalityöntekijän toiminnasta ei uskallettu antaa, koska sen ajateltiin vaikuttavan jatkossa tehtävään yhteistyöhön. Jälkeenpäin ajatellen tuo kokemus ei tuntunut enää niin pahalta, mutta se muistettiin ja samoin se, miten raskas tuo kotiselvitysvaihe oli ajoittain ollut. Negatiivista kokemusta selitettiin henkilökemioiden yhteensopimattomuudella tai sosiaalityöntekijän runsaalla työn määrällä. Solan (2002) tutkimustuloksissa lakisääteisestä adoptioeuvonnasta esitetään, etteivät vanhemmat olleet tyytyväisiä adoptioeuvontaan ja he olivat myös kokeneet samansuuntaisesti, että sosiaalityöntekijöillä on liikaa valtaa adoptioprosessissa (Sola 2002).

Adoptioeuvonnan ja kotiselvityksen aikana vanhemmat joutuivat työstämään monia asiapapereita. Haastateltavilla oli erilaisia kokemuksia asiapapereiden hakemisesta ja niiden täyttämistä. He kertoivatkin hyvin rikkaalla tavalla asiapapereiden valmisteluun liittyvistä tapahtumista. Jotkut haastatelluista vanhemmista olivat oman asuinpaikkakuntansa ensimmäiset ulkomailta lapsen

adoptoineet vanhemmat. He kokivat olevansa uranuurtajia. Adoptioasioissa tarvittavaa tietoa ei aina ollut saatavilla vaan sitä etsittiin, johtuen adoptioasian outoudesta. Isoilla paikkakunnilla viralliset asiapaperit hoidettiin kyllä asiantuntevasti mutta liukuhihnaisesti. Pienillä paikkakunnilla asioiden hoitaminen ei välttämättä ollut niin sujuvaa mutta asiat hoidettiin ystävällisesti. Vanhemmat kertoivat ystävällisyyden merkinneen paljon ja se auttoi kestäämään ilmenneitä hankaluuksia.

Tutkimustulosten perusteella parisuhteen merkitys korostui adoptioprosessissa. Vastaavaa tulosta ei ilmennyt aiemmissa tutkimuksissa. Haastateltavat totesivat adoptioprosessin parisuhdetta koettelevaksi. He sanoivat, että puolisoiden välisten suhteiden tulee olla kunnossa prosessiin ryhdyttäessä. Parisuhteen oli todettu myös vahvistuvan ja syvenevän adoptioneuvonnan aikana. Vanhemmat kokivat adoptioneuvonnan eräänlaisena perheterapiana. Heidän mukaansa se olisi hyväksi kaikille vanhemmille.

Vanhemmat tekivät päätöksen adoptioon ryhtymisestä yhdessä. Adoptio on kuitenkin asia, jota jokaisen piti käydä läpi itsessään. Omien voimavarojen tarkasteleminen oli olennaista asian käsittelyssä. Vanhemmat kertoivat miettineensä ovatko he tarpeeksi hyviä adoptiovanhemmiksi, ja pystyvätkö he täyttämään vanhemmille asetetut tavoitteet. Adoptio on hyvin tunnepitoinen asia. Odottamisen jatkuessa vanhemmilla esiintyi tunteiden vaihtelua ilon ja epäilyksen välillä. Kun tieto sitten lapsesta saapui, vanhemmat kertoivat muistavansa sen hetken loppuelämänsä ajan. Kyseessä oli niin ikimuistoinen kokemus. Aiemmista tutkimuksista ei löytynyt yksityiskohtaisempaa tietoa vanhempien tuntemuksista ja omien voimavarojen tarkastelemisesta ennen adoption toteutumista.

Lapsen hakumatkaan oli valmistauduttu huolella. Osa vanhemmista teki matkan ryhmämatkana. palvelunantaja oli myös auttanut matkan järjestelyissä. Osa vanhemmista joutui järjestämään hakumatkan itse, koska kaikkiin lapsen luovuttajamaihin ei tehty ryhmämatkoja. Lapsen luovutushetki oli tuntunut juhlalliselta tapahtumalta. Useimmat lapsista oli luovutettu vanhemmilleen hakijoille järjestetyssä yhteisessä tilaisuudessa. Muutamat vanhemmista olivat hakeneet lapsen suoraan lastenkodista paikallisen sosiaalityöntekijän toimiessa tulkkina. Hakijat olivat myös kyselleet ennen matkalle lähtöä ohjeita vanhemmilta, jotka olivat jo aiemmin tehneet hakumatkan (vrt. Norlund 2005). Vanhemmat kertoivat niistä tuntemuksista avoimesti ja rehellisesti, joita heillä oli ollut hakumatkan aikana. Oli mietitty vapauden menettämistä, pelätty, ettei lapsi kiinnykään heihin ja joku oli tuntenut olevansa paniikissa lapsen saatuaan. Nämä tuntemukset olivat ohimeneviä.

Suomeen paluu lapsen kanssa ja sopeutuminen lapsiperheen elämään koettiin suurena muutoksena. Vanhemmat muuttivat aiempaa elämäntapaansa, koska heillä oli nyt hoidettavanaan vanhemmuuden tuomat velvoitteet. Oli huomioitava lapsen aikataulu, muu muassa syömiset ja nukkumiset. Nämä olivat juuri ne asiat, joissa lapsella esiintyi sopeutumisvaiheen aikana häiriöitä. Paluun jälkeen vanhemmilla oli paljon asioiden hoitamista. Jos ongelmia oli ilmennyt niin näin oli käynyt lähinnä lapsen nimen vahvistamisen yhteydessä, neuvolan ja lääkäriaikojen varaamisessa, johtuen lapsen sosiaaliturvatunnuksen puuttumisesta. Joitakin epäselvyyksiä oli esiintynyt Kelan kanssa liittyen huoltajuusasioihin. Sopeutuminen vaati sekä vanhemmilta että lapselta paljon voimavaroja. Adoptioon oli valmistauduttu huolella. Se oli kuitenkin niin suuri muutos, ettei sitä osannut ymmärtää etukäteen. Eräs äideistä kertoi laittaneensa itselleen niin korkeat vaatimukset äitiydestä ja vanhemmuudesta, että hän väsyi ja sairastui. Adoptioäitien sairastumisriskiä on kuvattu myös Linvillen ja Lynessin (2007) tekemässä tutkimuksessa.

Sopeutumisessa adoptioperhettä on auttanut lähipiirin ja ympäristön myönteinen suhtautuminen. Vanhemmat kertoivat, etteivät he olleet kuulleet kenenkään sanovan mitään negatiivista lapseen liittyvää, kun on ollut tiedossa, että kyseessä on adoptiolapsi. Vanhemmat olivat huomioineet, että suhtautuminen oli kaikkein ystävällisintä perheen ollessa yhdessä liikkeellä. Eräs äiti mainitsi huomanneensa ihmisten paheksuvan suhtautumistavan häneen, jos hän oli liikkeellä yksin lapsen kanssa. Paheksunta oli kohdistunut äitiin eikä adoptiolapseen, syynä ehkä se, että ihmiset ajattelivat lapsen olevan seurausta äidin ulkomaanmatkasta. Isät eivät kertoneet samanlaisesta suhtautumisesta, he olivat kokeneet ennemminkin kunnioittavaa suhtautumista.

Tutkimustuloksista ilmeni, että vanhemmat olivat kohdanneet tietämättömyyttä adoptioasioissa sekä terveydenhoitajien, että lääkäreiden taholta. Samansuuntaista tutkimustulosta ei tullut esiin aikaisemmissa tutkimuksissa. Neuvolajärjestelmään ja terveydenhoitajien käytännön asioiden hoitamiseen oltiin kuitenkin tyytyväisiä. Osassa virastoja esiintyi tietämättömyyttä, asioista otettiin kyllä selvää, mutta se vei aikansa. Osa vanhemmista kertoi ajoittain tunteneensa itsensä tiedonviejäksi mennessään asioimaan virastoihin tai neuvolaan. Asioiden hoitamiseen toivottiin sujuvuutta, ettei vanhempien tarvitsisi tuhlaata ylimääräistä energiaa, koska adoptio itsessään on jo voimavaroja vaativa. Kelan maksama adoptiotuki koettiin hyvänä. Adoptio kaikkine kuluineen on kallis. Vanhempien mielestä äitiysloman ja vanhempainvapaan tulisi olla pidempiä. Nykyistä kodinhoitotukea pidettiin liian pienenä ja siihen toivottiin parannusta. Äidit olisivat halunneet olla

pidempään lapsen kanssa kotona, mutta se ei ollut mahdollista joko taloudellisen tilanteen tai äidin työnluonteen takia.

Vanhempien saama tuki adoptioprosessin aikana

Vanhemmat kokivat saaneensa tukea läheisiltä ja ympäristöltä adoptiovanhemmuuteen. Märijärven (2006) tutkimuksen mukaan äidit olivat kokeneet tärkeimmiksi tuenantajiksi läheiset, aviomiehen, isovanhemmat, sisarukset, vertaisryhmät ja neuvolan antaman tuen. Tässä tutkimuksessa saatiin samansuuntaisia tuloksia tuenantajien suhteen. Tuen saanti koettiin ensiarvoisen tärkeäksi adoption onnistumisen kannalta. de Haymes ja Simon (2003) toteavat tutkimustuloksissaan, että tuen saanti sekä ennen että jälkeen adoption on merkityksellistä. Erityisesti tuki niiltä perheiltä, jotka ovat itse adoptoineet lapsen eri kulttuurista. (vrt. Luckock & Hart 2005.) Tuen saannin on todettu lisäävän itseluottamusta, turvallisuuden tunnetta ja vaikuttavan myönteisesti koko perheen elämäntilanteeseen (Pietilä ym. 2001; vrt. Levy-Shiffi ym. 1991). Vanhempien saama tuki oli enimmäkseen vahvistavaa tukea, mutta myös heikentävää tukea oli koettu. Vahvistava tuki ilmeni tiedon saannin, valmentautumisen, omien voimavarojen tunnistamisen, parisuhteen, vertaistuen, lähipiirin ja ympäristön myötäelämisen sekä konkreettisen avun kautta.

Tietoa adoptioprosessista oli saatu adoptiojärjestöltä sekä palvelunantajalta (vrt. Kramer & Houston 1998; de Haymes & Simon 2003). Tiedon saanti oli koettu välttämättömäksi, koska kaikki oli uutta ja outoa. Tiedon saannin tärkeys on todettu myös ulkomaisissa tutkimuksissa (mm. de Haymes & Simon 2003; Berndtson 2004; Linville & Lyness 2007). Adoptiojärjestöltä oli saatu yhdyshenkilölistä sekä tietoa adoptiokuraattorista. Yhdyshenkilöt olivat ulkomailta lapsen adoptoineita vanhempia, joihin sai ottaa yhteyttä ja kysyä neuvoja. Adoptiokuraattori oli tuki, johon sai tarvittaessa ottaa yhteyttä. Terveystenhoitajat antoivat neuvolassa tietoa lapsen hoidosta, ja olivat kiinnostuneita perheen tilanteesta (vrt. Tarkka ym. 2001). Tarkan ym. (2001) tutkimuksessa on todettu, että äidit odottivat saavansa terveydenhoitajien taholta tukea erityisesti äitiyteen ja vanhemmuuteen kasvamisessa. Tukea odotettiin koko perheelle ja erityisesti isien huomioimista ja kannustamista. (Tarkka ym. 2001.) Sosiaalityöntekijän rooli tuenantajana ei korostunut kuten Kramerin ja Houstonin (1998) sekä de Haymesin ja Simonin (2003) tutkimuksissa vaan se koettiin muuten merkittävänä.

Adoptiovalmennuksessa saatiin valmiuksia vanhemmuuteen ja vaativaan kasvatustehtävään. Samansuuntaisia tuloksia on Kujansuu (2002) saanut tutkiessaan kansainvälistä adoptioprosessia

(Kujansuu 2002). Vanhempien kasvattajaominaisuuksilla on todettu olevan huomattava merkitys adoptioprosessin onnistumisessa (Varilo 1993). Valmennuksen aikana käydään läpi lapsen normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita. Näiden tietäminen on tärkeitä lapsen kasvun ja kehityksen seuraamiseksi mutta myös mahdollisten poikkeavuuksien havaitsemiseksi (Narad & Mason 2004). Adoptiovalmennuksesta tehtyjen tutkimuksien (mm. Egbert & LaMont 2004) mukaan vanhemmat, jotka olivat osallistuneet valmennukseen olivat tyytyväisiä adoptioprosessin sujumiseen ja he olivat valmentautuneita myös vastoinkäymisiin (Egbert & LaMont 2004).

Koulutuksesta, ammatista ja työkokemuksesta nähtiin olevan hyötyä adoptioprosessin käsittelyssä. Jotkut vanhemmista olivat kokeneet henkilökohtaisen uskonnollisen vakaumuksen olleen merkittävänä tukena prosessin aikana. Linville ja Lyness (2007) ovat päätyneet tutkimuksessaan samaan johtopäätökseen, että elämänsenteella ja henkilökohtaisella uskonnollisella vakaumuksella on vaikutusta adoptioprosessin onnistumiseen (Linville & Lyness 2007).

Vertaistukea pidettiin yhtenä tärkeimmistä tuen muodoista. Samaan johtopäätökseen on tullut Norlund (2005), joka selvitti tutkimuksessaan vertaistuen merkitystä kansainvälisen adoptioprosessin aikana ja sen jälkeen (Norlund 2005). Ulkomaisissa tutkimuksissa vertaisryhmän merkitys tuen antajana korostui (mm. Kramer & Houston 1998; Leung & Erich 2002; de Haymes & Simon 2003; Gibbs ym. 2005), samoin Kujansuun (2002) tutkimuksessa, joka käsitteli kansainvälistä adoptioprosessia (Kujansuu 2002). Ryhmältä saatua tukea ovat pitäneet tärkeimpänä myös ne vanhemmat, jotka ovat osallistuneet lastenneuvoloiden vanhempienryhmiin (Järvinen ym. 2000). Vertaistuki ilmeni mahdollisuutena jakaa kokemuksia, keskustelemalla (Tuominen 2004; Tuominen ym. 2007), kuuntelemalla ja saamalla hoitoapua sekä käytännön neuvoja. Tärkeintä oli tietoisuus, että on joku joka ymmärtää, koska hän on kokenut saman ja häneen voi olla tarvittaessa yhteydessä.

Vanhemmat kokivat lähipiirin ja ympäristön myötäelämisen adoptioperheen arjessa vahvistavana tukena (vrt. Märijärvi 2006). Omat vanhemmat olivat tukemassa henkisesti ja antoivat konkreettista apua perheelle osallistumalla tarvittaessa lapsen hoitoon. Läheiset ja ystävät elivät perheen tilanteessa mukana. He tiedustelivat, miten lapsen kanssa sujuu ja olivat oikeasti kiinnostuneita perheen elämäntilanteesta. Joskus vanhemmista olikin tuntunut siltä, että ystävät elävät enemmän mukana heidän arjessaan kuin sukulaiset. Vanhempien työtoverit olivat olleet kiinnostuneita adoptiolapsesta ja onnellisia perheen puolesta. Isien ei ollut yhtä helppo puhua etukäteen

adoptioasiasta työpaikoillaan kuin äitien mutta tämän katsottiin johtuvan miesten maailmaan erilaisuudesta.

Ympäristön osoittama tuki ilmeni kiinnostuksena lasta kohtaan. Vieraiden ihmisten todettiin tulleen juttelemaan ja kysymään lapsesta. Yleensä vieraat eivät kyselleet kovin henkilökohtaisia asioita. Näistä tilanteista oli muodostunut monta kertaa hyvä keskusteluhetki. Vanhemmat eivät kokeneet kyselyjä negatiivisina. Myös seurakunnan taholta oli saatu vahvistavaa tukea, joka ilmeni keskusteluna, yhteydentunteena ja aitona kiinnostuksena perhettä kohtaan. Vanhemmat, joilla oli ennestään biologinen lapsi kokivat, että hänen olemassaolonsa oli tärkeä tuki heille ja adoptiolapselle. He näkivät, että adoptiolapsi sopeutui perheeseen melko nopeasti toisen lapsen välityksellä. Hänellä oli vertailukohde, joka toimi mallina oppimisessa.

Heikentävä tuki ilmeni jonkinasteisena ennakkoluulona vierasta kulttuuria kohtaan tai ulkopuolisten negatiivisena suhtautumisena. Aluksi muutaman vanhemman lähipiirissä oli ihmetelty miksi lapsi pitää hakea toiselta puolelta maapalloa. Eräältä äidiltä oli kysytty, puhuuko lapsi isänsä kanssa alkuperäiskieltä. Joku äideistä kertoi naapurin todenneen hänelle, ettei hän voisi hoitaa vierasta lasta. Haastatelluista kukaan ei maininnut kokeneensa etnistä hierarkiaa tai rasismia. Toisin kuin Berndtsonin (2004) tutkimus, joka tarkastelee adoptioprosessia yhteiskunnalliselta kannalta ja adoptioerheiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkimus ei anna positiivista kuvaa suomalaisten suhtautumisesta etnisesti eri kulttuurista olevia adoptoituja lapsia ja heidän adoptiovanhempiaan kohtaan. Berndtsonin (2004) saamien tutkimustulosten perusteella suomalaisessa yhteiskunnassa esiintyy etnistä hierarkiaa ja rasismia ja tämä tulee esille varsinkin silloin, kun adoptoitu lapsi poikkeaa ulkonäöltään suomalaisista. (Berndtson 2004.)

Yhtenä syynä tässä tutkimuksessa saatuun eriävään tulokseen voi olla se, että haastateltujen vanhempien lapset olivat alle kouluikäisiä. Lapset tulevat tietoisiksi erilaisuudestaan jo kolme – neljä vuotiaina (Borchers 2003). Borchers (2003) toteaa, että esikouluun ja ala-asteelle mentäessä lapsi saattaa kohdata ensimmäisen kerran rasismia. Vanhempien on hyvä varautua ja valmistaa lasta kohtamaan erilaisuutensa. (Borchers 2003.) Adoptiovanhempien ulkopuolisen avun tarpeen onkin todettu lisääntyvän lapsen aloittaessa koulun tai lapsen tullessa murrosikään (mm. Kramer & Houston 1998; Dhami ym. 2007). Joidenkin vanhempien mielestä ulkopuolisten negatiivinen suhtautuminen oli ilmennyt vieraiden ihmisten puuttumisena perheen sisäisiin asioihin. Tämän ajateltiin suurimmaksi osaksi olevan seurausta tietämättömyydestä. Todettiin, etteivät ihmiset

välttämättä tiedä, että esimerkiksi adoptiolapsen kiintymyssuhde kehittyy eri tavalla kuin biologisen lapsen (mm. Varilo 1993; Carli & Dalen 1999; Karhumäki 2005).

6.4 Johtopäätökset

Tutkimustulokset osoittavat, että ulkomailta lapsen adoptoineet vanhemmat kokevat suuren elämänmuutoksen. Tässä muutoksessa adoptiovanhemmat tarvitsevat paljon erilaista tukea. Tukea saatiin läheisiltä ja ympäristöltä. Tiedon saanti, vanhemmuuteen valmentautuminen, omista voimavaroista ja parisuhteesta huolehtiminen, vertaistuki, myötäeläminen ja konkreettisen avun saanti olivat tekijöitä, jotka toimivat vahvistavana tukena. Heikentävä tuki ilmeni ennakkoluuloina vierasta kulttuuria kohtaan ja ulkopuolisten negatiivisena suhtautumisena.

Tutkimustulosten perusteella adoptioprosessi oli vanhemmille myönteinen kokemus. He antoivat kiitosta adoptioprosessissa työskenteleville mutta halusivat esittää myös parannusehdotuksia adoptiotoiminnan kehittämiseksi. Terveystieteiden henkilöstön ja etenkin lääkäreiden toivottiin kertovan kapseettomuushoidoissa käyville vanhemmille adoption olevan eräs mahdollisuus lapsen saamiseksi. Virallisten asioiden hoitamisen sujuvuuden parantamiseksi ehdotettiin tiedon lisäämistä adoptioasioista sekä virkailijoiden toimintaan ymmärtävämpää henkeä. Sosiaalityöntekijöiden rooli adoptioprosessissa on vanhempien kokemuksen mukaan merkittävä. Hän oli henkilö, jonka toiminnalla näytti olevan eniten vaikutusta vanhempien kokemukseen adoptioprosessista. Vanhempien mielestä olisikin hyvä jos adoptioasioita hoitava sosiaalityöntekijä saisi keskittyä vain adoptioasioiden hoitamiseen ilman muita tehtävävelvoitteita. Adoptioäidin äitiysloman pidentämiselle ja kotihoidontuen korottamiselle nähtiin tarvetta. Adoptiovanhempien mielestä äitiysloman pitäisi olla kaksinkertaisesti pidempi kuin nykyinen, koska adoptiolapsen ja vanhempien sopeutuminen uuteen elämäntilanteeseen ei tapahdu hetkessä.

6.5 Tutkimustulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimushaasteet

Tutkimukseen perehtyminen antaa tietoa kansainvälisestä adoptioprosessista, prosessin läpi käyneiden vanhempien kokemusten kautta. Tutkimustuloksia voivat käyttää kuntien adoptioeuvonnasta vastaavat henkilöt laatiessaan talous- ja toimintasuunnitelmia tuleville vuosille. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että adoptiovanhemmat toivoivat lisää resursseja adoptioeuvontaan. Tilastotietojen perusteella voidaan päätellä, että kansainvälinen adoptiotoiminta tulee tulevaisuudessa jatkumaan ja mahdollisesti lisääntymään, joten tilanteen resursointiin on hyvä

varautua. Tutkimustuloksia voivat hyödyntää neuvontaa antavat sosiaalityöntekijät arvioidessaan toimintaansa adoptioneuvonnassa. Myös muut virallisen tahon toimijat voivat ottaa tutkimustulokset käyttöönsä kehittäessään adoptiopalveluja. Tutkimustulokset puoltavat adoptiota käsittelevän koulutuksen lisäämistä henkilöille, jotka työskentelevät adoptioperheiden kanssa. Heistä mainittakoon muu muassa lääkärit, terveydenhoitajat, sairaanhoitajat ja sosiaalityöntekijät. Tuloksia voidaan käyttää ammatillisessa koulutuksessa sekä opetussuunnitelmien laatimisessa. Jatkotutkimushaasteena on selvittää, millä tavalla ovat vanhempien kokemukset adoptiosta lapsen aloitettua koulunkäynnin. Mielenkiintoisena jatkotutkimushaasteena olisi verrata kahdenlaisia adoptioperheitä, joista toisella on jo entuudestaan biologinen lapsi ja toisella adoptoitu lapsi on perheen ensimmäinen.

LÄHTEET

Alinen, P. & Åstedt-Kurki, P. 2001. Perheenjäsenen mukana olo ja tuen tarve kuolevien vanhusten hoidossa. *Gerontologia*. 3/ 2001. 197-206.

Atkinson, A. & Gonet, P. 2007. Strengthening adoption practise, listening to adoptive families. *Child Welfare*. Vol 86 (2), 87-104.

Berndtson, S. 2004. Perhe riskinä ja elämänpolitiikkana: Kansainvälinen adoptio Suomessa. Sosiologian pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto.

Borchers, D. 2003 Families and adoption: The Pediatrician's role in supporting communication. *Pediatrics*. Vol 112 (6), 1437-1441.

Bullock, K. 2004. Family social support. Teoksessa Bomar, P. Promoting health in families. 3th Saunders. Philadelphia, Pennsylvania.

Burns, N. & Grove, S. 2005. The Practice of nursing research. Conduct, critique and utilization. 5th. Elsevier Saunders. St Louis. Missouri.

Carli, A. & Dalen, M. 1999. Adoptioperheen elämä – adoptiolasten tarpeista ja mahdollisuuksista. Interpedian julkaisu Nro 9. Vaasa.

de Haymes, M. & Simon, S. 2003. Transracial Adoption: Families Identify Issues and Needed Support Services. *Child Welfare*. Vol 82, 251-272.

Dhami, M., Mandel, D. & Sothmann, K. 2007. An evaluation of post-adoption services. *Children and youth services review*. 29 (2007) 162-179.

Egbert, S. & LaMont, E. 2004. Factors Contributing to Parents` Preparation For Special-Needs Adoption. *Child and Adolescent Social Work Journal*. Vol 21 (6), 593- 609.

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5.painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Etzell, S., Korpivaara, L., Lukkarinen, T., Nikula, A., Pekkarinen, I., Peni, R. & Värmälä, H.1998. Perhe terveydenhoidon asiakkaana. Tammer- Paino Oy. Tampere.
- Fontana, A. & Frey, J. 1994. Interviewing: The art of science. Teoksessa Denzin, N. & Lincoln, Y. Handbook of Qualitative research. Sage Publications. California. 361-376.
- Friedman, M., Bowden, V. & Jones, E. 2003. Family Nursing: research, theory and practise. 5th edition. Prentice Hall. New Jersey.
- Gibbs, R., Barth, R. & Houts, R. 2005. Family Characteristics and Dynamics Among Families Receiving Postadoption Services. Families in Society. The Journal of Contemporary Social Services. Vol 86 (4).
- Havukainen, P., Hakulinen-Viitanen, T & Pelkonen, M. 2007. Perhehoitotyön oppimistehtävät – opiskelijoiden näkemykset perhehoitotyössä. Hoitotiede 1 (19) 23-32.
- Heikkilä, T. 2005. Tilastollinen tutkimus. Edita Prima Oy. Helsinki, 16-18.
- Heiskanen, S. 2005. MS-potilaiden tarvitsema ja saama emotionaalinen tuki sairastumisen alkuvaiheessa. Hoitotiede 17, (2), 59-68.
- Hinson Langford, C., Bowsher, J., Maloney, J. & Lillis, P. 1997. Social support: a conceptual analysis. Journal of Advanced Nursing. 25, 95-100.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Holloway, I. & Wheeler, S. 2002. Qualitative Research in Nursing. 2nd Edition. Blackwell Science Ltd. Oxford.

Interpedia. 2006. Kansainvälinen adoptio.

Tulostettu 30.9.2006

Saatavissa: <http://www.interpedia.fi>

Interpedia. 2007. Adoption kustannukset.

Viitattu 15.1.2007.

Saatavissa: <http://www.interpedia.fi/adoptio/kustannukset.html>

Janhonen, S. & Latvala, E. 2001. Hoitaminen sosiaalisessa yhteydessään: Grounded Theory - tutkimusmetodologia. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. WS Bookwell Oy. Juva. 165-207.

Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2001. Johdanto: Laadullinen tutkimusmetodologia hoitotieteellisen tiedon tuottamisessa. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. WS Bookwell Oy. Juva. 7-20.

Järvinen, R., Åstedt-Kurki, P., Tarkka, M-T. & Paavilainen, E. 2000. Helputusta pienten lasten perheiden arkeen: kokemuksia lastenneuvolan vanhempainryhmistä. Hoitotiede 12, (5), 270-280.

Kahn, R.L. 1979. Aging and social support. Aging from birth to death: Interdisciplinary perspectives. Teoksessa Riley M.W. (toim.) Westview Press, Bolder Co, 77-91.

Karhumäki, H. 2005. Lapsi suoraan sydämeeni. Karisto Oy:n kirjapaino. Hämeenlinna.

Kela 2007. Lapsiperheelle, Adoptiotuki.

Viitattu 30.7.2007

Saatavissa: <http://kela.fi>

Koivula, M., Kaunonen, M. & Tarkka, M - T. 2005. Nuorten koettu terveys ja sosiaalinen tukipilot-tutkimus. Hoitotiede 17 (6) 298- 310.

- Kramer, L. & Houston, D. 1998. Supporting Families as They Adopt Children with Special Needs. *Family Relations*. Vol 47, (4), 423-432.
- Krouvi, T. 2003. Lapsettomuushoitojen kautta adoptioprosessiin. *Perheterapia* 1/ 2003. 4-15.
- Kujansuu, H. 2002. Adoptioperheiden sopeutuminen ja tukipalvelut kansainvälisen adoptioprosessin aikana. Haastattelututkimus adoptioperheiden kokemuksista. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11 (1) 3-12.
- Lastensuojelun Keskusliitto. 2004.
Tulostettu 30.9.2006
Saatavissa: http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=44
- Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. WS Bookwell Oy. Juva. 21-43.
- Leung, P. & Erich, S. 2002. Family Functioning of Adoptive Children with Special Needs: Implications of Familial Supports and Child Characteristics. *Children and Youth Services Review*. Vol 24, (11). 799 -816.
- Levy-Shiff, R., Goldshmidt, I. & Har-Even, D. 1991. Transition to Parenthood in Adoptive Families. *Developmental Psychology*. Vol 27 (1), 131-140.
- Lincoln, Y. & Guba, E. 1985. *Naturalistic inquiry*. Sage Publications. California.
- Linville, D. & Lyness, A. 2007. Twenty American families` stories of adaptation: adoption of children Russian and Romanian institutions. *Journal of Marital and Family Therapy*. Vol. 33 (1). 77-93.

Luckock, B. & Hart, A. 2005. Adoptive family life and adoption support: policy ambivalence and the development of effective services. *Child and family social work*. 10.125-134.

Maijala, P., Paavilainen, E., Åstedt-Kurki, P. & Paunonen-Ilmonen, M. 2002. Poikkeavaa lasta odottavien perheiden tutkimushaastattelu. *Hoitotiede* 1, (14), 4-10.

Marin, M. 1999. Perhe ja sen muutos suomalaisessa kulttuurissa. Teoksessa Paunonen M. & Vehviläinen - Julkunen, K. *Perhe hoitotyössä*. WSOY. Porvoo, 43-60.

McDonald, P., Propp, J. & Murphy, K. 2001. The Postadoption Experience: Child, Parent, and Family Predictors of Family Adjustment to Adoption. *Child Welfare*. Vol 80, (1), 71- 94.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Miall, C. E. & March, K. 2006. Adoption and public opinion: implications for social policy and practice in adoption. Teoksessa Wegar, K. *Adoptive families in a diverse society*. Rutgers University press. New Brunswick, New Jersey.

Mylläri, A. 2006. *Adoptoitu*. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Mäenpää, T., Åstedt-Kurki, P. & Paavilainen, E. 2002. Ryhmähaastattelu tiedonkeruumenetelmänä tutkittaessa ala-asteen kouluterveydenhuollon perhekeskeisyyttä ja perheiden tiedollista tukea. *Hoitotiede* 3 (14). 100-107.

Märijärvi, P. 2006. Pieniä lapsiaan kotona hoitavien äitien kokemuksia arjestaan ja arjen kohtaamisistaan, näkökulmana sosiaalinen tuki. *Sosiaalityön pro gradu –tutkielma*. Tampereen yliopisto.

Narad, C. & Mason, P. 2004. International adoptions: myths and realities. *Pediatric nursing*. Vol 30 (6). 483-487.

Nieminen, H.1997. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen - Julkunen, K. *Hoitotieteen tutkimusmetodiikka*. WSOY. Juva. 215-221.

Nieswiadomy R.M. 2002. Foundations of nursing research. Appleton & Lange Norwalk. Connecticut.

Nimimerkki Kolmen lapsen äiti. 2007. Meillä on kolme lasta. Adoptioperheet 1, 28-31.

Norlund, K. 2005. Saman kokenut ymmärtää parhaiten? Vertaistuen merkitys kansainvälisissä adoptioissa adoptiovanhempien kokemana. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma. Turun yliopisto.

Parahoo, K. 1997. Nursing Research. Principles, Process and Issues. Macmillan Press Ltd. Great Britain.

Parahoo, K. 2006. Nursing Research. Principles, Process and Issues. 2nd Edition. Palgarve Macmillan. New York.

Parviainen, H. 2003. Kansainvälinen adoptiotoiminta Suomessa vuosina 1970-2000. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 15/2003. Hakapaino Oy. Helsinki.

Pasanen, K. 2003. Elämäntarinan rakentaminen ja sukuun tutkiminen adoptio- ja perhehoitotyössä. Perheterapia 1/ 2003, 16-30.

Paunonen, M & Vehviläinen-Julkunen, K. 1999. Perhe hoitotyössä. Teoksessa Paunonen M. & Vehviläinen - Julkunen, K. Perhe hoitotyössä – teoria, tutkimus ja käytäntö. WSOY. Porvoo, 14-24.

Pelastakaa Lapset ry. 2006. Kansainväliset adoptiot.

Tulostettu 30.9.2006

Saatavissa: [http:// www.pelastakaalapset.fi/lastensuojelupalvelut/kv-adoptio.php](http://www.pelastakaalapset.fi/lastensuojelupalvelut/kv-adoptio.php)

Pelastakaa Lapset ry. 2007. Adoptioneuvonta.

Tulostettu 28.7.2007

Saatavissa: <http://www.pelastakaalapset.fi/index.php?tiedote=292>

Pender, N. J., Murdaugh, C. L. & Parsons, M. A. 2002. Health Promotion in Nursing Practise. Prentice Hall. New Jersey.

Pesäpuu ry. 2007. Lastensuojelun erityisosaamisen keskus.

Tulostettu 24.9.2007

Saatavissa: <http://www.pesapuu.fi/index.phtml?s=435>

Pietilä, A-M., Vehviläinen-Julkunen, K., Välimäki, T. & Häggman-Laitila, A. 2001. Perhehoitotyö Lapsiperhe-projektissa. Haastattelututkimus lapsiperheiden saamasta varhaisesta tuesta. Hoitotiede 13, (4), 187-197.

Poikonen, S. 2000. Adoptiolapsi terveydenhoitajan asiakkaana. Terveystieteitä 6 / 2000. 38-40.

Polit, D. & Hungler, B. 2004. Nursing research. Principles and methods. Lippincott Company. Philadelphia.

Pänkäläinen, S. 1999. Sijaisperheiden toimivuus. Hoitotieteen pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Rantanen, A., Paavilainen, E. & Åstedt-Kurki, P. 2006. Tutkimus, opetus ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen – perhehoitotiedettä Tampereen yliopistossa. Hoitotiede 18 (6) 291-295.

Rosenthal, J. 1994. A Longitudinal Study of Special-Needs Adoptive Families. Child Welfare. Vol, 73, 689-706.

Sadeniemi, M., 1973. Nykysuomen sanakirja. WSOY. Porvoo. T 13.

Silverman, D. 2000. Doing Qualitative Research. A Practical Handbook. SAGE Publications Ltd. London.

Smit, E., Delpier, T., Tarantino, S-L. & Anderson M L. 2006. Caring for Adoptive Families: Lessons in Communication. Pediatric Nursing. Vol 32, (2), 136-143.

Smith, B., Surrey, J. & Watkins, M. 2006. "Real" Mothers: Adoptive mothers resisting marginalization and recreating motherhood. Teoksessa Wegar, K. Adoptive families in a diverse society. Rutgers university press. New Brunswick, New Jersey and London.

Sola, J. 2002. Vanhempien tarinat vuorovaikutuksesta lakisääteisessä adoptiionevonnassa. Sosiaalipolitiikan pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005. Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta. Toimintakertomus 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2005:8. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2006. Asiakastiedot adoptioprosessin asiakasjärjestelmissä. Versio 0.7.

Tulostettu 1.8.2007

Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/9ee38e02-cc64-4f0b-96e7-6b1759ed8d08/Adoptio.pdf>

Suomen Akatemia. 2006.

Viitattu 1.8.2007. Saatavissa:

http://www.aka.fi/modules/search/default_normal.asp?txtSearchSpec=eettiset+ohjeet&tabletarget=data_1&layout=aka_fi_sisa&pid=E12080C439CB48A191E80295F382194F&x=16&y=11

Suomen kielen perussanakirja 2. Osa. 1992. Valtion Painatuskeskus. Helsinki. 442.

Suomen laki osa I. 2003. Gummerus Oy. Jyväskylä.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. West Point Oy. Rauma.

Tarkka, M-T., Lehti, K., Kaunonen, M., Åstedt-Kurki, P. & Paunonen-Ilmonen, M. 2001. Äitien terveydenhoitajalta odottama tuki lapsen ollessa kolmen ja kahdeksan kuukauden ikäinen. Hoitotiede 13, (4). 216-226.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Tuominen, A. 2004. Se et joku kuuntelee...Lapsettomien perheiden kokemuksia sosiaalisesta tuesta. Hoitotieteen pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Tuominen, A. & Halme, N. & Åstedt-Kurki, P. 2007. ”Se, et joku kuuntelee...” Lapsettomien perheiden kokemuksia sosiaalisesta tuesta. Hoitotiede 19 (4) 212-222.

Uusitalo, H. 1996. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. 1.-3. painos. WSOY. Juva.

Varilo, E. 1993. Ottolapsisijoitus arviointi- ja toimenpideprosessina. Väitöskirja. Lastenpsykiatrian klinikka. Helsingin yliopisto. Itä-Uudenmaan paino Oy. Loviisa.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tammer-paino Oy. Tampere.

Vehviläinen- Julkunen, K. 1997. Hoitotieteellisen tutkimuksen etiikka. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen - Julkunen, K. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. WSOY. Juva. 26-34.

Vehviläinen- Julkunen, K. & Paunonen, M. 1997. Hoitotieteellisen tutkimuksen tarkoitus ja merkitys. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen - Julkunen, K. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. WSOY. Juva. 14-26.

Vuorinen, R., Meretoja, R. & Eriksson, E. 2005. Hoitotyön ohjatun harjoittelun sisältö, edellytykset ja vaikutukset – systemoitu kirjallisuuskatsaus. Hoitotiede 17 (5) 270-281.

Väestötilastot, tilastokeskus. 2006.

Tulostettu: 6.10.2006

Saatavissa: http://www.stat.fi/til7adopt/2004/adopt_2004_2005-07-01_tie_001.html

Väestötilastot 2007. Tilastot. Adoptiot.

Viitattu 2.7.2007

Saatavissa: <http://www.stat.fi/til/adopt/index.html>

Yhteiset lapsemme. 2005. Tutkimusohjelma: Monikulttuuriset lapset suomalaisessa yhteiskunnassa. Helsinki.

Åstedt-Kurki, P. & Nieminen, H. 1997. Fenomenologisen tutkimuksen peruskysymykset hoitotieteessä. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen - Julkunen, K. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. WSOY. Juva. 152-162.

Åstedt-Kurki, P. & Paavilainen, E. 1999. Potilaan perhe omaisena sairaalassa. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen - Julkunen, K. Perhe hoitotyössä. WSOY. Porvoo. 320-329.

Åstedt-Kurki, P. & Paavilainen, E. & Lehti, K. 2006. Methodological issues in interviewing families in family nursing research. Perhekeskeisen hoidon tutkimus- ja opetuskeskus. Julkaisuja 7, 2006. Aho, A-L. & Tarkka, M-T. & Paavilainen, E. & Åstedt-Kurki, P. Perhehoitotieteelliset tutkimusmenetelmät. Research methods in family nursing science. Juvenes Print -Painatuskeskus.

LIITE 1

TAULUKKO 1. Tutkimuksia adoptioprosessia ja tuen saannista.

Tutkimuksen tekijä, julkaisuvuosi ja -paikka	Tutkimuksen tarkoitus	Kohderyhmä, aineiston keruu-analysointimenetelmä	Keskeiset tutkimustulokset	Näytön aste
Atkinson ym. 2007 USA, Virginia	Selvittää minkälaisia adoption jälkeisiä palveluja vanhemmat ovat saaneet adoptiojärjestön palveluohjelman kautta ja muodostaa yksityiskohtainen kuva siitä mitä adoptiovanhemmat kohtaavat ja miten heitä pitäisi tukea.	500 adoptioperhettä, syvähaastattelu, kyselylomake, kvantitatiivinen sekä kvalitatiivinen analyysi.	Palveluohjelma oli koettu hyväksi avuksi. Tuki mitä vanhemmat halusivat oli hyvin monimuotoista. Vertaistukiryhmistä saatu tuki oli käytännön tietoa asioista, kuuntelu- ja keskusteluapua. Palveluohjelman kautta sai apua lasten kasvatus-asioissa sekä tukea vanhemmuuteen. Tärkeänä pidettiin sitä, että järjestön työntekijöillä on perustiedot ja -taidot adoptioon liittyvistä asioista sekä adoptioihin liittyvä erityisosaaminen.	III c määrällinen ja laadullinen tutkimus-analyysi.
Dhami ym. 2007 Kanada, Toronto	Kartoittaa minkälaisia adoption jälkeisiä palveluja adoptiovanhemmat ovat käyttäneet ja miten palveluja voitaisiin kehittää.	43 adoptioperhettä, kyselylomake, kvantitatiivinen analyysi.	Vanhemmista yli puolet oli tarvinnut adoption jälkeistä apua ja etsinyt sitä ammattilaisilta sekä ystäviltä ja vertaistukiryhmiltä. Osa avusta oli tarpeen sen jälkeen kun oli tapahtunut jotakin traumaattista. Osa silloin, kun lapsi oli aloittanut koulun tai kun lapsi tuli teini-ikään. Tuen muodoista kasvatuksellinen ja tiedollisen tuki, erilaiset tukiryhmät ja materiaallinen tuki koettiin tärkeimmiksi. Tuen saanti auttoi vanhempia	II Systemaattinen katsaus

			löytämään ne väylät mistä hakea apua, ymmärtämään paremmin adoption merkitystä, adoptiolasta, lapsen kouluongelmia sekä lapsen suhteita sisaruksiin ja muihin lapsiin.	
Linville ym. 2007 USA, Oregon	Selvittää miten perheet ovat sopeutuneet adoptoituaan lapsen , joka on 3-5 -vuotias.	20 perhettä, joilla oli 3-5 -vuotias adoptoitu lapsi, puolistrukturoitu haastattelu, sisällön analyysi.	Perheen olivat käyneet läpi muutoksen adoption tullessa osaksi heidän elämäänsä. Roolit perheessä olivat kokeneet myös muutosta. Kokoaikaisesti työskennelleestä äidistä oli tullut osa-aikatyötä tekevä, isät olivat osallistuneet enemmän kotitöihin. Enemmistö haastatelluista kertoi adoption vahvistaneen aviopuolisoiden välistä yhteyttä. Vanhemmat olivat oppineet käyttämään tehokkaasti kasvatus-menetelmiä apunaan ja olivat niissä yhteneviä. Vanhemmat toivat esiin, että heidän vahva uskonsa, ystävien ja perheen tuki, parisuhteen vahvuus ja heidän elämänasenteensa auttavat adoptioprosessissa. He kertoivat valmistuneensa emotionaalisesti todella hyvin ennen lähtemistään prosessiin. Osalla vanhemmista oli ilmennyt adoption jälkeen masentuneisuutta, jotkut olivat sairastuneet tai väsähtäneet.	III c laadullinen tutkimus

Märijärvi 2006 Suomi, Tampere	Tarkastella pieniä lapsia kotona hoitavien äitien kokemuksia arjesta, arjen kohtaamisesta sosiaalisten tukiverkoston viitekehityksessä.	11 äitiä, jotka hoitivat pieniä lapsiaan kotona, teemahaastattelu, teemoittelu.	Kaikkein tärkein tuki tulee läheisiltä, mieheltä, isovanhemmilta ja sisaruksilta. Äidit tarvitsevat arjessa toisen henkilön tukea. Tukea antoivat myös neuvolat ja vertais-ryhmä.	IV kuvaileva tutkimus
Smit ym. 2006 USA, Marguette	Kuvailla adoptiovanhempien kokemuksia adoptoidun lapsen joutumisesta sairaalahoitoon ja verrata niitä biologisten vanhempien kokemuksiin.	65 vanhempaa, joista 10 oli adoptiovanhempia ja 55 biologista vanhempaa, kyselylomake, kvantitatiivinen analyysi.	Adoptiovanhemmat tarvitsevat vielä enemmän tukea hoitohenkilökunnalta lapsen sairaalassa-oloaikana ja tietoa lapsen sairaudesta kuin samassa tilanteessa olevat biologiset vanhemmat.	IV kuvaileva
Norlund 2005 Suomi Turku	Selvittää vertaistuen merkitystä kansainvälisen adoptioprosessin aikana ja sen jälkeen.	11 adoptioperhettä, teemahaastattelu, induktiivinen eli aineistolähtöinen sisällön analyysi.	Vertaistuki oli tärkeä tuen ja tiedon lähde vanhemmille sekä ennen adoptiota ja myös sen jälkeen. ”saman kokenut ymmärtää parhaiten”.	IV kuvaileva tutkimus
Gibbs ym. 2005 USA, Pohjois-Karoliina	Selvittää miten perheet ja lapset käyttävät adoption jälkeistä palveluohjelmaa, johon kuuluvat: neuvonta, tukiryhmät vanhemmille ja lapsille, kasvatukselliset työryhmät vanhemmille ja ammattihenkilöille.	332 adoptioperhettä, kyselylomakkeet, kvantitatiivinen analyysi.	Palveluohjelmaan osallistuneet vanhemmat kokivat tukiryhmät hyödyllisimmiksi tukimuodoiksi.	III b
Tuominen 2004 ja 2007 Suomi, Tampere	Saada tietoa, miten lapsettomuushoidoissa olevat kokevat saamansa sosiaalisen tuen.	16 lapsettomuushoidoissa olevaa henkilöä, joista naisia 11 ja miehiä 5, teemahaastattelu, aineistolähtöinen laadullinen sisällön analyysi.	Asiasta kertomisen kautta saatu tuki sekä parisuhteesta saatu tuki, ympäristön positiivinen tuki eli läheiset ja vertaistuki.	IV kuvaileva
Berndtson 2004 Suomi, Helsinki	Tarkastella adoptiovanhempien kokemuksia, asenteita ja mielipiteitä siitä,	7 adoptiopariskuntaa, 4 yksinhuoltajaa, jotka olivat adoptoineet lapsen,	Perheestä tulee riski, koska biologinen perhe muuttuu sosiaalseksi perheeksi, samalla	III c monitieteinen, laadullinen tutkimus

	kuinka suomalaisessa yhteiskunnassa suhtaudutaan adoptioperheisiin.	teemahaastattelu, diskurssianalyysi ja Atlas-ohjelma.	horjutetaan rasismien rakenteita, koska vanhemmat ja lapsi ovat erinäköisiä. Suomalaisessa yhteiskunnassa on etnistä hierarkiaa ja rasismia.	
Egbert ym. 2004 USA, Utah	Laajentaa tietoa sosiaalityön merkityksestä erityistarpeita omaavien lasten adoptoinneissa ja käyttää näyttöön perustuvaa tietoa tukitoiminnoista adoptioon valmistautuneiden valmennuksessa ja adoption aikana.	368 adoptiovanhempaa, kyselylomake, jossa sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä, SPSS-ohjelma sekä sisällön analyysi.	Vanhemmat, jotka olivat saaneet tukea adoption järjestäjiltä ennen adoptiota ja sen jälkeen olivat tyytyväisiä adoptioprosessiin ja he olivat myös hyvin valmistautuneita adoptioon. Vanhempien ikä korreloi adoption prosessin onnistumisen kanssa, ”iäkkäämmät” osasivat suhtautua tuleviin ongelmiin paremmin ja heillä oli enemmän ongelmienratkaisutaitoa. Vanhempien harjaannuttaminen, tiedon antaminen, vertaistuen ja kokemusten jakaminen sekä yhteistyö adoptiojärjestöjen kanssa nähtiin tuen antamisen kehittämiskohteina.	III c määrällinen sekä laadullinen tutkimus-analyysi
de Haymes 2003 USA, Chicago	Tutkia miten vanhempia, jotka adoptoivat lapsen eri kulttuurista voitaisiin tukea.	20 nuorta ja heidän adoptiovanhempansa, haastattelututkimus, sisällön analyysi.	Tuki eri muodoissaan koettiin tärkeäksi sekä ennen adoptiota ja sen jälkeen. Tuen saanti perheiltä, jotka itse ovat adoptoineet lapsen eri kulttuurista, koettiin tärkeäksi, samoin sosiaalityöntekijältä saatu tuki sekä adoptiojärjestöjen tuki. Oikean ja riittävän tiedonsaantia sekä valmistautumista adoptioon pidettiin välttämättömänä. Negatiivisen ”tuen” saantiin pitää myös osata valmistautua.	IV kuvaileva

Kujansuu 2002 Suomi, Tampere	Perehtyä kansainväliseen adoptioprosessin tarkastelemalla samanaikaisesti adoptioerheiden sopeutumisongelmia sekä perheiden käytössä olevia adoptioerusteisia tukipalveluja ja niiden käyttöä.	9 adoptiovanhempaa, puolistrukturoitu teemahaastattelu, teemoittelu.	Vanhemmat kärsivät sopeutumisvaikeuksista. Kaikki adoptoidut lapset olivat kärsineet jonkinasteisista sopeutumisvaikeuksista, parin ensimmäisen kuukauden aikana. Vertaistuki oli yksi tärkeimmistä tukimuodoista. Adop-tioneuvonta, valmennuskurssit, neuvolat sekä terveydenhoitajat toimivat myös tuentantajina.	IV kuvaileva
Sola 2002 Suomi, Tampere	Tutkia adoptiovanhempien kokemuksia lakisääteisestä adoptioneuvonnasta.	7 adoptioäitiä, omaelämäkerta analyysi.	Adoption läpikäyneet eivät olleet tyytyväisiä saamaansa neuvontaan, ja he ilmaisivat pettymyksensä sosiaalityöntekijän ammattitaitoa kohtaan.	IV kuvaileva
Leung ym. 2002 USA, Houston	Tutkia adoption vaikutusta lapsen käytökseen, adoptoidun lapsen ja perheen ominaispiirteitä, adoption tyyppiä sekä suvun tukea perheen toiminnassa.	117 adoptoitua lasta, 52 adoptiovanhempaa, joista 12 oli yksinhuoltajia. haastattelututkimus, osa puhelinhaastatteluja, kvantitatiivinen analyysi.	Perheen muodostaman tukiverkon on osoitettu olevan elintärkeä ja suorasti sekä epäsuorasti vaikuttavan tekijöihin, jotka yhdistävät perheen toimintaa. Tukijoina ovat toimineet adoption jälkeiseen aikaan kuuluvat ammatillisia palveluja antavat adoptiojärjestöt, yksilö-, perhe- ja ryhmäkoontumiset, vanhempien tukiryhmät ja intensiiviset perhesuojelu palvelut. Tukea antavat myös puoliso, muut adoptiovanhemmat, lääkärit, lasten päivähoitajat, opettajat, sosiaalityöntekijät ja terapeutit.	III b määrällisesti kuvaileva
McDonald ym. 2001	Lisätä ymmärrystä siitä, miten adoptioerheitä pitäisi	159 adoptioerhettä, kyselylomake, kvantitatiivinen	Vanhemmat toivoivat enemmän sosiaalisia tukiverkkoja sekä	IV kuvaileva

USA, Kansas	tukea, tutkimalla adoptiovanhempien kokemuksia adoption jälkeiseltä ajalta.	analyysi.	sosiaalista tukijärjestelmää. Adoptioprosessiin toivottiin nopeutta ja mahdollista yhteiskunnan tukea.	
Pietilä ym. 2001 Suomi, Kuopio	Saada tietoa lapsiperheiden saamasta varhaisesta tuesta ja tuen merkityksestä perheelle.	20 perhettä, joissa odotettiin lasta tai joilla oli alle kolmevuotias lapsi, teemahaastattelu, laadullinen sisällön analyysi.	Vanhempien saama emotionaalinen tuki vahvisti itseluottamusta, lisäsi turvallisuutta, vaikutti myönteisesti perheen elämäntilanteeseen.	IV kuvaileva
Tarkka ym. 2001 Suomi, Tampere	Kuvata minkälaista tukea ensisynnyttäjä-äidit odottavat terveydenhoitajalta lapsen ollessa alle kahdeksaan kuukauteen ikäinen.	Kolme kyselyä: 1) 329 äitiä, 2) 211 äitiä, 3) 202 äitiä, kyselylomake, pitkittäistutkimus, deduktiivinen sisällön analyysi.	Äidit toivoivat saavansa tietoa äitiytensä eri vaiheissa sekä ohjausta ja konkreettisia neuvoja. Tukea toivottiin äitiyteen sekä vanhemmuuteen kasvamisessa. Isien huomioimista, sekä tukea koko perheelle.	III c laadullinen tutkimus
Järvinen ym. 2000 Suomi, Tampere	Saada tietoa äitien kokemuksista lastenneuvoloiden vanhempienryhmästä, vanhempien saamasta tuesta ja siitä miten se näkyi heidän elämässään.	17 vanhempien ryhmään osallistunutta äitiä, haastattelu, laadullinen sisällön analyysi.	Äidit saivat vanhempainryhmistä tiedollista, henkistä ja käytännön tukea. Tärkeimpänä antina äidit pitivät ryhmältä saatua tukea.	IV kuvaileva
Pänkäläinen 1999 Suomi, Tampere	Selvittää ja kuvata sijaisperheiden käsitystä perheidensä toimivuudesta sekä sosiodemografisten tekijöiden ja perheeseen sijoitetun lapsen biologisten vanhempien kanssa tapahtuvien tapaamisten yhteyttä sijaisperheiden toimivuuteen	206 sijaisperhettä, kyselylomake, kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät.	Sijaisperheet kokivat toimivuutensa hyväksi. Sijaisperheet todettiin kykeneviksi saavuttamaan perheen tasapainotila. Sosiodemografiset tekijät eivät vaikuttaneet merkittävästi perheen toimintaan. Sijaisperheistä yli puolet ilmoitti, ettei biologisten vanhempien tapaamisilla ollut vaikutusta sijaisperheen toimintaan. Lapsen käytökseen tapaamisilla oli vaikutusta varsinkin sijoituksen alkuvaiheessa.	IV kuvaileva
Kramer ym.	Tunnistaa virallisia ja	40 adoptiovanhempaa,	Vanhemmat hakivat	IV

1998 USA, Illinois	epävirallisia tukitoimia, joita vanhemmat, jotka ovat adoptoineet erityistarpeita omaavan lapsen ovat käyttäneet ja toivoneet.	kyselylomake, kvantitatiivinen analyysi.	tukea erilaisista tukitoiminnoista riippuen siitä minkälaisia heidän tarpeensa olivat. Tuenantajina olivat lapsen lääkäri, specialistit, terapeutit ja opettajat. Useimmissa ongelmissa apua ja tukea haettiin virallisilta avunantajilta, joilla oli yhteyksiä adoptiojärjestöihin. Oma adoptioneuvoja ja muut adoptiojärjestön työntekijät koettiin merkittäviksi tuenantajiksi. Epävirallisista tuenantajista tärkeimpiä olivat toiset adoptiovanhemmat ja heidän kanssaan muodostetut ryhmät. Adoptiojärjestön edustajat rohkaisivat vanhempia hakemaan emotionaalista tukea perheenjäseniltä, ystäviltä sekä kirkon työntekijöiltä.	hyvä tutkimus
Rosenthal 1994 USA, Oklahoma	Tutkia adoption vaikutusta perheeseen vanhempi-lapsi suhteeseen sekä perheen vuorovaikutusmallia.	Kaksi kyselyä adoptiovanhemmille kolmessa kaupungissa, 1) n= 797, 2) n= 344, pitkittäistutkimus, kyselytutkimus, kvalitatiivinen analyysi.	Tutkimuksen tuloksena tärkeimmäksi kehittämisalueeksi nousi adoptionjälkeisen tuen ja palvelujen kehittäminen koskien sekä lapsia että vanhempia.	III b useita määrällisiä tutkimuksia
Varilo 1993 Suomi, Helsinki	Tutkia adoptioon tulevan lapsen arviointiin liittyviä tekijöitä ja ottokotien arviointiin liittyviä tekijöitä sekä sijoitusprosessin kulkua menetelmällisellä ja	414 aikuistumassa olevaa adoptiolasta, tiedot kerättiin virallisista arkistoista, kvantitatiivinen analyysi.	Adoptiossa on neljä osapuolta: luovuttavat vanhemmat, lapsi itse, ottovanhemmat sekä sijoituksen hoitava viranomainen, kaikki nämä yhdessä vaikuttavat adoption onnistumiseen. Tärkeimmäksi	I hyvä systemoitu katsaus

	psykologisella tasolla sekä sen vaikutusta sijoituksen onnistumiseen.		tekijäksi adoption onnistumisessa todettiin ottovanhempien kasvattajaominaisuudet.	
Levy-Shiff ym. 1991, Israel, Ramat-Gan	Tutkia vanhempien odotuksia ja kokemuksia ennen adoptiota ja ennen lapsen syntymää sekä adoption jälkeisiä ja syntymän jälkeisiä odotuksia ja kokemuksia.	104 avioparia, jotka joko adoptoivat ensimmäistä kertaa tai saivat ensimmäisen biologisen lapsensa, molempia 52 avioparia, haastattelututkimus, kvantitatiivinen analyysi.	Tuen saanti koettiin tärkeäksi, mitä enemmän vanhemmat saivat sosiaalista tukea perheen jäseniltä, ystäviltä, adoption järjestäjiltä, lääkäreiltä, sosiaalityöntekijöiltä, naapureilta sitä korkeammalla heidän odotuksensa olivat sosiaalisesta aktiivisuudesta adoption jälkeisenä aikana ja heillä oli vähemmän masentuneisuutta ja heidän itsetuntonsa oli parempi.	III b hyvä pitkittäis- tutkimus

LIITE 2. Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelurunko

Taustatekijöitä

- ikä
- siviilisäätty
- koulutus ja ammatti
- montako lasta perheessänne on?
- onko teillä biologisia lapsia?
jos niin montako?
lasten iät ja sukupuoli
- montako adoptiolasta teillä on?
- minä vuonna adoptio on tapahtunut?
- lasten iät ja sukupuoli
- kauanko adoptioprosessi kesti?

Perheen saama tuki

- Keneltä olette saaneet eniten tukea tämän prosessin kuluessa?
- Minkälaista tuki on ollut?
- Mikä on mennyt hyvin?
- Onko adoptio vaikuttanut parisuhteeseenne?
- Mistä olette saaneet onnistumisen kokemuksia / pettymyksiä?

Mistä olisitte toivoneet lisää tukea?

Ryhtyisittekö vielä samaan prosessiin uudelleen?

Mitä parannus- tai kehittämissuhteita teillä on?

Mitä muuta haluaisitte kertoa?

LIITE 3.

TAULUKKO 2. ”Adoptiopäätöksellä muutos elämään” -yhdistävä kategoria, yläkategoriat ja alakategoriat.

Yhdistävä kategoria	Yläkategoria	Alakategoria
Adoptiopäätöksellä muutos elämään	Adoptiopäätöksen varmistuminen	Lapsettomuusongelman käsitteleminen
		Adoptiopäätöksen tekeminen
		Ympäristön ennakkoluulojen ilmeneminen
	Adoptioon valmentautuminen	Adoptioneuvontaan osallistuminen
		Parisuhteen merkityksen tiedostaminen
		Omien voimavarojen tarkasteleminen
	Adoption toteutuminen	Lapsen hakeminen
		Tunteiden esiin tuleminen
	Suomeen paluu ja sopeutuminen	Sopeutuminen uuteen elämäntilanteeseen
		Ympäristön suhtautuminen
Adoptioperheen arjen helpottaminen		
		Tietämättömyyden vähentäminen

LIITE 4

TAULUKKO 3. ”Läheisten ja ympäristön tuki adoptiovanhemmuudessa” -yhdistävä kategoria, yläkategoriat ja alakategoriat.

Yhdistävä kategoria	Yläkategoria	Alakategoria
Läheisten ja ympäristön tuki adoptiovanhemmuudessa	Vahvistava tuki	Tiedon saaminen
		Vanhemmuuteen valmentautuminen
		Omien voimavarojen tunnistaminen
		Parisuhteen syveneminen
		Vertaistuen käyttäminen
		Myötäeläminen
		Konkreettisen avun saaminen
	Heikentävä tuki	Ennakkoluulot vierasta kulttuuria kohtaan
		Ulkopuolisten negatiivinen suhtautuminen

LIITE 5.

TAULUKKO 4. Esimerkki sisällön analyysin etenemisestä ensimmäisessä tutkimustehtävässä: Yhdistävä kategoria, ylä- ja alakategoriat, pelkistetyt ilmaisut sekä alkuperäisilmaisut.

Yhdistävä kategoria	Yläkategoria	Alakategoria	Pelkistetty ilmaisu	Alkuperäisilmaisu
ADOPTIO-PÄÄTÖKSELLÄ MUUTOS ELÄMÄÄN	ADOPTIO-PÄÄTÖKSEN VARMISTUMINEN	Lapsettomuus-ongelman käsitteleminen	Lapsettomuus	- "...ei kerrottu vuosiin...se oli sellainen vaikea asia." - "...se biologisen lapsen surutyö oli takana..."
		Adoptiopäätöksen tekeminen	Vaikean päätöksen seurauksena lähtö adoptioprosessiin	- "Se on ollu varmaan elämän vaikein päätös, silloin kuitenkin, oli todella vaikee voin sanoa, että sitten kun sen sai tehtyä niin paras päätös kyllä mitä mää oon ikinä tehny." - "...mun mielestä tää on yks niitä myönteisimpiä asioita..."
		Ympäristön ennakkoluulojen ilmeneminen	Epäilevien kysymysten kuuleminen	- "...ett miks se nyt pitää sitten toiselta puolelta maapalloon yleensäkin hakee..."
			Ystävien ihmettelevä suhtautuminen	- "Ystävistä jotkut sanoi mitä te ny enää te ootte ton ikäisiä ja teillä on ton ikänen ett ooteks te ny ihan harkinnu."
		ADOPTIOON VALMENTAUTUMINEN	Adoptioneuvontaan osallistuminen	Pela toimi neuvonnan antajana ja järjesti Pride-valmennuksen
	Sosiaalityöntekijä teki kotiselvitykset			
	Virallisten papereiden laatiminen ei aina helppoa			
	Parisuhteen merkityksen tiedostaminen		Parisuhte koetuksella valmentautumisen aikana	- "...naimisissa me ollaan edelleen ja nukutaan samassa makuuhuoneessa." - "on se sillee hyvä miettiä niitä tehtäviä ja avioliittohommia."
	Omien voimavarojen tarkasteleminen		Omien epäilysten ja tuntemusten herääminen	- "...jossain vaiheessa tuli sellanen olo ettei me kelvata mihinkään on kova syyni..." - "Kyllä siinä monessa virasto-
			Kokemus edelläkä-	

	ADOPTION TOTEUTUMINEN	Lapsen hakeminen	vijänä olemisesta Odottaminen kysyi sietokykyä Lapsen hakemiseen valmentauduttu, mutta tilanteen outous hämmensi	ssa varsinkin kun niitä pape-reita koottiin tunki itsensä edelläkävijäks...” -”... se odottaminen ja epätie-toisuus. kun ei ollu vielä mitään tietoo nimestä saatu.” - ”...me oltiin hirveen hyvin valmistauduttu siihen... tehtiin olo mukavaksi...oli muutakin kuin hotellihuone” -”...ajateltiin, että miten tämä sijaisperheistä haku voisi sujua toisella tavalla...”
	SUOMEEN PALUU JA SOPEUTUMINEN	Tunteiden esiin tuleminen	Kummallisia tunteita, onnea ja pelkoa	-”...tuli kummia tunteita, että vapaus on mennyt...” -”...mua itketti onnesta...” -”...sellaisia ohimeneviä pelkoja...”
		Sopeutuminen uuteen elämäntilanteeseen	Suomeen paluu ja virallisten asioiden hoitaminen	-”...maistraatin kautta saatiin ne etunimet...” -”...semmoset lomakkeet piti täyttää missä on esitiedot lapsesta, täytin ne kyllä perusteellisesti.”
			Lapsi toi muutoksen elämään	-”...se oli niin suuri elämänmuutos...oli tottunut niin erilaiseen elämään...”
			Itselle asetetut korkeat vaatimukset onnistumisesta	-”...en minä tiedä, se otti jotenkin sellaisena, että halus kaikki hoitaa mahdollisimman hyvin...vaadin itseltäni liikaa.”
		Ympäristön suhtautuminen	Ympäristön suhtautuminen paluun jälkeen	-”...oikeesti ei ole negatiivisia kommentteja tullut...” -”...laps valotti kaikki läheiset heti...”
		Adoptioperheen arjen helpottaminen	Vaikutus taloudelliseen tilanteeseen	-”...kai siinä parannettavaa olis...äitiysloman pituutta ja hoitovapaata olis hyvä pidentää.”
		Tietämättömyyden vähentäminen	Tiedon puute hankaloittaa elämää	-”...neuvolassa ei välttämättä tietoa että pitäis ehdottomasti koulutuksessa ottaa esille, että miten saa valmennusta adoptiolapsen hoitamiseen.” -”...se oli hankalampaa se kun ei mitään tietoa ollut siellä toimistossa...”

LIITE 6.

TAULUKKO 5. Esimerkki sisällön analyysin etenemisestä toisessa tutkimustehtävässä: Yhdistävä kategoria, ylä- ja alakategoriat, pelkistetyt ilmaisut sekä alkuperäislausumat.

Yhdistävä kategoria	Yläkategoria	Alakategoria	Pelkistetty ilmaisu	Alkuperäisilmaisu	
LÄHEISTEN JA YMPÄRISTÖN TUKI ADOPTIOVANHEMMUUDESSA	VAHVISTAVA TUKI	Tiedon saaminen	Neuvoja ja ohjeita adoptiojärjestöltä	-” Pelahan tekee ne ensiluokkaiset neuvonnat.” -”...oppiii tietään ne väylät mitä kautta hakee apua.”	
			Asiantuntijapalveluita adoptiokuraattorilta	-”...adoptiokuraattori on mielestäni ehdoton semmonen asiantuntija ykkönen...”	
			Tietoa ja apua terveydenhoitajalta	-”...terveydenhoitaja neuvoi syömisasioissa...” -”... on hoitanut käytännön asioita...”	
		Vanhemmuuteen valmentautuminen	Valmentautuminen vanhemmuuteen	-”...tuenantajana oli se Pride- valmennus...” -”...valmennus, se kävi perhevalmennuksesta...”	
			Omien voimavarojen tunnistaminen	Oman elämän hallinta	-”...ett oli loppuun käsitelty asia, ettei tämä ole korvaavaa hoitomuoto lapsettomuuteen...”
		Omat luonteenpiirteet		-”...minä kun olen sellainen tarkka ja pedantti ihminen” -”...tää juttu vaatii semmosta pitkää pinnaa...”	
		Parisuhteen syveneminen	Kokemus	Kokemus	-”...pelkästään sillä työn tuomalla kokemuksella mikä mulla on...”
				Puhuminen	-”...on tullut puhuttua semmosista asioista, joita ei muuten tule käsiteltyä...” -”...kyllä se toisen tuntemus on kasvanut tämän myötä...”
		Vertaistuen käyttäminen	Toisen tunteminen lisääntynyt	Toisen tunteminen lisääntynyt	-”...vertaistuki, ett just on perhe jossa on suunnilleen samanikäinen lapsi ja suurin piirtein samanlainen elämäntilanne.” -”...soittelin niille, jotka oli jo hakenut lapsen,

	HEIKENTÄVÄ TUKI	<p>Myötäeläminen</p> <p>Konkreettisen avun saaminen</p> <p>Ennakkoluulot vierasta kulttuuria kohtaan</p> <p>Ulkopuolisten negatiivinen suhtautuminen</p>	<p>Hyväksyminen</p> <p>Mukana eläminen</p> <p>Kyselyt</p> <p>Kiinnostus</p> <p>Hoitoapu</p> <p>Käytännön ohjeet</p> <p>Ennakkoluulojen esiintyminen</p> <p>Negatiiviset kommentit</p>	<p>antoivat paljon tietoa ja neuvoja ...”</p> <p>-”...adoptiovanhempien yhteistapaamiset, joilla on oma merkityksensä.”</p> <p>-”...kukaan ei oo sanonu negatiivista, kaikki on olleet kannustavia ja iloisia...”</p> <p>-”...lähipiirin myönteinen suhtautuminen on ne sit- ten ystävät tai sukulaiset niin sillä on merkitystä.”</p> <p>-”...ystävät ja naapurit kyseli lähdestä ja takai- sin tulosta...”</p> <p>-”...meidän ystävät ovat olleet arjessa mukana...”</p> <p>-”...ventovieraat ihmiset tulee jutteleen ja kyse- lemään lapsesta...”</p> <p>-”...ystävät ja naapurit kyselee...”</p> <p>-”...työkaverit kyselee miten on mennyt lapsen kanssa...kiinnostus on säilynyt.”</p> <p>-”...anoppi ja appiukko ovat hoitaneet lasta.”</p> <p>-”...on antanut ohjeita ruokapurkeista ja vai- poista...”</p> <p>-”... ystävät on auttaneet lasten hoidossa...”</p> <p>-”...kysyi, että täytyykö se niin pitkältä olla se lapsi...”</p> <p>-”...kyllä sen huomaa niistä ihmisistä, kun ne katsoo sillai...”</p> <p>-”...ihmiset puuttuu liikaa toisten asioihin neuvo- malla mitä pitäis tehdä.”</p> <p>-”...naapuri sanoi, ettei hän pystyisi hoitaan vierasta lasta.”</p>
--	--------------------	--	---	---

